

Denne fil er downloadet fra
Danmarks Tekniske Kulturarv
www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på
www.tekniskkulturarv.dk/about

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

Udligt
over
Industristillingen
i Kjøbenhavn
1852.

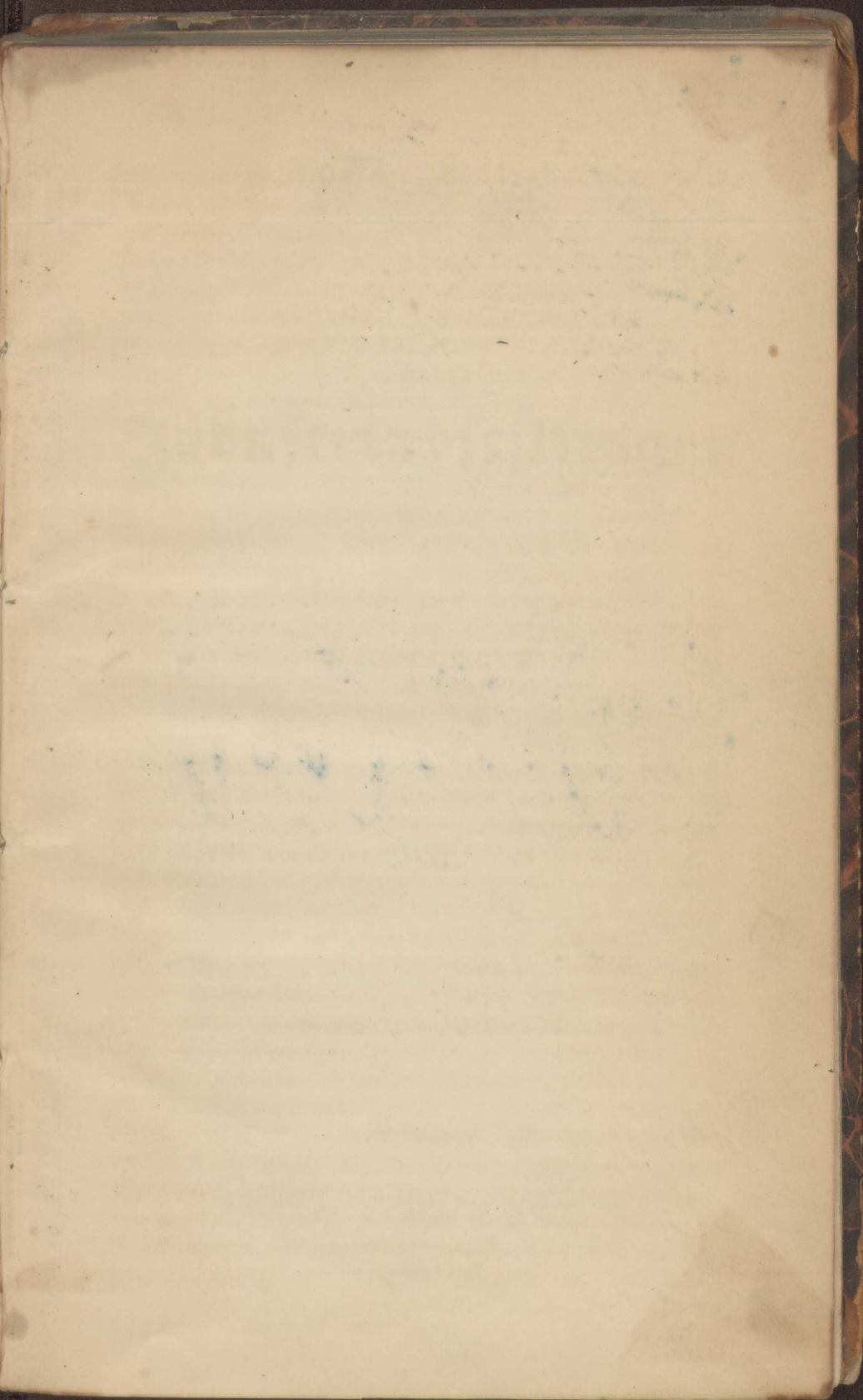
INDUSTRI-
FORENINGEN.

(420) 477/ (684) 15. 1852

~~1007~~

~~232~~

91(489) Kkh(064)

71-1-6.

Udsigt

over

Industriindstillingen

Kjøbenhavn

1852.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. D. Øvst, Bog- og Bodestrykker.

1853.

11-1-6.

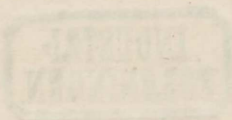
1825

Journal of the

...

...

1825

...

...

1825

Udsigt over den af Industriforeningen i Kjøbenhavn foranstaltede Udstilling af indenlandske Industri-frembringelser i 1852.

S Erkjendelse af den Betydning, Udstillinger af Industrifrembringelser have saavel for Consumenter som Producenter, har Industriforeningen i Kjøbenhavn anseet det som en passende Gjensstand for sin Virksomhed at foranstalte saadanne Udstillinger afholdte her med saa Aars Mellemrum. Den sidste Udstilling af denne Art fandt Sted i Aaret 1844. Urolighederne i Landet forhindrede i Aaret 1848 atter at iværksætte en saadan, til hvilken en Indbydelse alt var udstedt i Slutningen af Aaret 1847; Foreningen bestemte sig derfor, uagtet der blev reist Tvivl om Hensigtsmæssigheden saa kort Tid efter den store Verdensudstilling i London, til her at forsøge en Udstilling af indenlandske Frembringelser, og overdrog derfor et eget Udvalg at træffe de i dette Diemed fornødne Foranstaltninger. Da Foreningen havde anseet det som hensigtsmæssigt, at Udvalget, foruden en Formand og Secretair, dannedes af sagkyndige Mænd i hvert af de Hovedfag, Udstillingen maatte antages at komme til at omfatte, for at disse nemlig kunde fungere som Formænd i de forskjellige Udvalg af tilkaldte kyndige Mænd, hvis Opgave det var at afgive Beretning om de udstillede Gjenstande, valgte den: Statsraad Ehlers som Formand, Bogholder J. Hellmann som Secretair og, som dem, der nærmest skulde foranledige Beretningerne om de forskjellige udstillede Gjenstande afgivet, Assessor pharm. Bech, Organist Berggreen, Hofguldsmed Dalhoff, Fyrvæsensinspecteur Grove, Professor Hetsch, Professor Hummel, Sadelmager, Capitain Mundt, Fjelsefabrikør Naylor og Kunstdreier Schwarz jun.; men da Fyrvæsensinspecteur Grove, paa Grund af en Reise i Begyndelsen af Udstillingen, maatte udtræde af Udvalget, blev Formanden nødt til ogsaa at overtage dette Medlems Forretninger.

Under 6te December 1851 udstedte dette Udvalg en Indbydelse til Udstillingen, af følgende Indhold:

„Det er nu 17 Aar siden, at den første større danske Industriudstilling fandt Sted, og Interessens for denne Sag er, langtfra at være kolnet i dette Tidsrum, saa kjendelig tiltagen ved hver af de trede paafølgende Udstillinger, at vi ikke her ansee det fornødent at udtale os om deres Gavnlighed og Hensigtsmæssighed. Da derhos Erfaringen overalt har godtgjort Nødvendigheden af deres Gjentakelse til regelmæssige Tider som en Betingelse for deres Omfang og for Anstueligheden af Industriens gradvise Fremskriden, har den herværende Industriforening, der har anseet disse Udstillingers Afholden som en passende Gjenstand for sin Virksomhed, ikke troet at kunne forsvare en længere Udsættelse af denne Sag, men overdraget undertegnede Comitee det Hverv, at træffe de Foranstaltninger, en saadan Udstillings Afholden til næste Aar maatte fordre. Idet vi tillade os at henlede vore industrielle Medborgeres Opmærksomhed herpaa og at anbefale Foretagendet til en livlig Deeltagelse, skyldes vi tillige at antyde de Grundregler, efter hvilke den vil blive ordnet, og hvorved vort Formaal vil søges tilvejebragt.

1. Udstillingen, der vil blive afholdt i Maanederne August og September 1852, ønskes at maatte omfatte, foruden Landets Raastoffer, alle slags indenlandske Frembringelser af Jordbrug, Haandværks-, Fabriks- og Huus-Fliden, ligesaa de simpleste courante Fornødenheds- og Handels-Varer indtil de meest complicerede Maskiner, sidstnævnte ogsaa i Tegning og Model.
2. Anmeldelser om de Sager, der ønskes udstillede, afleveres til medundertegnede Hellmann inden Mai Maanedes Udgang.
3. Alle anmeldte Sager maae, for at give Comiteen den fornødne Tid til Udstillingens Ordning og Catalogens Trykning, være afleverede i det Locale, som nærmere vil blive angivet, inden den 8de Juli forstkommende. Optagelsen af de Sager, der senere maatte indtræffe, er afhængig af det da ledigværende Rum; men det vil selv

da være tvivlsomt, om de ville kunne blive indlemmede i Fortegnelsen over de udstillede Gjenstande.

4. Ligesom udenbyes Sager maae være forsynede med Af-senderens skriftlige Tilstaaelse for at være inden-landske, saaledes vil det og være Comiteen særdeles behageligt, at see samme bilagte af meer eller mindre detaillerede Oversigter saavel over Fabrikfens eller Værkstedets Drift som over Antallet af sysselsatte Arbeidere, disses Alder og Alder samt Værd, over den aarlige Production og dennes Afsetningssted, over det til Productet anvendte Raastof's Hjem, over Bevægkraftens Størrelse og Bestaendighed (om ved Damp, Vand, Vind, Hest eller Haand), over Anvendelsen af nye Værktoier, Maskiner eller Fremgangsmaader, og i saa Fald disses Fordele eller Mangler, samt alle andre saadanne Meddelelser, der kunne forudsættes at have almindelig Interesse. Hver Forsending maa være ledsaget af en nøiagtig, fuldstændig og let overskuelig Fortegnelse in duplo.
5. Da det, for at afgjøre en Vares Berettigelse til at concurrere paa det større Marked, er nødvendigt at kjende dens Salgpriis saavel en gros som en detail, forventes Gjenstandene forsynede hermed, en Forholdsregel, der bliver saa meget mere nødvendig, som Comiteen, naar saadant ikke udtrykkeligt frabedes, vil lade sig det være magtpaaliggende ved de forskjellige til dens Raadighed staaende Midler at virke for den størst mulige Afsetning af det Udstillede.
6. Forsaavidt de Udenbyesboende ikke itide modtage anden Underretning, ville de til Udstillingen bestemte Sager kunne affendes ufrankerede, da Industriforeningen bærer de med Forsendelsen frem og tilbage forbundne Omkostninger; dog vil der saavidt muligt blive draget Omkostning for, at Gjenstande fra samme Egn blive forsendte under Bet.
7. Ingen udstillet Gjenstand vil kunne udleveres, før Udstillingen er sluttet. Det er overladt til de udenbyes Udstilleres eget Valg at bestemme, om de ønske deres ved Udstillingens Slutning uafsatte Sager overgivne til en herværende af dem opgivne Befuldmægtiget, eller tilsendte directe fra Udstillingscomiteen, i hvilket

sidste Fald der skal blive draget Omsorg for en hensigtsmæssig Indpakning.

8. De udstillede Gjenstande blive under Udstillingstiden assurerede for Brandskade og derhos undergivne en omhyggelig Bevogtning, samt efter bedste Evne bevarede mod Beskadigelse.
9. Foruden at enhver Udstiller selvfølgelig for sin Person erholder fri Udgang til Udstillingen, vil der tillige uden Betaling blive ham tilstillet et Exemplar af den trykte Beretning, der senere udgives, grundet paa de erholdte Oplysninger og paa de af tilkaldte sagkyndige Mænd afgivne Ekson og Bedømmelser.

J. Haab om, at denne Udstilling, foruden at vidne om de indenlandske industrielle Fremskridt, ogsaa vil hidkalde ret mange Industridrivende fra Provindserne og Nabolandene, vil Comiteen bestræbe sig for under Udstillingstiden i et eget Locale at samle disse Repræsentanter for Industrien, for at bewirke en Udveksling af Ideer og fremme Kjendskabet til de fremmede Naaproducter, hvoraf man vil forsøge en Provesamling tilveiebragt."

Forat bidrage til, at Udstillingen saa meget som muligt blev benyttet af Udenbyesboende, assendte Udvalgets Medlemmer ligesom ved de tidligere Udstillinger, Exemplarer af den nævnte Indbydelse til forskjellige dem bekendte Mænd, hvis Stilling i Landets forskjellige Dele og Interesse for industriel Virksomhed vare Borgen for, at de vilde virke for den størst mulige Deeltagelse i Udstillingen fra deres Egn.

Idet Udvalget bestræbte sig for at erholde et Locale for Udstillingen, viste det sig, at et passende og tilstrækkelig stort ei var at erholde, og man maatte derfor, efter først med Hensyn til de dermed forbundne Udgifter at have erhvervet Industriforeningens Samtykke hertil og efter at have modtaget Tilfagn om Pengeunderstøttelse for Foretagendet saavel fra Indenrigsministeriet som fra Bestyrerne for det Meiersenske Fond, bestemme sig til at modtage et Tilbud af Tommermester J. H. Meyer, for sin Regning at opføre en egen Bygning, der overlodes til Afbenyttelse for Udstillingen, imod at han erholdt en vis Andeel i Betalingen for Udgangen til Udstillingen. Efter at Hans Majestæt Kongen, der fra første Dieblif skjænkede Foretagendet sin allerhøieste Bevaagenhed, havde tilladt,

at den omhandlede Bygning, 120 Alen lang og 34 Alen bred, med tvende halvcirkelformige Tilbygninger paa begge Siderne, maatte opføres paa Christiansborg Slots Ridebane, blev denne fuldført med en her usædvanlig Hurtighed, og med den største Beredvillighed fra Tommermester Meyers Side indrettet saaledes, som man efter Professor Hetsch's Forslag ansaae det for hensigtsmæssigt.

Da største Delen af de for Udstillingen bestemte Gjenstande ei indtraf til den fastsatte Tid, kunde dens Aabning ei, saaledes som tidligere bestemt, finde Sted den 1ste August; men den 5te s. M. havde Udvalget den Tilfredsstillelse, at Hs. Majestæt Kongen med Følge og flere af Ministrene aabnede Udstillingen, og, efter at være bleven modtaget med en Sang og Udvalgets Tak for den Bevaagenhed, Allerhøiøstsamme viste Foretagendet, tog de udstillede Gjenstande i Diephyn, og udtalte sin Anerkjendelse af den Dygtighed, disse vidnede om. Udstillingen holdtes derefter aaben til Udgangen af October Maaned, og blev ialt besøgt af 97,697 Personer foruden 147 Abonnenter og Udstillerne, der havde fri Adgang, altsaa af $7\frac{1}{2}$ Gange saa mange som den tidligere stærkest besøgte Industriudstilling, den i 1844. Uagtet dette Besøg gav en Indtægt af 17,111 Rbd. 88 Sk., og uagtet Indenrigsministeriet understøttede Foretagendet ved et Tilskud af 3000 Rbd. og det Keisersenske Fond med 1000 Rbd., overstege dog Udgifterne ved Udstillingen, det dermed forbundne Lotteri og Sammenkomsten af Industrielle Indtægten med 2221 Rbd. 17 Sk., som Industriforeningen maatte udrede.

Til den Bortlodning af en Deel af de udstillede Gjenstande, man ogsaa denne Gang havde troet at burde foranstalte, og som man havde givet tvende Afdelinger, een med Gevinster af mere almindelig Interesse, og een med Algerdyrkningsredskaber o. dsl. til Gevinster, blev affat respective 3750 og 423 Lodsedler à 2 Rbd., hvilket, hvad Lodsedlernes Antal angaaer, er en Deel større end ved de tidligere Bortlodninger af denne Art.

Som det var at vente af Landets i de seneste Aar saa betydeligt tiltagne materielle Velvære, Industriens deraf betingede betydelige Fremskridt og den større Interesse, der er bleven vaakt for Industriudstillinger, navnlig efter Verdensudstillingen i London, havde langt flere indsendt Gjenstande til Udstillingen i 1852 end til de tidligere; medens nemlig Udstillingerne i 1834, 1836, 1840 og 1844 talte respective 190, 271, 252 og 298 Udstillere, fandtes ved Udstillingen i 1852 756, og det Udstillede oversteg selvfølgelig i ligesaa høi Grad de tidligere Aars. En naturlig Følge af den Anerkjendelse,

Industriudstillinger meer og meer have fundet, og af de Rettelser, man havde forskaffet Udenbyesboende, var den større Deeltagelse, som ved denne Udstilling viste sig ved Tilsendelser fra Industridrivende udenfor Kjøbenhavn; og medens derfor ved de tidligere Udstillinger i det heldigste Tilfælde, nemlig ved Udstillingen i 1836, kun omtrent $\frac{2}{3}$ af Udstillerne vare bosatte udenfor Kjøbenhavn eller dennes umiddelbare Nærhed, var denne Gang disses Antal rigeligt $\frac{2}{3}$ af samtlige Udstilleres. Af de 756 Udstillere opholdt sig nemlig:

437 i Kjøbenhavn,
51 paa det øvrige Sjælland,
1 paa Moen,
20 paa Bornholm,
1 paa Laaland,
1 paa Falsster,
35 paa Fyen,
3 paa Langeland,
86 i Jylland,
31 i Elesvig,
80 i Holsteen,
2 i Everrig,
2 i England,
1 i Frankrig.

Som en Følge af den fleersidige Samvirken af de tildeels meget beskæftigede Mænd, der, som ovenfor anført, skulde afgive en Beretning om Udstillingen, ere et Par af disse udeblevne saa længe, at man først nu har kunnet offentliggjøre denne, og selv nu ei har kunnet sammenarbejde de enkelte Afdelingers Beretninger saaledes, at disse i formel Henseende danne en Enhed. Da det imidlertid er Sagen og ei Ordene, det kommer an paa, og nedenstaaende Beretning, som vi haabe, vil opfylde sit Hovedoieemed, at give et Billede af Udstillingen og bevare Grindringen herom, tør vi gjøre Regning paa, at den vil blive bedømt med Velvillie, navnlig som udgaaende fra Mænd, hvis daglige Virksomhed, for fleres Bedkommende, er langt fjernet fra literær Virksomhed.

a. Papir og Papper.

Medens Productionen af Papir i de fleste europæiske Lande er tiltagen i en overordentlig Grad siden Indførelsen af Papirmaskinerne, har dette ikke været Tilfældet her i Landet, navnlig ikke førend den aller sidste Tid, og det naagtet denne Fabrikation længe har været beskyttet ved en høi Indførselstold paa fremmed Papir og navnlig ved en efter vor Toldlovgivning usædvanlig høi Afgift ved Udførselen af Klude. Foruden 6 større Papirfabrikker med tilsammen 7 Papirmaskiner (deraf de 5 i Kongeriget), der tilsammen levere omtr. 4 Mill. Pd. Papir, findes vel en Deel smaae Fabrikker, navnlig i Holsteen, hvilke alene frembringe Bottepapir og næsten udelukkende indskrænke sig til Pakpapir, Papper og Makulatur, vel omtr. 1½ Mill. Pd. Naagtet en Told af 2 Rbd. 48 Sk. pr. 100 Pd. Tryk- og 4 Rbd. 16 Sk. pr. 100 Pd. Skrivpapir var Indførselen af fremmed Papir dog i 1851 til Kongeriget og Hertugdømmet Slesvig 175,935 Pd. limet, 261,730 Pd. Tryk-, 53,349 Pd. Cardus- og 97,603 Pd. Makulaturpapir.

Paa Udstillingen fandtes kun Prøver fra Drewsen & Sønners Fabrikker paa Strandmøllen ved Kjøbenhavn og Silkeborg, og fra C. Schliemann, Rastorf Mølle ved Kiel.

De af Drewsen & Sønner fremlagte Prøver afgive et hæderligt Bidnesbyrd om den Dygtighed, hvormed disse Fabrikker ledes og som i de sidste Aar har bragt disse Fabrikker paa et værdigt Trin ved Siden af de bedre udenlandske. Af Prøverne udmærkede sig især det hvide og blaae Vikube ved Kraft, Glathed og Priisbillighed, ligesom ogsaa Reenheden var tilfredsstillende, hvilket maa paaastjønnes saa meget mere som det Naamateriale, som kan havees her i Landet, er langt simplere end paa de fleste andre Steder i Udlandet, hvor der findes Fabrik anlæg af lignende Omfang. Postpapirerne vare af en god Qualitet, men dog mindre priisbillige end de ovenfor anførte Sorter, ligesom det ogsaa synes at fremgaae af de fremlagte blaaelige Prøver, at man endnu ikke ganske er Herre over denne vanskelige Farves Behandling. De øvrige udstillede Sorter, nemlig coul. Royal, Steentryk- og Trykpapir Nr. 1 Masse vare i alle Henseender smukke og tilfredsstillende, ligesom de ogsaa i Prisen kunne udholde Concurrencen med Udlandet. Hvad Steentrykpapiret angaaer, maa det bemærkes, at dette kun er anvendeligt til simplere Steentryk; til Kunstfagets Trykning behøves et eget, overordentlig jævnt, reent, blødt og svampet Papir, hvis Frembringelse er betinget

af bedre Raamateriale, end der kan havees her i Landet, og af en anden Fabrikationsmaade.

Schliemann havde udstillet Papper, blaåt, graat, brunagtigt, hvidgraat og rødligt Papir, forskjellige Sorter Skrivpapir og limeede Papirer til Tobakscarduser, af hvilke det rødlige Sukker-Papir var et fortrinligt Fabrikat, som tilfredsstillede i alle Henseender saavel hvad Qualiteten som Prisen angaaer; Papiret til Tobakscarduser vil findes meget anvendeligt.

De Papper, som fandtes udstillede fra Gindrups Fabrik i Fyen, vare særdeles gode.

b. Hatte og andre Arbeider af Filt.

Tilvirkningen af Hatte indskrænker sig udenfor Kjøbenhavn, Altona og Kiel næsten udelukkende til de simple af Uld, der langtfra nu søges saa meget som tidligere. Medens denne Fabrikation, navnlig hvad Silkehatte angaaer, der næsten ganske have fortrængt de finere Filthatte, negtelig i de senere Aar har gjort Fremskridt i Kjøbenhavn, indføres dog ikke saa fremmede Silkehatte. I Altona er denne Fabrikation, navnlig ved Forsendelsen til Sydamerika og Ostindien, forholdsmæssig langt betydeligere. Denne Byes Virksomhed i denne Retning var ret fuldstændig repræsenteret paa Udstillingen ved Prøver fra L. H. Brandenburg, J. Hüllmann og J. H. E. Tänger, medens vi maae beklage, at dette ikke var Tilfældet med Hensyn til Kjøbenhavn, hvorfra kun C. H. Berner, F. Bodecker og J. F. Felsberg havde indsendt Prøver. Foruden de nævnte saaes kun Hatte fra N. og N. Dorch i Odense og Ridedækkener af Filt fra N. Jensen i Kjøge. Men skjønt saaledes Udstillingen ikke gav Leilighed til at bedømme det Standpunkt, denne Industrigreen nu indtager, kan det dog ikke negtes, at flere af de fremstillede Arbeider udvise en roesværdig Stræben efter at opnaae den størst mulige Fuldkommenhed, og at nogle kunne taale Sammenligning med de bedre udenlandske Fabrikater.

Af det Udstillede troe vi særskilt at maatte nævne Silkehatte fra Bodecker, tvende hvide Hatte fra Brandenburg, flere Silke- og Filt-hatte fra Felsberg og Hüllmann, og graae Filt-hatte fra Tänger.

c. Uld, Uldgarn, uldne og halvuldne vævede Varer.

I et Klima som vort maa Ulden spille en væsentlig Rolle ved Befklædningen, men ligesom dens Forædling ved Huuslid har maattet aftage dels paa Grund af Concurrencen med det fuldkommere, fabriks-

mæssig Tilvirkede, deels som en Følge af Agerbrugets store Fremskridt og den derved forøgede Søgning efter Arbeidskraft, saaledes har Faareavlen og Uldproductionen i selve Moderlandet under Agerbrugets Udvikling ei viist sig saa fordeelig som Dyrkningen af de forskjellige Sædarter.

Opkradsningen af uldne Klude har alt i en Række af Aar været dreven her i Landet i en betydelig Udstrækning, men har været idelige Fluctuationer underkastet. Det er især Jylland, som giver et stort Udbytte af uldne Klude, og her bestaae derfor ogsaa flere store Uldkradsferier; men ogsaa ved Kjøbenhavn (P. C. Deichmanns Fabrikationshandel), og paa Rastorfsmølle ved Kiel (Ch. Schliemann) findes saadanne Anstalter. Begge disse havde indsendt Prover til Udstillingen, der viste, hvilke Fremskridt denne Industriegreen har gjort her i Landet, og hvilken Værdi der saaledes reddes fra et uundgaeligt Tab for Nationalvelstanden.

Uf eiderstedtsk Uld, der er saa søgt til Strikkergarn paa Grund af sin udmærkede Blødhed og Glands og derfor finder villig Affætning, vare fortrinlige Prover indsendte af Pfenningmeister Petersen i Garding.

De forskjellige Prover af med Haanden spundet Uldgarn kunne, saa fortrinlige end enkelte vare, ei tillægges nogen synderlig Betydning for Industrien, og Haandspinderiet viger ogsaa i denne Retning stedse meer og meer for Maskinspindingen, der i de sidste Aar udbredes meer og meer rundt om i Landet, og hvoraf N. C. S. Grundtvig i Kjøbenhavn og Seidelin i Fredericia havde indsendt Prover.

Klædefabrikationen har i de senere Aar ogsaa her gjort store Fremskridt, og medens de større Fabrikker med Jær have tilegnet sig de bedste Maskiner og nye Fabrikationsmaader fra Udlandet for mere uafhængigt af Arbejdernes Færdighed at levere smukkere og billigere Varer, have de mindre Fabrikater, der for nemmelig ere indskrænkede til Tilvirkningen af de simplere Varer, søgt at forbedre denne Fabrikation og at arbejde sig op til den finere, mere lønnende. Krigsforholdene, der have affærret de Neumünsterke Fabrikater fra Affætning i Kongeriget og Slesvig, have givet en stærk Impuls til disse Landsdeles Klædefabrikker og bidraget betydeligt til disses Udvidelse, medens de Neumünsterke Fabrikater, der paa Grund af Toldforholdene i Holsteen havde den væsentligste Affætning til Kongeriget, have lidt særdeles meget ved disse ulykkelige Forhold, saaledes at Fabrikationen af uldne Varer der er sunken

ned fra c. 500,000 Al. til c. 150,000 Al. — Imidlertid staaer denne Fabrikation i det Hele tilbage i Sammenligning med flere fremmede Landes, og endskjønt Tolden er meget høj, indføres endnu en ikke ubetydelig Mængde Klæde, navnlig af de bedre Sorter, som i Behandling og smukt Ydre staaer meget over vore sædvanlige indenlandske Fabrikater, saaledes f. Ex. i Aaret 1851 til Kongeriget 178,067 Pd. og til Slesvig 65,166 Pd., eller tilsammen omtrent 325,000 Al. Klæde og desl. I Kraft og Bonitet staae vel de indenlandske simple Varer over Udlandets, men deres Udseende lader, som anført, i Reglen endnu Meget tilbage at ønske. Det Neumünsteriske Klæde, navnlig fra H. L. Rencks Sønner & Co.'s Fabrik, nærmer sig saavel i denne Henseende som med Hensyn til Prisen meest det udenlandske, og den der stedfindende Samling af større og mindre Klædefabrikker har ved de Fordele, en saadan Concentration frembyde, i ikke ringe Grad bidraget til denne Overvægt. Tilveiebringes først Tolerance i det danske Monarchie, vil den forøgede Concurrency og Nedsættelsen af Tolden paa fremmed Klæde snart vise deres gavnlige Følger for Forbrugerne.

Paa Udstillingen var denne Fabrikation fuldstændig repræsenteret, og af de der fremlagte Prover maae vi nævne Varerne fra H. L. Rencks Sønner & Co. og fra H. H. N. Røster & Co., begge i Neumünster, som særdeles smukke og godt behandlede. Af de Klædesorter, J. G. Modeweg & Søn paa Brede ved Kjøbenhavn havde udstillet, udmærkede de figurerede Bockskins og Tricots sig ved deres Monstre og Bævning. Fra R. J. & J. B. Koch paa Greismølle ved Beile var indleveret ypperligt stærkt Klæde, og deres Kirseier ere nogle af de bedste indenlandske Varer som leveres. Varerne fra P. L. Brandt i Odense og J. J. Bruun ved Viborg vare af god Bonitet. Det Samme gjælder om de udstillede tærnede Multumer fra H. J. Hansens Sønner i Neumünster og de heel- og halvulndne Flonneller og Svanebaier fra F. J. Zederkop paa Uterslevminde. Fra Tugt-, Rask- og Forbedringshuset paa Christianshavn var indsendt stærke Klædevarer for Militæretaten og fortrinlige Gulvtæppeoiier. Det ordinære Klæde og Kirsei fra Usserøds Fabrik var ligeledes af stærk Bonitet.

De af J. E. Johnsen paa Skovsborg udstillede Tapper til Papirmaskiner have viist sig som særdeles faste og vel forarbejdede; de benytttes derfor af vore Papirfabrikanter, som tidligere maatte indføre saadanne fra Udlandet.

Medens Udbindingen paa den jydsk Hede, der ved Algerdyrningens Opkomst fra Aar til Aar taber meer og meer i Betydning, ikke denne Gang var repræsenteret paa Udstillingen, saaes derimod Prover af de bekjendte færøiske Uldvarer, der ere en vigtig Artikkel for disse Der, ligesom ogsaa Prover fra forskjellige Strømpevævere i Viborg og Horsens, der imidlertid ei frembøde noget videre mærkeligt.

d. Bomulds- og halvuldne Varer.

Uagtet den Udbredelse, Brugen af Bomuldsvarer fra Aar til Aar fandt her i Landet, kunde de herværende, navnlig i Kjøbenhavn talrige Bomuldsvævere, der alle arbejdede med Haandvæve, ikke bestaae i Concurrencen med Englands Maskinvævning og Sachsens billige Arbejdsløn. Antallet af Haandvæve er derfor aftaget betydeligt, men i disses Sted er der fremstaaet et ikke ringe Antal Maskinvæve, navnlig først i Holsteen i Nærheden af Hamborg, hvor man havde størst Lethed ved at forsyne sig med engelsk Bomulds-garn og forstaae sig Afsetning for sine Fabrikater, men senere ogsaa i Kongeriget. Disse Væverier leverede fornemmelig hvide Stouts, men ogsaa forskellige farvede Varer; nu, da her findes Maskinvæve ei blot for Vævning af strikede men ogsaa tærnede Bomuldstøier, maa Haandvævningen saavel herved som ved Gattuntrykkeriernes store Uddannelse forsvinde meer og meer. De betydelige Maskinvæverier i Holsteen, der paa Grund af den høiere Told i Kongeriget søgte deres væsentligste Afsetning her, som f. Ex. Gyrrings i Neumünster, Gramers i Wohldorff, Thomsen & Jessens i Collau, Feldmann & Co's. i Tzehoe og Carsten & Kochs i Pinneberg, ligesom ogsaa Moorbach i Breeh og Schumacher i Kiel, der beskæftigede et stort Antal Arbejdere ved Vævning af Bomulds- og halvuldne Varer, have lidt betydeligt ved Krigsurolighederne og Kongerigets og Slesvigs deraf følgende Afspærring for Varernes toldfrie Indførsel. Men det er at vente, at den Udvikling, der under disse Forhold er bleven Maskinvæverierne i Kongeriget til Deel, vil have en heldig Virkning for Consumenterne, naar de holsteenske Fabrikater kunne træde i fri Concurrence med hine. Af Maskinvæverierne i Kongeriget er J. Salomonsens i Kjøbenhavn det betydeligste og arbejder med over 100 Væve; foruden dette findes i det mindste 3 Maskinvæverier i Jylland. Omendkjønt Tolden her er høj paa simple Bomuldsvarer, indførtes ikke desto mindre til Kongeriget og Hertugdømmet Slesvig i Aaret 1851 909,595 Pd. hvide Bomuldsvarer og Bat, og af farvede Bomuldstøier (dog fornemmelig trykkede) 840,438 Pd.

Paa Udstillingen fandtes et fuldstændigt Udvalg af Prover fra følgende større Fabrikker: A. L. Gyring i Neumünster, Bomulds- og halvuldne Tøier; H. & A. Feldmann i Isehoe, ubleget, farvet og trykket Stout; Gjorg i Ribe, ubleget og bleget Tvisflærred samt trykket Stout; J. Salomonsen i Kjøbenhavn, Rankin, Cadettoi, sribet og tærnet Bomuldstoi, Olmerdug, Sæffetoi uden Søm paa Siderne, Torklæder o. desl., Alt vævet ved Maskinvæve. Disse, for største Delen meget solide Varer med gode Farver, vare afpassede efter Landets Forbrug og vidne om den Dygtighed, hvormed disse Fabrikker drives. Fra H. L. Stahl i Kjøbenhavn, der fornemmelig beskæftiger sig med Bævning af fine Bomuldstøier, saaes en stor Mængde fine Kjøletøier, deels heelt af Bomuld, deels halvt uldne, af smagfulde Mønstre og godt forarbejdede; desuden Olmerdug, Bommefie og Stouts samt Forklædebaand, hvilke sidste imidlertid savnede det smukke Ydre, som udmærker de bedste fremmede Varer af denne Art. — Af mindre Bomuldsvævere havde N. P. Christensen, D. Simonsen og D. Mendel, Alle i Kjøbenhavn, udstillet meget gode Varer med særdeles smukke Mønstre og klare Farver; Bomuldsvæver J. G. A. Feuerstein i Kjøbenhavn Prover af ret godt forarbejdet Peluche. J. Moosbach i Breeh, hvis Bæveri og Farveri have et betydeligere Omfang, havde indsendt Prover af Casinet, forskjelligt Beenklædetoi, Bomuldstoi, trykkede Stouts og forskjellige halvuldne Stoffer, hvilke i det Hele vare gode, for Almuen særdeles tjenlige Varer. Det Samme gjaelder om de af C. Larsen i Kjøbenhavn udstillede halvuldne Tøier, Hverfengarn og Bomuldstøier. Fra Farver J. D. Høeg i Høier saaes 2 Slags meleret Beenklædetoi af Kamgarn af Uld fra Marsten, hvilket var særdeles godt forarbejdet og meget solidt, men derfor ogsaa temmelig dyrt. Af J. C. Kromphardt i Kjøbenhavn var indsendt forskjelligt Meubeldamast, og af Shawlsfabrikant P. H. Drewsen i Kjøbenhavn forskjellige gode Stykker Tartans. Blandt de udstillede Huusflidsfrembringelser af denne Art troe vi kun særskilt at burde nævne de af Fru R. M. Nielsen i Hjørring udstillede Tøier.

Det af Malermester C. A. Bruun i Kjøbenhavn i længere Tid forfærdigede og fra tidligere Udstillinger fordeelagtigt bekjendte Solvflor, tiltrak sig ogsaa denne Gang Publicums Dmærksomhed.

Af Haardug, som aldrig har funden stor Anvendelse i Kongeriget, og som i de senere Aar ogsaa i Hertugdømmerne fortrænges meer og meer af forskjellige, til Betrak paa Meubler passende, billigere Tøier, blev der tidligere vævet en betydelig Mængde i Altona,

men i 1852 kun 350 Stkr.; fra M. D. B. Timm i Altona saaes 6 særdeles vel forarbejdede Stkr. deraf.

e. Hør, linnede Varer, Næbflagerarbejde og Seildug.

Hør et agerdyrkende Land som vort er Høravlen af den største Bigtighed ved dens nøie Forbindelse med Agerbruget, men da vi næsten ganske savne saadanne Fabrikanter, som i enkelte andre Lande, hvor Høravlen er meget udviklet, affjøre Producenterne den raae Hør, optage og berede den i egne, med de nyeste og hensigtsmæssigste Maskiner og Redskaber forsynede Anstalter, har Høravlen langtfra her naaet den Udvikling, navnlig i Hertugdømmerne, som man kunde vente efter vort Agerbrugs stærke Udvikling, selv om man tager tilbørligt Hensyn til den fordeelagtige Afsetning, man her finder for de almindelige Sædarter. Udbyttet af det Areal, som her i Landet optages af Høravlen, er ikke det Halve af det, der kunde naaes og dækker ogsaa kun omtrent det Halve af Forbruget i Landet. Vel findes enkelte Hørberedningsanstalter paa Sjælland, Fyen og i det sydlige Jylland, men disse have kun et ringe Omfang, og den Anstalt, som for nogle Aar siden blev oprettet paa Brønsholmsdal ved Hirschholm og var forsynet med de nyeste irske Maskiner, har maattet ophøre blandt Andet af Mangel paa tilstrækkelig Beskæftigelse, men har dog viist, hvilket betydeligt Udbytte man kan naae ved en rigtig Behandling af Hørrøen. Tvinges man først til at optage flere Sædarter i Rotationen, vil Opmærksomheden blive henledet paa Hørrøen, der formenes at give et ligesaa stort Udbytte som Kornet og anbragt paa rette Sted i Rotationen ei udpiner Jorden, og desuden giver Beskæftigelse til mange Arbejdere ved dens Beredning. Et af de væsentligste Midler til at fremme Høravlen vilde være at oprette Beredningsanstalter rundt om i Landet og gjøre disse til Læreanstalter for Bonden.

At Linnedfabrikationen under disse Forhold maa tabe i Betydning, er en Selvfølge, og at Huusfliden, som i Reglen af slet tilberedt Hør med uhenigtsmæssige og tidsspildende Redskaber frembringer middelmaadige Varer, maa blive mindre og mindre lønnende i Concurrencen med den fabrikmæssige, ved Maskiners Anvendelse lettede Drift, er naturligt, især da den ikke understøttes af særegne gode Blege- og Appreteranstalter, der kunne give det Bævede det Syn, der fordres af Handelsvarer. I alle de Lande, hvor Linnedfabrikationen har naaet nogen Betydning, ere en stor Deel Fabrikker samlede i enkelte Distrikter, thi kun da kunne de Bisabriker, f. Ex.

Maskinværksteder, Blegierier og Appreteeranstalter, der ere saa nødvendige for Hovedfabrikationen, bestaae. Den ene Fabrik arbejder da i Haanden paa den anden; det Materiale, som ikke egner sig for den ene Fabrik, benyttes med Fordeel af den anden. I saadanne Distrikter danner sig da snart et Marked for alle Tiinheder og Arter af Hør, der hver for sig sælges billigere der end til de isolerede Fabrikker; her fremstaaer en for den paagjældende Fabrikation usædvanlig dygtig Befolkning, og Handlende lette Affætningen af Fabrikatet i de forskjelligste Retninger og Anskaffelsen af Materialet. — Her i Landet er det kun Bøvningen, der drives haandværks- eller fabrikmæssigt, medens Garnet enten frembringes ved Huusflid eller, hvad der bliver hyppigere og hyppigere, indforskrives fra Udlandets Maskinspinderier. Medens Linnedbøvningen i Provindserne, der tidligere var betydelig paa Eletten i Fyen og i Randers Amt, kjendelig er aftagen, er den endnu af temmelig Betydning paa Dragør, hvor forskjellige Fabrikanter beskæftige en stor Mængde Bøve, og paa Vintersbølle ved Bordingborg, hvorhen Fabrikken paa Kjøng nu er flyttet. Naar man vil bedømme de til Udstillingen sendte linnede Varer og sammenligne disse med udenlandske, maa man betænke de ugunstige Forhold, hvorunder denne Fabrikation er stillet her, og man vil da erkjende, hvilken Fortjeneste J. L. Ehler, C. S. Glensborg og D. F. Olsen, der Alle drive denne Fabrikation i det Større og havde udstillet Prover af Lærred, Dreiel og Damast, have erhvervet sig af denne Fabrikation. Forskjellige Duge og Servietter af H. Kiehne, C. Krusemark i Kjøbenhavn, Chr. Pedersen i Haarby pr. Alsens og P. Pedersen i Borup pr. Næstved, Lærredstørklæder af M. C. Astrup i Søby vare alle solide og vel forarbejdede og fortjene derfor Opmærksomhed.

Udmærket smukt men dyrt Hørgarn var indsendt af den kvindelige Arbejdsforening, Mikkelsbryggersgade 103 i Kjøbenhavn. Prover af her avlet Hør fra Gaardmand Jørgen Andersen i Niverød ved Helsingør, og af forskjellige Sorter fremmed, af J. Bruunskov i Kjøbenhavn heglet Hør og Hamp, vare de eneste i denne Retning paa Udstillingen.

Med Forsærdigelsen af Reebslagerarbejde maa et stort Antal Arbejdere finde Beskæftigelse i et Land som vort, der har en stor Handelsflaade, og det naagtet den tiltagende Brug af Skibs-Jernfættinger har gjort dette Haandværk væsentlig Afbræk. Dette Fag drives her endnu næsten udelukkende haandværksmæssigt, men den tiltagende Anvendelse af Maskiner vil sandsynligviis ogsaa heri

frembringe en Forandring, der alt begynder at vise sig i de Byer, hvor Skibsbyggeriet har en større Betydning. — Paa Udstillingen saaes kun Prøver fra Jacob Holm & Sønner i Kjøbenhavn af forskjellige Tongværk og Liner, en Strenggjord fra A. Larsen i Rosding, og forskellige Liner, Skagler, Tømmestrenger og Gjorde fra J. N. Lassen i Hjørring, hvilke Prøver alle vare godt udforte, men blandt hvilke vi især troe at burde fremhæve en Fiskeline fra den først Nævnte.

Medens Seildug tidligere for en Deel, navnlig i Hølstien, frembragtes ved Hunsflid, har Maskinværkets Udvikling i Udlandet henviist ogsaa denne Industrigren til større Anlæg, der for at tilfredsstille de stigende Fordringer maae søge at tilegne sig Udlandets Forbedringer eller benytte det derved forbedrede Materiale, Maskingarn. — Paa Udstillingen fandtes Prøver fra Jacob Holm & Sønner og den kgl. Seildugsfabrik i Kjøbenhavn samt fra Nexø Arbejdsanstalt. Marinens Seildugsvæveri, der aarlig leverer omtr. 500 Ruller til Seil og 200 Ruller til Roietoi af fortrinligste Qvalitet maskinspundet irst Hørgarn, og 300 Ruller Presenningsduge af en ringere Qvalitet maskinspundet Hørgarn til Rjede og Blaargarn til Jilet, havde udstillet Duge, der vidne om en omhyggelig Behandling og kunne sættes ved Siden af de bedste fremmede. Da ingen Priis var opgivet, vil man ei kunne anstille en begrundet Sammenligning mellem hine og de af J. Holm & Sønner udstillede Seilduge, der ere bestemte for Handelen, og ved hvilke man altsaa har maattet tage Hensyn til Priiserne. Disse Varer havde derfor ikke et saa smukt Udseende eller Garn som hine, men ere stærke og staae, navnlig hvad Sorten A angaaer, i godt Forhold til fremmede.

Seildugene fra Nexø Arbejdsanstalt tilfredsstillede de Fordringer, man med Billighed kan gjøre til Varer, frembragte under saadanne Forhold.

f. Kniplinger, broderede, syede, hækede og strikkede Arbejder.

Tilvirkningen af Kniplinger, der næsten ganske er indskrænket til Egnen mellem Ribe og Lønder, er i de senere Aar aftagen betydeligt paa Grund af den mere lønnende Beskæftigelse, det udviklede Algerbrug har givet denne Egns Beboere, og fordi man paa Maskiner langt lettere kan udføre Stoffer, der træde istedenfor eller fortrænge Kniplingerne. Af Mønstrenes Smagfuldhed afhænger for største Delen Kniplingerens Affættelighed og det er derfor ved

at have Opmærksomheden henvendt derpaa, at de enkelte Fabrikanter og Handlende, der beskæftige Kniplersterne, endnu kunne skaffe sig og disse en nogenlunde lønnende Forretning. Paa Udstillingen var denne Industrigreen repræsenteret ved Prover fra D. Hansen i Møgeltonder, hvilke vare ganske fortrinlige, navnlig med Hensyn til courante Priser, og fra J. Wulff & Sønner i Brede, der ogsaa ved den Londoner Udstilling vandt Anerkjendelse for deres Fabrikater, og som her havde indsendt ganske fortrinlige og smagfulde, navnlig finere Kniplinger, og hvis Bestræbelser for at have denne Fabrikation fortjene Paakjendelse.

Broderier, strikkede og hækledede Arbeider ere vel i Reglen her i Landet ikke, saaledes som f. Ex. i Sachsen og Schweiz, Gjenstand for Nogens udelukkende Beskæftigelse; imidlertid har Nødvendigheden af mere udeelt at virke i denne Retning for at bestaae i Concurrencen med Udlandet gjort sig gjældende, og medens en stor Deel Fruentimmer, navnlig i Kjøbenhavn, ved Brodering søge et Bierhverv, ere flere og flere dygtige Handlende optraadte som Mellem-mænd mellem Frembringerne og Forbrugerne, og have ved Beile-dning og smagfulde, eller i ethvert Tilfælde efter Moden aspaserede, forskellige Mønstre bidraget betydeligt til denne Erhvervsgreens Fremme her i Landet. Medens man hos de Handlende fornemmelig seer billige, sædvanlige Forbrugsartikler af denne Art, udføres en stor Mængde større, morsommelige og tildeels kunsthæderige Broderier af Damer til deres Udspreddelse.

Af Handlende her i Staden havde Broderihandler M. Bloch udstillet en meget godt udført Kaffelovnskjærm; Jomfru L. Høyer, der forestaaer et Magazin for Broderier, en stor Deel forskellige hvide Broderier, der vare smukke, godt udførte og tildeels pøis-billige; Industrimagazinet i Admiralgade 153 forskellige couleurede, broderede Gjenstande, og Broderihandler L. C. Levysohn forskellige smukt udførte og smagfulde hvide Broderier, for en Deel af endnu her udsendte Gjenstande, blandt hvilke især maa fremhæves en Morgenkappe. Af uldne, strikkede, hækledede og filerede Arbeider havde Silke- og Klædehandler E. Schjøth udstillet en stor Mængde, der udmærkede sig ved Smagfuldhed og Billighed. Forskellige Damer havde indsendt enkelte, tildeels meget smagfulde Broderier, der dog ei kunde have nogen Betydning som Handelsvarer eller synderligt Værd for Industrien. Blandt disse Broderier troe vi imidlertid at burde nævne: Frøknene Saxtorphs udmærket smukke hvide Broderier, der vidne om en sjelden Kunsthæderighed, men ogsaa

derfor maatte blive for dyre til hyppigt at finde Kjobere; et Broderi og et Par fine striffede Strømper fra Døttreskolen her i Kjøbenhavn og endelig et Par fra en Bondepige i Hvedstrup ved Kjøbenhavn indsendte meget smukke Ringer med den Art Syning, som de saakaldte Hedebo-Fruentimmer selv anvende saa meget.

Af Herrehalsbind havde kun F. Wendrich i Kjøbenhavn et smagfuldt og godt forarbejdet Assortiment. Han har vidst ogsaa udenfor Kjøbenhavn at forskaffe sig en ikke ubetydelig Affætning i den nævnte Artikkel, og hans heldige Bestræbelser i denne Industri-green fortjene Anerkjendelse.

Ogsaa for Syningen af forskjellige af Herrer benyttede Gjenstande, f. Ex. Skjorter, Kraver o. desl., have enkelte Handlende i de senere Aar virket særdeles heldigt og derved skaffet et stort Antal Syerster en for dem høist ønskelig Bestjæftigelse. De fra Silke- og Klædehandlerne N. L. Dehn og M. M. Ruben i Kjøbenhavn udstillede Gjenstande af denne Art vare smukke og prisbillige og kunde godt udholde Sammenligning med lignende udenlandske Varer, hvilket ogsaa gjælder om de af Lærredshandler L. F. Krarup udstillede Artikler, der i det Hele vare af en simplere og billigere Art end de ovenfor nævnte.

Ligesom tidligere var ogsaa denne Gang, af let forklarlige Grunde, kun lidet Skråderarbejde udstillet. Skjønt de billige Klædningsstykker, med hvilke i de senere Aar et stort Antal Skrådere søge at tiltrække sig Affætning, vilde have haft en særegen Interesses for Udstillingen, var det dog kun elegantere Arbejde, som fandtes paa denne, nemlig fra P. Christensen, A. Proschowsky & P. H. Kessel, og H. Rasmussen, Alle i Kjøbenhavn, der havde indsendt Arbejder, som vidnede om de Fremstridt, ogsaa dette Fag har gjort, og om Odens Bestræbelser for at tilveiebringe Afveglinger.

g. Possementmagervarer og Saaarbejder.

Det er først i de senere Aar, at Forskødigelsen af Possementmagervarer stærk fabrikmæssigt her i Landet. Medens man længe i Hovedstaden har leveret meget durable og smagfulde men temmelig kostbare Varer, har man her i det Hele ei tilegnet sig Udlandets forbedrede Maskiner og Redskaber i den Grad, som man skulde troe, at den store Byes Forbrug og Handelsforbindelser opfordrede til. Dette er derimod skeet i Altona og Pinneberg. I Altona, hvor 108 Arbejdere i 1852 fandt Bestjæftigelse ved den omhandlede Fabrikation, uagtet Toldbegunstigelserne for Indførselen til Eslövig

vare ophørte, er L. & H. Mendels Fabrik den betydeligste; den er vel forsynet med de nyeste Maskiner og Redskaber, og finder, drevet med en sjelden Energi, Afsetning for sine Varer ei blot her i Landet men ogsaa paa de oversøiske Markeder. J. G. Dibbern's vel indrettede Fabrik i Pinneberg er ogsaa beregnet paa at forsyne de Handelende i Provindserne med de sædvanlige Possementmagervarer, men er i de sidste Aar bleven betydelig indskrænket i denne Virksomhed ved de politiske Forhold.

Paa Udstillingen saaes fra L. & H. Mendel i Altona særdeles godt forarbejdede Knapper med særdeles smukke Mønstre og til billige Priser, samt en stor Deel forskjellige, særdeles godt forarbejdede og billige Lids'er og Kvaster især bestemte for oversøiske Markeder; fra J. G. Dibbern i Altona og Pinneberg godt forarbejdede Lids'er, Knapper og Kvaster til passende Priser; fra J. A. W. P. Holzapfel i Altona smukt forarbejdede Bognborte med smagfulde Mønstre og til billige Priser; fra W. T. Sørensen i Kjøbenhavn en stor Samling af smukt forarbejdede Ordensbaand og af paa Maskine vævede Lampevæger til meget billige Priser; fra Knapmagersvend E. Bruun i Kjøbenhavn 2 udmærket smukt forarbejdede Klokkestrenger af Uld og Silke med Cheniller, den ene overarbejdet med Søløiser; fra Knapmagersvend H. J. Hansen i Kjøbenhavn meget godt forarbejdede Knapper, forfærdigede til Svendeprove.

Al Haararbejder, der efter Nutidens Smag ei kunne blive Gjenstand for nogen større Handel, havde Frøknerne H. Lange i Altona og A. C. Naboe i Kjøbenhavn udstillet udmærket smukt forarbejdede Bouquetter, Krands'e o. desl., og Madam M. Reiz i Kjøbenhavn og Jomfru E. Rheinländer paa Frederiksberg lignende Gjenstande.

Al Parykmagerarbejde fandtes kun Prover fra Ch. Minet & Co. i Kjøbenhavn.

h. Farvet Garn, farvede og tryffede vævede Varer.

Medens de mindre Kattuntrykkerier som en Følge af Landets ringe Udstrækning og af Arbejdskræfternes fornemmelige Henviisning til Agerbruget ere forsvundne meer og meer her i Landet ligeover for Udlandets store, med Maskiner drevne Fabrikker, og Indførselen fra Udlandet af deslige Varer er tiltagen betydeligt, har man i 1780 anlagte Trykkeri i Wandersbeck, ved Anvendelsen af de bedste Maskiner og Fremgangsmaader, paa den værdigste Maade holdt Skridt med Udlandets bedste Trykkerier og erhvervet sig et hæderligt

Omdømme for dets Varers livlige Farver og smagfulde Monstre. Beliggende udenfor Toldlinien, altsaa uden at være sikret Affætning her i Landet ved Toldbestyttelse, men ei heller hæmmet af Toldvæsenets Opsyn eller besvaret med Toldafgifter af de fornødne Materialier, beskæftiges denne Fabrik med Trykningen af hvide engelske Bomuldsvarer og uldne Stoffer for Hamborger Handelshuse, hvilke disse affatte fornemmelig paa de Leipziger og Frankfurther Messer. I Fabrikken drives de fornødne Trykke-, Badste-, Mangle-, Tørre- og andre Maskiner af 2 Dampmaskiner af 12 og 30 Hestes Kraft; den leverer aarlig over 30,000 Stkr. Bomulds- og lette uldne Varer. De udstillede Prøver af trykte Bomuldstøier, Tørklæder og Mousfeliner udmærkede sig ved reent Tryk, smagfulde Monstre, ægte og smukke Farver, og vare en Prydelse for Udstillingen.

Af trykte Bord- og Gulvtæpper o. desl. havde Farver C. Kemme i Helsingør, C. Sager i Neumünster og C. Schleisner i Kjøbenhavn udstillet smukke Prøver, af hvilke især den Sidstes maa fremhæves.

Med eensfarvede Glands- og andre Shirtinger, der fra Englands store Fabrikker leveres til særdeles billige Priser, have 2 af Hovedstadens større Farverier, begunstigede ved Toldforholdene, alt i en Række af Aar forsynet Kongerigets Handlende; men da en saadan Toldbegunstigelse ei er bleven Hertugdømmernes Farverier til Deel, forsynedes disse, indtil Eslæwigs Inddragelse under Kongerigets Toldsystem, med fremmede Varer af denne Art. Af hine 2 Farvere havde kun F. F. Göllich indsendt godt farvede Shirtings, Plaatiller og Stouts.

I Altona er Farvningen af kæmmet Uldgarn til Brodering og Possementmagervarer i en Række af Aar dreven i en stor Udstrækning i 3 betydelige Fabrikker, der have erhvervet sig europæisk Anseelse ved Farvernes Klarhed og Skønhed, og, ledede med stor commercial Dygtighed, have aabnet sig Affætning rundt om i Europa. Da Maskinspindingen ogsaa ved Kamuld har fortrængt Haandspindingen paa Grund af Garnets større Gensformighed og Billighed, have hine 3 Fabrikker maattet opgive den betydelige Beskæftigelse af Spindere, som de en lang Tid vidste at bibeholde for Striklegarn, og de 2 ere nu selv forsynede med Maskinspinderier, fornemmelig beregnede paa Forarbejdningen af den fortrinlige eiderstedtske Uld. Disse Spinderier leverede i 1852 102,000 Pd. Uldgarn, og i de 3 Farverier farvedes desuden 462,000 Pd. Uldgarn,

hvorved tilsammen c. 700 Arbeidere fandt Beskjæftigelse, hvoraf fremgaaer, at disse Fabrikker høre til de betydeligste i Landet.

Kun J. J. & C. Schwedeler (Firma M. D. Schwedeler) havde indsendt Prøver, der imidlertid fuldstændigt repræsenterede denne vigtige Industrigren og hævdede dette Firmas Anseelse. Af de kjøbenhavnske Farvere havde N. C. Lind udstillet Prøver af Garn, hvis Farvning fortjener al Paaakjønnelse, medens Andre havde fremstillet almindelige gode Handelsvarer af denne Art.

II.

Saar, Fjer, Skind, Læder og Arbeider deraf.

Bore Bundtmagere levere nu saa smukke, gode og smagfulde Arbeider som nogensinde i Udlandet, og omtrent til samme Priser. Blandt de paa Udstillingen fremstillede mange Gjenstande fortjener at fremhæves som noget udmærket, Warmings Tæppe, der vandt Prisen ved Udstillingen i London, og det af Spelty med utrolig Glid forarbejdede Tæppe af sammensyede Skind. A. C. Bangs Tæpper og Jodkurv vare smukke og prisbillige; J. D. Bangs Tæpper, Muffer, Beltse, Støvler og Handsker viste sig som gode og solide Arbeider; ligeledes C. Trolles og J. Terkelsens; og af det fra Daube i Altona Udstillede maae vi nævne et Tæppe som meget smagfuldt. Forøvrigt vare lignende Gjenstande udstillede af Haurowitz i Altona, Schwarzbrem i Odense, Grünbaum i Kolding og Jensen i Storeheddinge.

De af den kongelige færøiske Handel udstillede Prøver af rensset og urensset Edderduun og Fuglesjer vare alle gode og courante Handelsvarer. Ved en Sammenligning mellem den rene og urene Edderduun vil det lettelig sees, med hvilken Omhu Rensningen er foretagen. Prøver af Bjørneskind, Sælkind, Rensdyrskind samt hvide og blaae Ræveskind vare fortrinlig tørrede og behandlede. Handelen affætter største Delen af sine Varer ved offentlige Auctioner, en stor Deel gaaer til Udlandet og Prisen varierer naturligvis efter den større eller mindre Efterspørgsel. Endvidere var udstillet et Sæt Vandskindsklæder; disse forfærdiges i Grønland,

hvor Syningen fleer med Tarme, der er langt stærkere og bedre modstaar Fugtighed end almindelig Syning; de kunne derfor ikke eftergjøres her.

Blandt de Fabrikata, der ogsaa i seneste Tid have gjort betydelige Fremskridt, ere Garvernes. Af de i dette Fag udstillede Gjenstande kan i Særdeleshed fremhæves Messerschmidts ganske fortrinlige Fedekalveskind og Skind, der Intet lade tilbage at ønske; Brødrene Wiingreen & Firjahns Fabrikat af de forskjellige Slags deels Saale-, deels Overlæder, guult sort og laferet Platlæder, der alle, saavel i Bonitet som Priis, kunde maale sig med Udlandets. Det af H. Larsen (Nørregade) udstillede Saalelæder og Bindsaalelæder, ligesom de af L. J. Wulff udstillede Prover af garvet Læder, kunne fuldkommen taale Sammenligning med Udlandets bedre Sorter. Af M. J. Ballin var udstillet meget godt forarbejdet og priisbilligt ægte og uægte Saffian med smagfulde Farver; og af H. W. Larsen særdeles gode Skind for Bogbinderarbejde, halvægte og chagrinerede Saffianer, godt Læder til Støvlekafter og Fodder; af Mich. Meyer meget gode Huder og Skind og af Nielsen i Holbæk ligeledes gode garvede Huder og Skind. Af laferet Læder havde Lahrman og Aniese i Altona og Løvgreen i Odense udstillet smukt udførte Prover. Desuden havde Christoph i Christiansfeldt udstillet Fajllæder og Skind; H. P. Forsums Efterfølger i Varde godt Saalelæder, Hestelæder, Plat- og Fajllæder; og Høygaard i Hjørring Smurtlæder og Kalveskind.

Fra Andr. L. Topp saaes gode allunerede og uberedte Lammeskind.

Alt det udstillede Handskemagerarbejde er upaaflageligt og fremviser betydelige Fremskridt i Faget, saavel hvad Tilslæringen som Farvningen angaaer. Det er en almindelig Mening, at Skindene blive slettere Aar for Aar paa Grund af Racernes Forædling. Beviset findes ved de under Nr. 135 fremlagte Skind, der, skjønt godt beredede, dog have Mangler, der hidrøre fra selve Skindene. Prover saaes fra Handskemager H. Clausen i Odense af Handsker, der i Forhold til Prisen ere meget gode; fra Bauer (Østergade 70) af færdige Handsker, der have et smukt og godt Udseende, og ere forfærdigede af en Sort Skind — Smasker — hvorefter i Almindelighed ikke kan saaes Partier, samt af beredte Skind, hvorpaa Prisen er meget moderat. Forskjellige Bandager og Corsets samt forskjelligt Handskemagerarbejde fra Lorenz Hansen ere gode Arbejder, Handskerne simplere; Handsker og Seler fra L. Holm ere, hvad de første

angaaer, smukt Arbeide og saa gode, som de kunne leveres af Sammeskind; Sclerne ere smukt udstyrede. Handskemager N. F. Larsen havde udstillet almindelige gode Handsker og Skind; Mattat's Sønner i Randers Prøver af Randers- og couleure Handsker, der vare betydeligt bedre end de i Almindelighed leveres. F. Raacke & Søn i Altona, J. Thomsen fra Randers og Taagerup havde leveret forskellige Handsker af almindelig god Qualitet, og J. Philipsen i Viborg forskellige simplere Handsker og Skind.

Flere af de udstillede Skomagerarbeider godtgjøre tilfulde, at Skomagerprofessionen i de senere Aar har gjort betydelige Fremskridt, og leverer Arbeider, der ikke staae tilbage for de bedre udenlandske. Især kunne fremhæves de af Dhr. Franz Jacobsen og P. Dühring fremlagte Prøver, der i Henseende til fortrinligt Arbeide, Ziirlighed og Priis, taale fuldkommen Sammenligning med de bedste fremmede Arbeider. At Skomagerne til deres finere og bedre Arbeider endnu maae bruge en Deel fremmed Materiale, er naturligviis til Hinder for en friere og større Concurrence. Udstillet var desuden: forskjelligt godt og smagfuldt Skomagerarbeide fra M. H. Hjorth, S. N. Knap, Hoffskomager P. L. Petersen, Schwiening, J. L. Tressing og L. Vogel, den Sidstes forskjelligt tildannet med Hensyn til Fodens Form og Gang. Endvidere saaes Prøver af Skomagerarbeide fra Chr. Brendstrup, C. Carlson, P. Dahlberg, N. J. Hansen, M. Lundstrøm, H. Smith og fra Sagild i Kolding, samt Trægaloscher fra Nielsen i Kolding og Riisberg her.

Fra Sørensen i Holmensgade var udstillet forskjellige Blokke og Læster, der ere lige saa smukke som gode og hensigtsmæssige; de kunne fuldkommen stilles ved Siden af lignende af fransk Arbeide, hvorefter de have det Fortrin, at de ere en Deel billigere.

I de sidste 20 Aar har Sadelmagerprofessionen taget et betydeligt Opsving, og en stor Deel af de Sager, der fabrikeres hertilands, kunne, hvad Arbeidet angaaer, fuldkommen staae ved Siden af de udenlandske; endnu indskrives en Deel Læder og Skind, samt pletteret og andet Seletøi.

Blandt Sadelmagerarbeider maae i Henseende til Soliditet, Smag og Priser, især fremhæves de fra Brødrene Dahlmann, nemlig Ride- og Kjøre-Seletøier, forskjellige Sadler, 2 Stoppegjorde, et Par elastiske Mundtøier, en Grime med Fjedertøile, Heste-Stryggesto af Gummielastikum og en Jagttaske; ligeledes de fra Rothmann udstillede 3 Herresadler og 2 Ridetøier, saavelsom de fra P. S. Nybroe og C. B. Sørensen udstillede Reisegenstande, der alle vare særdeles

gode Arbeider. Endelig maa nævnes som en net Curiositet J. P. Lunds fortrinlige Model af et Batteri-Seletoi. Udstillet var desuden: af Christensen i Odense et propert forarbejdet Seletoi, en Sadel til passende Priis og en Ridepude for Damer, betrukket med Fløiel; af J. W. Christensen her, et tospændigt Seletoi af ny Construction, hvorpaa var anvendt en Deel ziirligt Arbeide; af F. Hoff et smukt og godt Kjøreseletoi, en Herresadel med elastisk Bom og en Reisefuffert; af J. F. C. Meisegeier et godt forarbejdet Seletoi og en god og hensigtsmæssig construeret Damesadel; af C. Köhlert en Damesadel, et Ridetoi og et Par Ridekaster; og af H. Meyer i Rolding en Jagttafle. — C. M. Theilland havde udstillet et smukt Seletoi og en godt forarbejdet Herresadel, og desuden, ligesom Borchsenius, Chakots af en ny Fagon, medens Sadelmager Olsen havde fremstillet en propert forarbejdet Reisefuffert.

Pidskefabrikant Nybroe havde udstillet forskjellige smukke og solide Kjøre-, Jagt- og Ridepidske, Alt til gangbare Priiser.

Af Tapetserer=Arbeider bør fremhæves de fra C. W. Gericke udstillede forgyldte Sophaer og Stole, der udmærke sig ved megen Ziirlighed og Accuratesse, maaskee endog lidt paa Bekvemmelighedens Befosning; endvidere den særdeles fortrinlige og smagfuldt forarbejdede Canapee fra Torværd Hansen, samt de smukke og veludførte Rænestole fra Leopold Spandow i Altona. Dette Jag er blandt dem, der har gjort særdeles betydelige Fremfærd i de senere Aaringer. Udstillet var desuden: fra J. Ketting i Esbøvig, en Chaiselong; fra C. Olsen en polstret Hjørnesopha, og 3 godt polstrede Stole; fra M. Schmithsanger en polstret Causense, og fra J. M. D. Freyholm i Altona en heel polstret Rænestol overtrukket med Peluche, propert udstyret, men noget dyr.

Borddugsfabrikkerne her i Landet høre til dem, der med Held kunne concurrere med Udlandet, saavel hvad Priis som hvad Bonitet angaaer. Paa Udstillingen saaes Prøver fra: Jomfru Louise Jensen i Helsingør, nemlig flettede Tafler af Borddug og Skind, smagfuldt, godt og priisbilligt Arbeide; fra Borddugsfabrikant J. C. Meyer Prøver af Borddug til Gulvtæpper, Meubelovertræk og Bordmaatter, et anerkjendt fortrinligt Fabrikat; fra Jürgen Meyer Petersen i Glensborg, Borddugsprøver, forskjellige Rastjettstygger og lakkeret Ræder, saavel Borddugen som det lakkerede Ræder vare gode Fabrikata; og fra Borddugsfabrikant J. H. Pinckhoff i Altona forskjellige Sorter Borddug, fortrinligt Fabrikat.

Fra Maler P. Hansen i Ebberup ved Åsens faaes malede og trykkede Solhatte af Pap, der vare godt udførte og billige.

Anvendelsen af Guttapercha vil efterhaanden faae en større og større Betydning, hvilket ogsaa viste sig ved de af C. D. Meyer fremstillede Sager, hvoraf flere vare baade smukke og hensigtsmæssige samt priisbillige.

Af Børstenbinderarbeider var udstillet: fra Børstenbinder P. Hansen forskjelligt, der dels var flint Arbeide, dels simplere, men priisbilligt; fra J. E. Madsen, Frotteerapparater, der vare udførte med Soliditet og Accurateesse; fra Børstenbinder Rosenthal i Altona forskjellige Børster og Pensler, godt Arbeide til billige Priser, og en elegant, smukt udført Fodbørste, og fra Raadvaddams Fabrik Prover af forskjellige courante Børster og Roste.

III.

Chemiske Præparater o. desl.

Udstillingen i 1852 var noget rigere besat i denne Afdeling end de tidligere, skjønt Fremskridtene ikke vare saa store, som man kunde have Grund til at vente, hvortil Grunden vel især maa søges i Landets Mangel paa Raaproducter, Toldforhold, samt dets affides Beliggenhed og derved fremkaldte Mangel paa Affætning ved Fjernelse fra Verdensmarkeder.

Fredens Mølles Fabrikker havde indsendt en Deel Prover af de vigtigste Mineralsyrer, samt af de ved deres Tilberedning vundne Biproducter. Blandt disse Syrer udmærkede Svovlsyren sig ved Reenhed og Styrke, og det turde maaskee haabes at denne Fabrik, uagtet det stadigt tiltagende Forbrug, kunde gjøre Tilførslen fra Udlandet af dette Product oversflodig. Samme Fabrik havde indsendt Prover af Salmiak og raa Soda, samt af de forskjellige kunstige Gjødningsmidler samt Beenkul, Olier, Oliefager og Søber. Den tiltagende Affætning af de kunstige Gjødningsmidler samt de Vidnesbyrd, som produceres fra Consumenterne, synes at tale for den gode Beskaffenhed og rigtige Sammensætning af disse Producter.

Firmaet Stolzenberg & Uffhausen i Altona havde ogsaa til denne Udstilling indsendt en Samling af chemiske Præparater, især saadanne, som bruges i Apothekerne. De udmærkede sig, for største Delen, ved et godt Ydre, Saltene vare smukt krystalliserede og godt

rensede; hvad der angaves som kemisk rene Præparater, var det ogsaa. Priserne i det Hele billige.

H. C. Drewsen, der ved sin electro-kemiske Fabrik vinder ikke ubetydelige Quantiteter af Jernvictriol som Biproduct, havde indsendt en Prøve heraf, der var smuk og særdeles godt krystalliseret.

Frederiksværks Fabrik havde indsendt 11 Prøver af Krudt i forskellige Nummere, samt af Salpeter, Svovl og Kul, saaledes som de bruges til Krudt. Krudtet udmærkede sig ved smuk Korning og de finere Sorter ved smuk Polering. Salpeteret var omhyggeligt rensat.

Al Malerfarverne vare især Chromfarverne repræsenterede. Prøver vare indleverede fra D. Chr. Green, Frændel og A. Freudenreich i Glensborg. Al Chromguult fandtes en Mængde Nuancer, der alle vare smukke. Blandt de grønne Farver synes Greens saakaldte Chromextract at fortjene Fortrinet, baade ved sin Farveintensitet og forholdsvis billige Priis. Frændel havde udstillet Prøver af smukke røde Lakfarver samt Pariserblaat.

Deichmanns Fabrikationshandel, der i en lang Række af Aar har leveret Farvematerialier til Huusholdningsbrug, der have været meget yndede, havde udstillet Prøver af disse. Den store Affætning heraf er deres bedste Anbefaling. Som noget Nyt havde dette Etablissement indsendt Prøver af høvlet Farvetræ, hvilken Fabrikation vist maa ansees som en Forbedring. Deels gaar vist Høvlingen lettere end den tidligere anvendte Rasping, deels stærk formodentlig Udtrækningen af Farvestoffet lettere, da Høvlingen gaar paa tværs af Træet, hvorved Bandet lettere kan trænge ind. Ogsaa behøver Farvetræet ikke her at gøres fugtigt, hvorved Farvestoffet forbliver mere usforandret. Skjønt Priserne ikke fandtes angivne, er det at formode, at det høvlede Træ vil kunne leveres billigere.

Gronvold i Storeheddinge havde indsendt Prøver af flemmet Rødt fra Stevns.

Den billige Priis, hvortil Soda nu leveres i Handelen, samt Anvendelsen af fede Plantestoffer fra tropiske Egne, have givet Sæbefabrikationen et stort Opsving, og Productet et ganske andet Udseende. Haarde Sæber have afløst de tidligere temmelig bløde, og Productet har derved vundet i Billighed og almindeligere Anvendelse. Sæberne vare ogsaa paa denne Udstilling langt bedre og rigere repræsenterede end paa de tidligere, og Prøver vare indsendte fra 6 Fabrikker: C. A. Feilberg paa Falkeneergaarden, J. J. C. Hamel i Altona, Hommel paa Nørrebro, Hoppe & Co. i Altona,

J. C. Krüger i Horsens, samt fra Fredens Mølle ved Kjøbenhavn. Prøverne vare i det Hele af særdeles god Qualitet til forholdsvis billige Priser. Af grøn Olie sæbe var indsendt Prøver fra Fredens Mølle og Hoppe & Co. i Altona, fra den Sidste tillige plettet og parfumeret hvid Sæbe samt grøn blød Sæbe, der begge vare gode Handelsvarer.

Krügers, Feilbergs og Hommels faste Sæbe og Toiletsæber vare særdeles smukke, havde en behagelig Lugt og stor Haardhed; især syntes Krügers at udmærke sig ved disse Egenskaber. Hamels Sæber, der især bestode af Toiletsæber, stode tilbage i smukt Udseende for de tidligere nævnte.

Lysfesterne vare repræsenterede baade ved Voks-, Stearin- og Talglys. De i Udlandet anvendte Fabrikationsmetoder, at raffinere Brændstofferne, som anvendes til Lys, ved Destillation med overhede Vanddampe, manglede Repræsentanter paa Udstillingen. Da Anvendelsen af raffineret Talc og Stearin efterhaanden gjør sig mere og mere gjældende, fortrænge disse Talglys samt Stearinlysene efterhaanden de dyrere Vokslys, samt i den anden Retning de billigere Talglys, der erstattes ved Oliegløder.

Petersens Talglys vare, uagtet den uheldige Årstid, i hvilken de vare udstillede, smukt hvide og velformede. Margarinlysene, der danne Overgangen til Stearinlysene, turde maaskee vente en større almindelig Udbredelse, naar de leveredes billigere, hvilket formodentlig ikke vil blive Tilfældet, førend den høie Told, der begunstiger denne Fabrikation, forandres.

Holmblads Prøver af Stearinlys vare et i enhver Henseende udmærket Fabrikat, baade med Hensyn til elegant Ydre og til en passende Haardhed ved Massen, i hvilke Henseender de Intet lade tilbage at ønske; kun er Prisen temmelig hoi, da den, som nævnt, er reguleret med Hensyn paa den høie Told, der beslytter denne Fabrikation. Det Samme gjælder om denne Fabriks Margarinlys og om Alt, hvad der i denne Retning var leveret fra Hr. Holmblads Fabriker.

Petersen havde udstillet forskjellige pressede Plader af Stearin, for at vise til hvilken Grad de flydende Bestanddele kunne fjernes fra Stearinhyren; disse Plader vare særdeles hvide og smukke.

Rock & Drishaus's Stearinlys vare blødere i Massen, og stode tilbage for dem, der vare indleverede fra de to ovennævnte Fabrikanter; hvorimod disse Fabrikanters Spermacet- og Vokslys opfyldte de Fordringer, man kan gjøre til disse dyrere Lysesorter.

Ogsaa Feilbergs Boglys vare smukt hvide, men mindre godt afpuksede. De udstillede Prover af bleget Bog vare særdeles smukke, hans Bogstaber meget praktiske. Kock og Drishaus havde endvidere indsendt Prover af det Tilbageblevne ved Rensningen af Boget, Bogaffald eller Bijord, et Biprodukt, der skal have en vis Anvendelse, dog nok meget indskrænket, men hvis Opsamling, der bidrager til at formindste Fabrikations-Omkostningerne, er rosværdig.

Petersen havde ogsaa indsendt Glain, Biprodukt ved Stearin-lysfabrikationen, der anvendes dels i Sæbesnyderierne, dels i Uldspinderierne og Garverierne.

Den kongelige færøiske og grønlandske Handel havde indsendt Prover af Tran, Talg og Sælspek, ligesom ogsaa af Mineralier fra Grønland, Kobbererts og Graphit, hvilken sidste synes at være af god Bestaafenhed. Om Kobbererts findes i saadan Mængde, at det har nogen Betydning, vil først Tiden vise.

Oliemøllerne, der især i og ved Kjøbenhavn drives i nogenlunde stor Udstrækning, vare paa denne Udstilling repræsenterede af: A. M. Nyholm, Holmblad, Fredens Møller, Th. Weber & Co. pr. Haderslev, og C. G. C. Hoppe & Co. i Altona. De uraffinerede Olier vare i det Hele klare og af et godt Udseende, af de raffinerede udmærkede sig især Lampeolierne fra A. M. Nyholm, Holmblad, Hoppe & Co. i Altona og Weber & Co. pr. Haderslev, ved betydelig Klarhed og Farvesfrihed, Tegn paa at Plantestimen var godt fraktilt og Olien godt filtreret. Ogsaa Linolien var klar og lys. Holmblad havde udstillet en meget smuk Prøve af Marvolie.

Malermester Bruun havde udstillet en meget smuk Samling af blegede og rensede Olier og Færnissar til Brug for Malere og Lakere, særdeles anbefalelige for deres store Reenhed og forholdsvis billige Priser.

Rignende Prover vare indsendte fra Løvgreen i Odense, Neckelmann i Alsens og Schönecker i Kjøbenhavn.

Seglak var indsendt fra Holmblad, West og Flere; alle Proverne vare smukke.

De fra Holmblad og Larsen i Rudkjøbing udstillede Prover af Liim havde et godt Udseende. Om deres relative Styrke ville bedst Prover af vedkommende Haandværkere afgive en paalidelig Dom. Holmblad havde, som et nyt Fabrikat, udstillet en Liim, som var uigjennemsigtig.

Larsens Blyantspenne fra Rudkjøbing stode tilbage for Frost's, der imidlertid ikke fandtes paa Udstillingen.

Jensen havde indsendt Prøver af kunstig eller dansk Husblas, der er reen Viim, tilberedt af Klarkefvar eller Kalvefanker; Hovedegenskaberne bør være Klarhed og Mangel paa Smag. Den udstillede Prøve udmærkede sig ved sidstnævnte Egenskab, men endog i meget tynde Lameller var den ikke aldeles klar.

Olbryggerierne, der for Danmark maatte synes at være af overordentlig Vigtighed, vare, med Undtagelse af et Par Provindsbryggerier, aldeles ikke repræsenterede, og dog have disse ved Anlæggelsen, baade i Kjøbenhavn og Provindserne, af Bryggerier, der levere Efterligninger af Bayerisk Ol, gjort betydelige Fremskridt i de senere Aar. — De af Md. D. Esfelbach i Slesvig indsendte Prøver af Bock- og Lagerøl vare særdeles gode, især Bockøllet.

Hvad der er sagt om Bryggerierne gjælder i endnu større Grad om Brændeviinsbrænderierne, der vare saa godt som aldeles ikke repræsenterede, skjønt denne Industrigreen i de senere Aar har gjort betydelige Fremskridt og drives med megen Kyndighed, især hvor Driften er efter en større Maalestok; Damp anvendes nu istedenfor directe Opvarmning, og Productet er nu saa reent, at den vundne Spiritus Intet lader tilbage at ønske. — L. Morstein i Altona, Hyldebrændeviin og dobbel Kommen, N. Dlesen i Hjørring, Kommen-aqvavit, Korn- og Kartoffelbrændeviin, L. Schibbye i Hjørring, Kartoffelbrændeviin, og J. A. Homann i Husum, Sprit, fransk Brændeviin, Rom og Cognac, repræsenterede ikke denne vigtige Industrigreen paa en værdig Maade. Homanns Efterligninger af fransk Brændeviin, Rom og Cognac vare ganske heldige, og tydede paa Anvendelsen af en meget reen Spiritus.

Fra C. A. Been i Kjøbenhavn, C. A. Ollendorff i Holbæk, og C. A. Neckelmann i Aalborg fandtes Prøver af forskjellige Punsch-extracter, Essenser og Liqueurer. Ingen af de udstillede Prøver af Kirsebærliqueur havde naaet P. Heerings Cherry Cordial i Belsmag, hvilken forøvrigt manglede paa Udstillingen. Baildon Ferslæws Roboransdraaber, der, skjønt egentlig henhørende til Medicamenterne, maae henregnes hertil, syntes ikke at svare til Navnet, de manglede aldeles den characteristiske Chinasmag, ogsaa vare de forholdsvis dyre.

Productionen af Eddike, der i Kongeriget næsten ene indskrænker sig til Kjøbenhavn, drives deels efter den ældre deels efter den nyere, hurtigere Methode. Denne sidste, hvortil ifkun anvendes en Blanding af Spiritus og Vand, har paa Grund af Toldforholdene hidtil især haft sit Sæde i Slesvig (Glücksborg) og Holsteen (Altona).

Begge disse Fabrikationsmethoder vare godt repræsenterede paa Udstillingen. Den ældre Methode ved Brødrene Schoustrup i Kjøbenhavn, den nyere ved Fris Maaß i Flensborg. Eddiken, tilberedt paa den ældre Maade, kan kun opnaae en vis Styrke, men er i Besiddelse af en behagelig Aroma, som Spirituseddiken ikke kan opnaae, og som yndes af Mange til Anvendelse i Huset, hvorfor det ogsaa har været denne Slags Eddike muligt at holde sig paa Markedet til en langt høiere Priis end den, hvortil Spriteddiken kan leveres. Spriteddiken er, kemisk betragtet, renere og kan ogsaa gjøres stærkere end Viineddiken, og kan leveres billigere, men mangler den ældre Eddikes Aroma. Begge Retninger vare godt repræsenterede ved de to nævnte Udstillere, der begge hver i sin Slags havde leveret udmærkede Producter. Maaßs Spriteddike indeholdt 1½ Gang saamegen Eddikesyre som den i Handelen almindeligt leverede Eddike og var meget reen.

Skjønt Caffen efterhaanden er bleven saa billig, at den er bleven et Næringsmiddel endog for den fattigste, og for ham et langt vigtigere end for den Velhavende, vedligeholder dog gammel Bane endnu stedse en betydelig Forbrug af Caffesurrogater, der ifkun tjene til at bedrage Diet og Smagen, men ikke indeholde noget af Caffenens nærende Stoffer. Hovedbestanddelen i disse er brandt eller branket Suffer, der, da det er brunt, giver Caffesurtræffet en mørk Farve. Det er sædvanligviis det i Cichorie og Løvetandsroden indeholdte Suffer, der maa give Materialet til dette Surrogat; der fandtes adskillige Prover heraf paa Udstillingen, idet Consul Adolph i Kjøbenhavn og P. A. Reimers i Helsingør havde leveret Prover af Cichorie, og Michael L. Holm Prover af brandt Løvetand. Adolphs Cichorie fandtes at staae betydeligt over Reimers. Holms Løvetand var godt brandt og havde en god reen Smag, hvilket sidste ogsaa, og maaskee i endnu høiere Grad var Tilfældet med Bergstrøms Løvetand.

Den tiltagende Forbrug af Chocolate, især begrundet i Cacaosens billigere Priis, har fremkaldt en Mængde Fabrikker her i Landet. De fleste af disse drives ved Damp og i enkelte rives Cacaomassen paa Plader af Granit med Granitvasser, hvorved den Farveforandring, som visse Cacaosorter lide ved Berøring med Jern, undgaaes. 5 af Hovedstadens Fabrikker: Chr. Deichmanns Fabrikations-Handel (Elisabeths Minde), Gregersen og Lassen, M. L. Holm, Chr. Kehlet og Søborg, fra Provindserne: Neckelmann i Alsens, samt J. C. F. Meyer & Søn i Altona og J. F. N.

Gallisen i Altona, havde indsendt Prover. Meyer & Søn samt Gregersen og Lassen havde desuden udstillet Prover af deres Aaamaterialier, blandt hvilke især Cacaoproverne til de finere Sorter Chocolade fortjente Opmærksomhed. Da Prisen paa Chocoladen retter sig efter Godheden, og varierer fra 28 Sk. til 8 Mk. pr. Pd., var ogsaa Qualiteten meget forskjellig. Emballagen er ved denne Artikkel af megen Betydning; Gregersen og Lassen havde især været heldige i Valget af smagfuld og elegant Emballage.

Gallsens Chocolade bestod især af Pastiller, der vare særdeles vel tilberedte og af en behagelig Smag. Som noget aldeles Nyt hertilands maae nævnes hans Frugtsukker (Rocks), Sukkerpastiller og Stænger, der er givne Frugtsmag ved Tilfætning af forskjellige kemiske Præparater (Ætherarter), fremstillede af den stinkende Fuselolie. Denne Efterligning af Naturens Aroma i de forskjellige Frugter er en af Chemiens nyeste Triumpher. Fra Meyer & Søn var udstillet særdeles godt syltede Frugter.

Fabrikationen af Chocolade har næsten altid været dreven i Forbindelse med Tilberedning af Parfumerier, formodentlig fordi Udstyringen og Emballagen af begge spiller en saa stor Rolle. I Parfumeri-Handelen er det mere Variation af Form og Emballage end indre Gehalt, der gjør Udslaget. Derfor seer man stedse nye Former af Glas og Flasker, nye Navne og nye Emballager optræde, uagtet den indre Forskjellighed er høist ubetydelig. Gregersen & Lassen og Edw. Ingemanns Enke havde især optaget denne Branche, hvilken ogsaa var repræsenteret ved L. J. Bjerring i Kjøbenhavn, J. C. Krüger i Horsens og Boye Ording i Kjøbenhavn. — Baildon Ferslev syntes ikke at have løst sin Opgave at levere en god Eau de Cologne til billig Priis; thi den er dyrere end almindelig uagtet den simple Udstyring.

Rohmel & Schüllerer havde udstillet en smuk Samling af deres pyrotechniske Arbejder. Disse Herrer have den Fortjeneste at have været de Første, der i stort Omfang og med Held have drevet denne Fabrikation her i Landet. Green, der ogsaa havde udstillet et smukt Prøvefort, har to Fabrikker her i Landet, eet i Aalborg og eet ved Kjøbenhavn. Hans saakaldte Frictionsfyrtikker uden Lugt, der, saavidt vides, først fabrikeredes af ham, udmærke sig ved at brænde uden den ubehagelige Svovllugt, samt, da Massen er overtrukket med en Jernis, ved godt, i det Mindste for en Tid, at modstaae Luftens Fugtighed. Begge drive de deres Fabrikker med meget Held og levere deres Producter til særdeles billige Priser.

Vi komme nu til en af de Industrigrene, hvori store Capitaler maae nedlægges, naar de skulle drives med Held, og hvor det fremfor Alt er af Bigtighed, at være i Besiddelse af en saa stor Capital, at man med Lethed kan følge og indføre de Forbedringer i Methoderne, som successive angives. Sukkerraffinaderierne høre nemlig til den Slags Industrigrene, der i de sidste Quartier, nærmest ved Anvendelsen af rigtige chemiske Principer, ere blevne aldeles omdannede, og hvori kostbare Maskiner have afløst den ældre Tids simple Røgpander og Redskaber. — Af Hovedstadens Raffinaderier, der have fulgt Tidens Fremskridt, havde ifkun 2 indsendt Prøver af deres Fabrikater, nemlig Helsingørgadens Sukkerraffinaderi (Fr. Tutein) og Lærshjornstrædets Raffinaderi (H. D. Fabricius). Det er vanskeligt at give nogen af disse Fabrikker Fortrinet, de synes begge at have præsteret, hvad Tiden kan fordre i denne Retning, og det kommer ifkun an paa, med hvor lidet Tab af Sukker og Arbeidskraft de ere i Stand til at levere deres respective Producter. Deres Priser ere eens. At denne Fabrikation har været beskyttet ved en høj Told mod Concurrence fra Udlandet, maa ikke lades ude af Betragtning, men dette var ogsaa Tilfældet tidligere, inden disse Fabrikker antog de nye Fabrikationsmetoder.

For Danmark, som et agerdyrkende Land, maa Productionen og Forædlingen af Kornvarerne altid blive den vigtigste Opgave. Man kan vel ikke negte, at Danmark i flere Retninger staaer tilbage heri for England og Belgien, men det maa paa den anden Side indrømmes, at der især i de sidste Decennier har viist sig en særdeles hæderlig Stræben efter at bringe Agerdyrkningen fremad, baade ved Indførelsen af bedre Redskaber og Maskiner, hvorom selve Udstillingen vidner, men ogsaa ved Indførelsen af rationelle Metoder, hvis Resultater allerede gjøre sig gjældende. Forædlingen af Kornvarerne, ved bedre Møllers Indretning og Forbedringer ved Bagerierne, har ogsaa gjort Fremskridt, især i de sidste Aar.

Gaardmand Chr. Carstensen i Udbye pr. Stege, Forpagter Fr. Güncel i Neuwähren pr. Brees og C. Hage & Søn i Stege, havde indsendt særdeles smukke Prøver af Kornvarer. Den af Kammerraad Klein indsendte Prøve af hvid Havre, 9 Lpd. 4 Pd., var en sjelden smuk Handelsvare.

Etablisementet paa Bodenhoffs Plads, der for Tiden drives under Firma A. N. Hansen & Co., havde indsendt et complet Assortiment af sine Productioner. Dette Etablisement, der anlagdes af afdøde Hofraad Hambro, har haft betydelig Indflydelse paa

Møllevæsenet her i Landet, især i Kjøbenhavn, da det var det første Etablissement, der anvendte de nyere Forbedringer i Møllevæsenet og, stedse bestyret med en høi Grad af Intelligens og pecuniær Kraft, stadigen har fulgt med, hvorved det er kommet til at staae som det første i sit Slags her i Staden. Fabrikfens Prover af Meel, af skallet Riis og Skibsbrød, vare fortrinlige; dens store Af-sætning her i Staden af de to første Artikler vidner om, at Priserne vare passende. — Schliemann, Rastorffmølle ved Kiel, havde indsendt Prover af Hvedemeel.

Særdeles smukke Prover af Hvedestivelse vare udstillede af: Herm. Radbruch i Kiel og Jul. Sturup paa Alholm pr. Nysted.

Blandt de indsendte Prover af Kartoffelmeel fra: Chr. J. Hansen i Hjerting, B. Petersen, Wintmølle pr. Viborg, og H. R. Astrup i Volstrup pr. Søby, fortjente den Sidstnævntes Product Dpmærksomhed som en særdeles reen og smuk Vare.

En hidtil ukjendt Industrigreen her i Staden er Tilberedningen af Macaroni, Vermicelli og Nudler, der for Diebliffet drives af 2 Fabrikanter: Luigi Sandri og Bagermester Nielsen. Ifkun den Første havde indsendt Prover; hans Varer, der havde et særdeles smukt Udseende, leveres billigere end de italienske Macaroni. De kunne dog ikke i Qualitet maale sig med disse, da de ved Røgning blive mere consistente, hvad man kalder pappede, formodentlig paa Grund af, at der til de italienske tilsættes andre Meelsorter end netop Hvedemeel, f. Ex. maastee Maismeel, eller maastee fordi den italienske Hvede har en større Gehalt af Gluten end den paa nordligere Bredegrader producerede.

Tobaksfabrikationen var repræsenteret ved Prover, sendte fra: Adolph Boesen i Odense, J. G. Böttger i Altona, Pflugmacher & Budelmann i Kjøbenhavn, J. S. Trier i Kjøbenhavn, og E. A. Briedt i Altona. Foruden ved smukt Udseende udmærkede de udstillede Cigarer sig næsten alle ved stor Priisbillighed. De vare alle udmærket spundne. A. Boesen i Odense havde indpaffet sine Røgtobaffer paa en ny, særdeles hensigtsmæssig Maade.

Th. Weber & Co., Christiansdals Mølle pr. Haderslev, havde indsendt en smuk Suite af pulveriseret Smergel, fra det groveste til det fineste Pulver. Disse Pulvere vare særdeles vel sorterede, og de finere Sorter særdeles godt flemmede. Bigtigheden af dette Præparat for Speilfabrikanterne er for bekjendt, til at det her behøver meer end at berøres; for disse Fabrikanter er det af stor Bigtighed at kunne faae Pulverne eensartede og tilstrækkeligt fine.

Chr. West i Kjøbenhavn havde indsendt Prøver af Blank-svarte baade i fast og flydende Form, hvilke begge godt opfyldte deres Bestemmelse.

Ulrik Holms Sennep var anbefalelsesværdig.

Bedømmelsen af Hamanns Smør og Trocks Ost vilde paa Grund af Aarstiden og det uheldige Locale have været vanskelig, derfor forbigaaes de her.

IV.

a. Glas.

Den indenlandste Glasfabrikation leverer blot grønt Glas, almindeligt hvidt Glas og enkelte farvede Glasforter, men Productionen er indenfor dette Omraade tiltagen med hvert Aar, ligesom ogsaa Glasvarerne, der nu leveres, i det Hele taget ere bedre, baade i Henseende til Glasmassens Bestaaffenhed og til Formerne. Fortiden indføre endog Nabostaterne deres Glasflaas til os, og i Aaret 1850 udgjorde det indførte Quantum over en halv Million Pund. Omtrent Trediedelen kom fra Hamborg, men den største Mængde indførtes fra Sverrig og Norge, fra hvilke Lande vi for ikke ret mange Aar siden erholdt Bouteiller. Raamaterialierne til Glaslet leverer Landet selv, ligesom ogsaa den største Mængde Glas smeltes ved indenlandst Brændsel, navnlig Løv.

Den Vare, som Fabrikkerne levere i størst Mængde, er Bouteiller, og man kan antage, at Indførselen fortiden er indskrænket til det forøvrigt kun ringe Quantum, der er benyttet som Emballage, f. Ex. for aftappede Vine; men Prisen, der for 25 Aar siden var 10 à 12 Rbd. pr. 100 Bouteiller, er nu ogsaa dalet ned til 5 à 6 Rbd.

Dernæst levere Fabrikkerne en Mangfoldighed af Hvidtglasarbejder, saasom Drifkeglas, Glas til Huusholdningsbrug, til kemisk og teknisk Brug, Medicinglas m. m., og det gjælder for en stor Deel ogsaa om disse Gjenstande, at Priserne ere i Løbet af 25 Aar dalede til det Halve. Uagtet dette har medført et betydelig forøget Forbrug, navnlig paa Landet, hvor Glasflaas i mangfoldige Tilfælde have fortrængt Træ- eller Leerflaas, er dog Indførselen af ordinære Hvidtglasarbejder stadig aftagen. Man kan nu anslaae den hele Indførsel af forarbejdet Hvidtglas til circa 200,000 Pund aarligt; men da de indenlandste Fabrikker hidtil have leveret saare lidt flebet Glas og aldeles intet Chrystalglas, hvoraf Forbruget ingen-

lunde er ubetydeligt, er det sandsynligt, at Landet forsynes med ordinære Huulglasarbeider i alt Væsentligt fra indenlandske Fabrikker. Af Binduesglas indføres derimod endnu det hele Quantum, over 1 Million Pund aarligt, fra Udlandet. Paa Holmegaard begyndte man vel derpaa for en Deel Aar siden, men Productionen blev opgivet, og ingen af de andre Fabrikker har senere optaget den.

Foruden Frederiksfeldts Glashytte og Holmegaards Fabrik, som have deeltaget i de tidligere Udstillinger, havde ogsaa de senere anlagte Glasværker, Godthaab og Conradsminde, indsendt Prøver. Om Bouteillerne saavel som om Grøntglasarbeiderne i Almindelighed kan bemærkes, at de i ingen Henseende stode tilbage for Udlandets Frembringelser, og endog for en Deel fortjente at sættes ved Siden af Udlandets bedste. Dette gjaldt derimod ikke i samme Grad om Hvidtglasarbeiderne, navnlig fordi der i Glasfættet fandtes en Mængde Blærer, der virkede usorødelagtigt paa Udseendet af de forøvrigt gode Varer. Imidlertid viste der sig dog ogsaa i denne Henseende nogen Forbedring, idet de fra Conradsminde udstillede Prøver vare bedre befrieede fra Blærer og overhovedet af et renere Glas.

Fra Holmegaard, Conradsminde og Godthaab vare Prøver udstillede af Standglas til kemisk Brug, navnlig for Apothekere, der fortjene Roes, saavel i Henseende til Proppernes Indslibning, som til Formen og Inscriptionen. Paa disse var indbrændt en halvgjennemsigtig Emaille som Skildt, og det syntes, at Conradsminde paa lignende Maade havde efterlignet Utsæningen paa Blynglas, hvilket baade var smukt og billigt. De fra Holmegaard og Conradsminde udstillede kemiske Glasapparater vare godt udførte, og Prøverne af meget store Glasflasker, Svovlsyreflasker, der vare indsendte fra Holmegaard, viste en væsentlig Fremgang siden forrige Udstilling. Med Hensyn til Prøverne af farvet Glas maa i Almindelighed bemærkes, at denne Production endnu er temmelig ny hertilands, og at det ligger i Forholdenes Natur, at den ikke kan være Gjenstand for en saa rask Udvikling som Productionen af de mere courante Artikler: dog vare de blaae og de nuancerede brune Glasprøver at ansee som heldige Forsøg. Saavel disse som ogsaa forskellige Gjenstande af hvidt Glas vare forzirede ved Slibning, der vidnede om, at vi ogsaa paa denne Maade ere i Stand til at levere smukke Ting. I Særdeleshed maae vi fremhæve Holmegaards Exemplarer af Karasfler og Glas med gjennemslebet Overfang af hvid og blaa Farve. De slebne Gjenstande af usarvet Glas stode noget

tilbage paa Grund af, at Glasmassen endnu ikke besad den ønskelige Reenhed.

Skjønt Støbningen af Speilglas ikke udføres her i Landet, beskæftiges dog flere Etablissementer med den senere Forarbeidning af Speilglasstet. Man saae saaledes smukke Exemplarer af Speile, flebne og folierede i Lehmanns Etablisement. Dgsaa fra H. Kuslop og fra J. Morigson i Altona var udstillet folieret Speilglas, der vidnede om et omhyggeligt Arbeide.

b. Leer og Leerverer.

Leerets Anvendelighed til Bygningsmaterialier og til de forskjellige Slags Kar bestemmes ved Indblandingerne Mængde og Beskaffenhed. Imedens Materialet til almindelige Muursteen og simple Leerkar er meget udbredt, finder man sjeldnere Leer, der taaler at udsættes for en høiere Temperatur. Ildfaste Steen og Kar, der kunne taale en Hvidglødhede, ere desaaarsag i høi Bærdi, og da flere Prøver af indenlandsk Leer vare udstillede, har dette givet Anledning til, at de bleve udsatte for en Hvidglødhede. Prøven Xitra B fra Hasle Kulværk viste sig at være af et Leer, der taaler en Porcellainsovns Hede.

Af de udstillede Leerverer maae vi først omtale Muur- og Tagsteen samt Drainsrør, overhovedet de uglasfærdige Varer, som leveres fra Teglværkerne. Fabrikationen af Tegl staaer unegtelig endnu tilbage, og den kostbare Transport af dette tunge Fabrikat gjør, at bedre Fabrikker vanskelig kunne fortrænge det mindre gode Product, som endnu saa hyppigt tilbydes Kjøberne. Kjøbenhavn erholder sine Muur- og Tagsteen tildeels fra Glensborg, om end ikke i saa stor Mængde som tidligere, da Fabrikkerne i Omegnen i de senere Aar have faaet større Betydning. Fabrikationen af Drainsrør er ny, og den store Nytte, de stiftede i Agerdyrkningen, vil utvivlsomt fikke Fabrikantene vøgende Afsetning.

Blandt de udstillede Prøver fortjene i Særdeleshed de fra H. H. Dithmers Fabrik paa Hennberg ved Glensborg at nævnes som udmærkede, en Roes, denne Fabrik ved tidligere Udstillinger har erholdt, og endnu fortjener. Dgsaa fra Holmegaard og Strandmosegaard var udstillet fortrinlige Tegl. Vi maae endvidere nævne Prøverne fra P. Clausen paa Lorp-Teglværk pr. Frederiksfund, C. P. Jepsen i Wollersum pr. Lunden i Nordreditmarsten, saa vel som de fra J. M. Jacobsen paa Alonmose pr. Roeskilde.

Fabrikationen af simple Leerkar, det egentlige Pottemageri, drives for en Deel som Huusindustri, og staaer for saa vidt ogsaa paa samme Standpunct som for 100 Aar siden. Dette gjælder navnlig Jydepotterne. Disse Kar, der forfærdiges i flere Egne i Jylland, og navnlig i Omegnen af Varde og ved Randers, have som bekendt ingen Glasfur; de ere dannede af et stærkt sandblandet og derfor porøst Leer, og have faaet den sorte Farve af Kul, idet de ved en svag Branding mere udsættes for Ildens Røg end for dens Flamme. De indeholde Intet for Sundheden skadeligt og ere fortrinlige Kogekar. Det kan derfor næppe være Tvivl underkastet, at en fabrikmæssig Drift vilde give et heldigt Resultat. Ogsaa staaer Fabrikationen af Leerkar med Blyglasfur meget tilbage, men vi kunne kun give disse Kar Anbefaling, for saa vidt som Glasfuren er frembragt paa saadan Maade, at den er uskadelig ved Anvendelsen.

Fabrikationen af saltglasseret Steentoi er temmelig ny. Den mødte hos os Bønskeligheder, fordi det almindeligen i Landet udbredte Leer er for letflydende; desto mere Roes fortjener Strandmosegaardens Eier og Bestyrer for den Udholdenhed, hvormed de have stræbt efter at naa Maalet, og vi maae betegne Productionen af godt saltglasseret Steentoi som et af de væsentligste Fremskridt, vor Leerfabrikation har gjort i den senere Tid. — Strandmosegaardens Kar vare baade af hensigtsmæssige og smagfulde Former, og det store Antal Prøver vidnede om en glædelig Fremgang. Bandledningsrørene vare ogsaa gode Varer, og da saadanne Rør med hvert Aar benyttes mere, er det at haabe, at Fabrikken vil vide at hævde sig en Plads lige over for Udlandet, hvorfra hidtil den største Mængde har været indført.

Af de finere Pottemagerarbejder udhæve vi de af P. Ipsen udstillede Gjenstande. Terracotta-Arbejderne udmærkede sig ligesom sidste Gang ved omhyggelig Behandling og smukke Former, og Efterligningen af Carlsbadertoi var vel lykket, baade i Henseende til Massen og Formen. Overhovedet har Fabrikationen af Leervarer med farvet Glasfur, som staaer imellem engelsk Steentoi og Tajance, og som for nogen Tid siden begyndte paa Bornholm, udvundet sig paa en glædelig Maade. Denne Gang kunde man see Fremskridt i Formernes Skønhed, i Glasfuren, i Mangfoldigheden af de udstillede Varer og Antallet af Udstillere. Fabrikanterne H. F. & C. Spiegs staae endnu i Spidsen for denne Fabrikation, men ogsaa de yngre Fabrikanter, A. Curdts, H. F. Frederiksen, Ed. Chr. Sonne & Co., levere smukke Varer. Vi nævne paa dette Sted

ogfaa de fra H. S. Dithmer til Rennberg og fra J. D. Kruse sen. i Rendsborg indsendte Bygningsornamenter, Consoller m. m., hvis store Anvendelighed ved Bygninger, Erfaringen har godtgjort, og som i det Hele taget vare af smukke Former.

Al egentlig Fajance, hvortil horer en hvid Glasfur, var saa godt som Intet udstillet. De enkelte Exemplarer, der vare udstillede, fortjente kun at nævnes som en Begyndelse til denne Fabrikation, hvortil de naturlige Betingelser ikke savnes her i Landet.

Til alle de omtalte Leervarer benyttes indenlandske Raamaterialier; men dette gjælder ikke i sin Heelhed om Porcellainen. Til dette udfordres nemlig meget rene Materialier, og Massen sammensættes efter ganske bestemte Forhold. Der findes vel Porcellainsjord paa Bornholm, og Capitain R. Marcher ved Ronne havde indsendt Prøver deraf, men Benyttelsen af dette Materiale har sine Vanskeligheder, fordi det ikke er reent, og Rensningen er forbunden med store Bekostninger. Men at det kan benyttes og give godt Porcelain, har den kongelige Porcellainsfabrik bevist, dog tilkommer som bekjendt det kjøbenhavnske Porcelain mere Roes for sin Styrke end for Hvidhed og Reenhed. Til de finere Gjenstande og navnlig til Biscuitarbejderne forskriver Fabrikken derfor Caolin fra Frankrig.

Om den indenlandske Porcellainsfabrikation hidsette vi følgende Dplysninger, der velvilligen ere os meddeelte:

Fabrikken bestjæftigede i Aaret 1848 79 faste Arbeidere

—	—	—	1849	72	—	—
—	—	—	1850	66	—	—
—	—	—	1851	63	—	—

Den samlede Production udgjorde:

i Aaret 1848 circa 31,000 Rbd., og Salget circa 28,000 Rbd.

—	1849	—	31,000	—	—	—	35,000	—
—	1850	—	37,000	—	—	—	44,000	—
—	1851	—	38,000	—	—	—	52,900	—

Man seer heraf, hvorledes Productionen er forøget, uagtet Antallet af faste Arbeidere er aftaget. Den Sum, hvormed Salget overstiger Productionen, er indkommen ved Salget af ældre Beholdninger, men ogsaa ved forøget Affætning af Biscuitfigurer og Basrelief, især efter Thorvaldsen. Af disse Arbeider folgtes nemlig i Aaret 1848 for circa 5,400 Rbd., 1849 for circa 6,000 Rbd., 1850 for circa 10,000 Rbd. og 1851 for circa 13,700 Rbd. En stor Deel af Biscuitarbejderne afgaaer til Udlandet, og for de to sidste Aar andrager det over Halvdelen. De kjøbes fornemmelig af fremmede

Reisende, som selv indfinde sig i Fabrikfens Udsalg. Man har vel forsøgt at aabne Udsalg i London og Leipzig, men i London har man maattet opgive det, og i Leipzig synes det ei heller at have Fremgang.

Flere af de fra Fabrikfens udstillede Gjenstande, navnlig Biscuitarbejderne og nogle af de glaserede og decorerede Sager, vare at betragte som sande Kunstværker, og det er ikke alene hos os, der tildeles dem denne Højs, men ogsaa i Udlandet, hvorom den Omstændighed vidner, at Fabrikfens blev tilkjendt den Londonner Priismedaille. Men vi maae tillige udtale vor Veflagelse over, at der saa godt som Intet var udstillet af de courante Artikler, og dertil knyttet det Haab, at Fabrikfens ogsaa vil skænke disse sin Opmærksomhed, og navnlig stræbe efter at levere dem af ædle Former. De etruskiske Kar, som vare udstillede fra Fabrikfens, og som adskille sig fra Esterligningerne ved den indbrændte Farve, vare i sig selv smukke, og bare ligeledes Bidnesbyrd om de gode Kræfter, Fabrikfens har til sin Disposition.

Porcellainsmaler G. N. Brodersen & Co. i Ottenfee havde udstillet en Deel decoreret Porcellain. Paa flere af disse Gjenstande havde man Veilighed til at see Prøver paa en meget fælden Kunst, nemlig at tilveiebringe blankbrændt Guld. Om dette just ikke udmærker sig ved synderlig Varighed, saa har det dog det for sig, at man er i Stand til at levere visse forgyldte Zirater overmaade billigt.

c. Cement og forskjellige Producter af Mineralriet.

Den udbredte Anvendelse af Cement til Bedækningen af Bygningers Ydermure, til Bygningszirater o. s. v., samt til mangfoldige vigtige Anlag, navnlig i Vandbygningen, gjør det til en af vor Tids vigtigste Opgaver for Industrien at tilveiebringe dette Stof. Paa forskjellige Steder i Landet, men især paa Bornholm, findes Materialier i Mængde, der, rigtig benyttede, kunde afgive et fortrinligt Product til flere af disse Anvendelser. Fabrikfens Phønix ved Rønne, der havde indsendt Prøver, har allerede udrettet Meget i denne Retning, og de fæbne Cementplader vidnede om, at dets Fabrikata kunne erholde en betydelig Haardhed. Men der kan endnu opnaaes langt mere, og saa længe man maa tage sin Tilflugt til fremmed Cement for de vigtigere Anvendelser, kan det, som er opnaaet, kun ansees som en god Begyndelse. Den af Muurmester Wang i Alborg udstillede Cement syntes ogsaa at være af bornholmsk Op-

rindelse. Til den saakaldte Roman-Cement, der almindelig er anerkjendt som fortrinlig, og hvoraf Fredens Møllers Fabrikker havde leveret Prøver, indføres Malmen (det raae Materiale) fra England.

Til en af de Anvendelser, hvor der udfordres den fortrinligste hydrauliske Kalk, hører Beton. Det er en Art Muurværk af Skjærver, bestemt til at opføres under Vand. Skjærverne og Mørtelen blandes derfor i Forveien og sænkes ved særegne Apparater i en Art Form, man iforveien har indrettet. Under Fyldningen undslipper Vandet igjennem passende Abninger i Formens Sider, og naar denne er fyldt, lader man Massen henstaae i nogen Tid for at hardne. Stormbroens to Mellempillere ere opførte fra Grunden til Vandets Overflade paa denne Maade, og da Betonfunderinger oftere kunde blive til Nytte hos os, efter at de nu ere forsøgte, maa man vide Hr. Justitsraad Carlsen stor Tak, fordi han har gjort det første større Forsøg. De tvende udstillede Betonblokke vare af den for Broen tilberedte Masse. De vare ved Udstillingens Abning 2 Maaneder gamle, og havde, som det saaes af den større og belastede Blok, en anseelig Styrke. Mørtelen for denne Beton var tillavet af hollandsk Træs (fra Rhinpreussien) og Saltholms Kalk.

J. L. Ziedemann & Co. i Altona havde udstillet Prøver af Cementfarver. De vare vistnok at betragte som heldige Forsøg paa at forbinde et i Henseende til Farven tilfredsstillende Ydre med Cementens forøvrigt fortrinlige Egenheder.

At støbe Steen af en Blanding af Sand eller deslige og forskjellige fede Stoffer med Kalk, er allerede ikke langer noget Nyt. I Aaret 1846 anlagde Fabrikant Fibiger paa 11te Blegdam et Steenstøberi, og fra dette vare adskillige Prøver udstillede. Da Massen er billig kun $1\frac{1}{2}$ à $1\frac{3}{4}$ Sk. pr. Pund, og derhos overmaade tjenlig til forskjellige Anvendelser, vil Fabrikken vist næppe savne Affætning.

Blandt de mangfoldige værdifulde Naturproducter, der findes paa Bornholm, er ogsaa Allunskifer. Den har de nordiske Allunskiferes almindelige Character, men benyttet fortiden aldeles ikke. Det er meget beklageligt, at det Actieselskab, hvis Formaal var at benytte den til Fabrikationen af Allun, opløstes, forinden det tilfredsstillende havde løst sin Opgave. Fabrikken Phønix havde indsendt en Prøve af Allunskiferen og af fabrikeret Allun. Vi betvivle ikke, at disse Malme kunne begrunde en Fabrikation, og maae ansee det for et stort Held, om den paany blev optagen.

Fra Hasle Kulværk var udstillet nogle Stykker bornholmst Kul. Dette Værk, som af Regeringen har faaet ikke ubetydelige Gaver, er i de senere Aar gaaet ikke ubetydeligt fremad, og vi haabe, at Gierne ogsaa for Fremtiden ville finde passende Anvendelse for dette Brændsel, hvortil Dens store Rigdom paa nyttige Mineralier og Mangel paa Tørv og Brænde giver saa rig Anledning.

Det af Dreier H. Jepsen udstillede Assortiment af Arbeider i Segeberg-Kalksteen var meget net, og vandt i den Grad Publicums Bifald, at saa godt som alle Gjenstandene bleve solgte. Om der til den fra Christiansdals Mølle ved Haderslev udstillede Gips var benyttet det samme Materiale, maae vi ansee for tvivlsomt. Proven af Gips fra Fredens Mølles Fabrikker var af udenlandsk Raamateriale.

Som en Anvendelse af Gips maae vi nævne den af Architect J. F. Holm udstillede Piedestal, for saa vidt Beklædningen var en Efterligning af Lapis lazuli. Det syntes i det Hele taget at være et meget vellykket Arbeide.

Förinden vi slutte, maae vi endnu nævne de overmaade jærkligt udførte Arbeider i Allabast, der vare udstillede af J. N. Larsen.

V.

Producter af den industrielle Kunst.

Iblandt Bogbinder- og Galanteri-Arbeider af Pap og Læder findes flere, udmærket vel udførte Gjenstande, af hvilke især fortjener at nævnes Clausens Album i Floielsbind, med paatrykte Forzinger og Forgylbning, hvilket ligesom de smukke Psalmebøger og andre Arbeider fra hans Værksted, afgiver et gladeligt Beviis paa de Fremstridt, som dette Fag har opnaaet hos os, saavel med Hensyn til den gode Smag, som til Fortrinlighed i den tekniske Udførelse. Ligeledes røbe Clements Arbeider ikke alene en høi Grad af Dygtighed, men give ogsaa et Vidnesbyrd om, at en vis characteristisk Behandling, der fordres ved ethvert egentligt Kunstproduct, ogsaa mere eller mindre kan anvendes ved industrielle Gjenstande, saaledes som ved det udstillede store Folio- og et Quartbind, som allerede ved deres alvorlige, smagfulde og fordringsfrie Ydre røbe, at deres Indhold er af religiøs Betsaaffenhed.

Af de øvrige Bogbinderarbeider, som frembyde mere eller mindre gode courante Indbindinger, fortjene især de af Ursin udstillede Bøger at nævnes med Anerkjendelse paa Grund af deres smukke Indbinding, rene Forgyldning og øvrige gode Egenskaber.

Det af Møller udstillede Pragtbind af Thorvaldsens Bærker frembyder det Særegne ved Behandlingen af Bladene, at de ikke vare syede, men fastlimede paa en Læderryg med en Kautschukopløsning, en for flere Aar siden anvendt Fremgangsmaade, man igjen har opgivet paa Grund af dens mindre Varighed. De derpaa anbragte Guldforzirlinger, og den øvrige Anordning af Bindets Yderside ligesom Beklædningen af dets Inderside, frembringer imidlertid en Virkning af Overlæsthed, som ikke svarer til den rene og storartede Simpelt, som gaaer igjennem Thorvaldsens Mesterværker. Overhovedet var det ønskeligt, om man ved Anvendelsen af Forzirlinger lagde mere Vægt paa Bogens Indhold, og ikke lod sig nøie med at afsopi mere eller mindre daarlige, som oftest fra Udlandet indførte Stempler, men søgte at sætte vore egne tegnende Kræfter i Bevægelse for at erholde smukkere og mere karakteristiske Forzirlinger. De øvrige fra Møllers Etablissement udstillede Arbeider, s. Ex. Etiket m. m., vidne om meget roesværdige Bestræbelser i forskjellige Retninger, og de til Legetoi bestemte Billeder, som han i den senere Tid har frembragt, ville snart kunne erstatte en Deel af de Godtjobssvarer, som hidtil ere blevne indførte fra Tydskland, hvilket er saa meget mere fortjenstfuldt, da der hertilands, lige saa godt som andetsteds, findes de nødvendige Elementer dertil.

De forskellige Paparbeider fra Sostrehuset i Christiansfeld ere udførte med en høj Grad af Præcision og Nethed.

Daguerres Opfindelse har nu saamange Dyrkere, at kun de kunne fremhæves, som forbinde en skarp, tydelig og reen Behandling af Billederne med et smagfuldt Valg, eller en sand kunstnerisk Anordning af Original-Gjenstandene. — Iblandt de udstillede Sager i denne Retning ansees saaledes Alstrups og Wunderlichs Portraiter, ligesom Birks Prospector fra Ind- og Udlandet, som de bedste. — Et senere tilkommet, af Striegler i Odense udstillet Billede, er ligeledes meget godt.

Det af den altfor tidlig tabte Bianco Luno bestyrede Bogtrykkeri har alt i lang Tid erhvervet sig en saadan Berømmelse, at de udstillede Dele af det statistiske Labelværk, og den islandsk Ord-bog, kun kunne bevidne dette Officiens stadige Fremskridt.

Sivertsen har brudt en hertillands ny Bane med Hensyn til Trykning af forskjelligartede Adresser, Bignetter, fleerfarvede og ophøiet-trykte Etiketter o. s. v., hvorved en stor Deel af de hidtil fra Udlandet forskrevne og af vore Fabrikanter særdeles hyppig anvendte Gjenstande af denne Art blive erstattede, og hvorved ikke alene mange Penge forblive i Landet, men tillige nye Erhvervskilder og Leilighed til Dvelse aabnes for mange Kunstfag f. Ex. Graveurer og Stempelskærere, der med Tiden kunne anvende deres saaledes erhvervede Talent ogsaa i andre Retninger, og formedelst en correct og priisbillig Mangfoldiggjørelse, samt en større Udbredelse af kunstneriske Gjenstande, indvirke paa Culturen og den gode Smag.

De fra Stein & Co. i Wandsbeck leverede farvede og trykkede Papirer ere meget gode og smukke Fabrikata, som kunne sættes ved Siden af de fra Offenbourg og andre Steder indførte Papirer, ligesom deres Apothekeræsker ere udførte med Smag og en høi Grad af Nethed og Nøiagtighed.

Fra Brødrene Thieles Bogtrykkeri er udstillet saa smukke og veludførte Prover af tærnet Papiir, at denne Artikkel ikke behøver længer at hentes fra Udlandet, medens de i samme Officin udførte Aftryk af de i Rittendorff & Nagaards Etablissement udførte Træsnit og Chemotypier robe lige saa megen Dygtighed og Omhyggelighed fra Trykkeriets Side, som de fra dette Etablissement udgaaede Kunstarbejder selv i høi Grad fortjene Anerkjendelse. — Köbner & Lehmkuhl i Altona have indsendt flere Rammer med meget forskjelligartede Aftryk af graverede, guilloyerede og fleerfarvede Etiketter, Bignetter, Tittelblade, Begler og andre herhen hørende Gjenstande i ophøiet Tryk o. s. v., som vidne om en mangesidig og fortjenstfuld Udvikling af deres Anstalt. — De af Bing & Ferslew udstillede Prover af lithographerede Arbejder afgive et gladeligt Beviis for de Fremfærd, som dette Fag har gjort i de sidste Decennier. Iblandt de mangfoldige Retninger, som disse vellykkede Prover indeholde, fortjener især at fremhæves det Farvetryk af en pompeiansk Bæg-Decoration, som er udført efter Schilders Tegning, og som vidner om, at der hos os, saa godt som i Berlin eller Paris, kunde udføres større Arbejder i denne Art, dersom der fandtes den nødvendige Affætning.

De af Bull udstillede Vandkort ere meget gode og kunne, saavel med Hensyn til deres lithographiske Udførelse, som deres Fernisering og øvrige Udstyrelse, anbefales til almindelig Brug.

Fra Bærenzen & Co.'s Etablissement er udstillet en stor Deel Prøver af de meest forskjelligartede Retninger, i hvilke Lithographien kan finde Anvendelse, og alle disse Arbeider røbe, ligesom de ovenfor nævnte, at der i dette Fag er gjort særdeles betydelige Fremstridt ikke alene fra Tegningens, men ogsaa fra Trykningens Side, uden hvilken gjensidige og velforstaaede Samvirken, især ved de kunstneriske Producter, tilfredsstillende Resultater ikke kunne erholdes. Saaledes har det af Müller & Rittendorff udførte Lithographi efter Zingelbach, og Kaufmanns Blad efter Mezu en Kraft og en Ys-virkning, som fortjener Roes saavel for Tegnerens som for Trykkerens Bedkommende, og som sætter disse Blade ved Siden af dem, der udgaae fra de bedste lithographiske Kunst-Anstalter i Udlandet.

Efter alle Sagkyndiges Dom ere de af Generalstaben i Kjøbenhavn udstillede, til topographisk Tegning og Kortstikning henhørende Gjenstande af den Besskaffenhed, at de ikke alene henhøre til det Bedste, som nogensinde er udført her i Landet, men at navnlig de af Holm stukne Kort kunne sættes ved Siden af det Fortrinligste, som Udlandet har frembragt i denne Retning.

Saa vel Hansen som Hoffensberg have ligeledes leveret meget antagelige, men mere almindelige Prøver af lithographiske Producter i forskjellige kunstneriske og industrielle Retninger.

En ved de tidligere Udstillinger savnet Gjenstand for indenlandsk Industri frembyde Himmelgloberne af Andersen og Jordgloberne af Jansen, hvilke findes meget vel udførte, saavel med Hensyn til Stikning og Skrift, som Sammenføjning og øvrige Behandling, medens Priserne maae ansees som passende, og selv billige, især for Himmelgloberne, i Betragtning af, at disse ikke finde saa let Afsetning som Jordgloberne.

Ved at see de af Hofgraveur W. Ferslew's Enke indsendte Prøver af Signettryk, som frembyde særdeles smukke og smagfulde Arbeider, kan man kun beklage det alt for tidlige Tab af en Mand, som ved udmærkede Gvner og en utrættelig Flid har høvet ikke alene dette Fag, men ogsaa Stempelskærerkunsten i alle andre Retninger til en høj Grad af Fuldkommenhed, hvorom især de sidste, af ham for Nationalbanken udførte, Staalstempler bære Vidnesbyrd.

De af Runge indsendte Glas vise gode Begyndelser i Glasblæsning, og disse Slags Arbeider kunde, under en højere Grad af Bedkommendes Uddannelse i Tegnekunsten, give en velkommen Beskæftigelse saavel for Mandfolk som for Fruentimmer, saaledes som

det andetsteds, og især i Böhmen, finder Sted, hvorfra man erholder særdeles smukke og veludførte Arbejder i denne Retning.

De af Schulz udstillede Baabenssegl vidne om en betydelig Færdighed i dette Fag, og maae saa meget mere anerkjendes som fortrinlige, da de ere skaarne i Steen og udførte med en Skarphed og mikroskopisk Nøiagtighed, der i Forbindelse med smagfuld Behandling gjør dem særdeles værdige.

Holmblads Spillekortfabrik, som tidligere var den eneste i Kongeriget, har faaet en Rival i Bording & Oftermanns Etablisement, og begge disse Fabrikkers Producter ere af saa fortrinlig Beskaffenhed, at de staae ved Siden af de bedste udenlandske; medens Bordings Patentkort have den hensigtsmæssige Egenskab, at de ere uigjennemsigtige (og alligevel ikke dyrere end de sædvanlige Spillekort. De fra Wüst i Altona indsendte Spillekort staae tilbage for de ovennævnte Fabrikater.

Fabrikationen af Tapetpapirer har alt længe været Gjensstand for den indenlandske Industri, og de af Fränkel, Ham's Efterfølger og Brødrene Holmer udstillede Prover vidne om en stadig tiltagende Udvidelse og Forbedring af deres Frembringelser, iblandt hvilke dog de fra Holmer's Etablisement indsendte Tapeter, ligesom tidligere, synes at være behandlede med større Omhyggelighed end de øvrige, saavel med Hensyn til Farvernes Jævnhed som de paa-trykte Formers Skarphed og Reenhed, hvilket især gjør sig gjældende ved de forgyldte Forziringer. Det er imidlertid beklageligt, at man ogsaa her i Forziringerne ikke seer Andet end Copier eller Efterligninger af udenlandske, navnlig fransk Monstre, og at man forgjæves søger efter et eneste, som man kunde antage at være tegnet hertilands. Der kan ingen Tvivl være om, at vore egne Tegnere vilde kunne frembringe Monstre, som i enhver Henseende kunde maale sig med det os fra Udlandet tilførte.

Iblandt de fra Müller i Neumünster indsendte brogede og farvede Papirer, som alle ere gode Handelsvarer, findes især marmoreret Maskinpapir af betydelig Længde, hvilket har tildraget sig Kjenderes Opmærksomhed.

Af de ved Mahler og Bergström udstillede Prover af Eliebepapir og Smærgellærred ere Mahlers finere Sorter meget gode, medens de grovere staae noget tilbage for Bergströms, idet disse sidste sibe bedre, da saavel Sandet som Smærgelen sidder fastere paa Papiret og Lærredet.

Damborg, hvem Forgyldeerkunsten flyder sine betydelige Fremfærdighed her i Landet, har indsendt flere Prøver, saavel af dette Fag, som af Broncering, ved hvilken sidste er opnaaet en høi Grad af skuffende Virkning, medens iblandt de øvrige Arbeider især Ornamentering og Forgylkning paa den ovale Speilramme og samtlige Prøver af Skilderammer maae ansees for særdeles vellykkede. Maaskee kunde der ved Forgylkningens Farve af det store Speil ønskes et mere ægte Udseende, hvilket i høiere Grad er Tilfældet med det fra Altona indsendte Speil med Consol af Morigson's Etablisement, medens det med Hensyn til Forzinkingernes Forarbeidelse unegtelig staaer tilbage for Damborgs. Eich og Rothnagel i Altona have indsendt, den Første et Sophaspeil og den Anden Prøver af Guldlister, hvilke sidste ere godt og reent behandlede.

Af de, i forskjellig Stil decorerede og lakerede Borde, frembyder Rønning's Efterligning af chineesisk Arbeide en god Forgylkning og Lakering, medens Hansens mindre Borde maae ansees som billigt og smagfuldt Fabrikarbeide.

Iblandt de af Weber udstillede malede Efterligninger af forskjellige Træsarter, er Mahogni- og Egtræet særdeles godt udført, ligesom denne Green af Malerprofessionen i den senere Tid paa flere Steder hos os bliver behandlet med en høi Grad af skuffende Virkning, saa at vore Arbeider i dette Fag kunne staae ved Siden af de i Udlandet især i England udførte. Enkelte iblandt de af Malersvend Hake udstillede Arbeider i dette Fag fortjene ligeledes Anerkjendelse.

De fra N. Drøvel i Hjørring indsendte Prøver af Træsnit give et gladeligt Beviis for, at der ogsaa i Provindsbyerne findes heldige og kunstnerisk fremadskridende Dyrkere af et Fag, der i Hovedstaden har opnaaet en saadan Grad af Udvikling, som de af Kittendorff og Maagaard leverede Arbeider udvise, og som gjengive Original-Tegningerne med al den igjennem Træsnit opnaaelige Nøiagtighed og Fiinselelse.

Af de udstoppede Dyr maae især Scheels Fugle nævnes med fortjent Roes paa Grund af deres livlige, naturlige og karakteristiske Bevægelser, ligesom for deres igjennem Udstopningen bevarede rigtige Former og øvrige omhyggelige Behandling.

Af formindskede, i Conchyliæ skaarne Basreliefs efter Thorvaldsen, hvoraf vi paa andre Udstillinger have seet saa skønne Arbeider fra Petersens Haand, har Bendixen udstillet nogle Prøver, som robe Flid og Talent. Det vilde være onskeligt, om dette Fag

hos os kunde erholde flere kunsthverist dannede Dyrkere, ligesom i Rom, hvor denne og lignende Industrigrene beskæftiger en Mængde Individer af begge Køn.

Medens et af de udstillede uforarbejdede Ravstykker er særdeles mærkeligt paa Grund af dets sjældne Størrelse, fortjener iblandt det forarbejdede Rav det større Halsbaand af Møller i Sønderhoe paa Jans at nævnes; disse og flere andre Arbeider af Jans Beboere kunne imidlertid ikke maale sig med de i Schwarz's Etablisement udførte og paa Parasoller og andre Gjenstande anvendte og meget effectfuldt udskaarne Ravarbeider.

Fra Gericke's Værksteder er udstillet meget vel udført Legetøi og andre Morfskabsgjenstande, hvoraf, med Undtagelse af Rygaards Etablisement, i ældre Tider intet Lignende er bleven frembragt her i Landet; og det er derfor glædeligt, at en heel Deel Folk, og selv Børn, kunne erholde en gavnlig Beskæftigelse og Fortjeneste ved disse Frembringelser. Ogsaa det fra Tscherning indsendte, og ved Hjælp af Opfostringshusets Dreng udførte, Legetøi bærer Vidnesbyrd om, hvad der kunde præstere i denne Retning, naar vedkommende Børn tillige kunde erholde den nødvendige Veiledning til at frembringe antagelige Efterligninger af Dyr og andre Gjenstande, hvoraf Grundformerne af dette Slags Legetøi bestaaer, eller med andre Ord, naar de ved Siden af Underviisningen i geometrisk og Frihaandstegning, Dreining og Paparbeider, som alt finder Sted i denne Anstalt, ogsaa lærte at modellere i Leer og Bøg, og at afstøbe deres Modeller i Gips, hvilket for mangfoldige af de Haandværksfag, hvortil Opfostringshusets Lærlinge ere bestemte, vilde have en særdeles gavnlig Indvirkning.

Af de udstillede Efterligninger af Blomster, Frugter og andre Naturgjenstande, udførte i forskjellige Stoffer, fortjene især Jomfru Kræmmer og Madam Hillebrandts Bøgblomster at fremhæves, medens de af Mad. Eden i Altona indsendte, til Damepynt bestemte kunstige Blomster, maae ansees som vel udførte; ligesom flere fra Christiansfeld indsendte Bøgfrugter ere meget skuffende.

Schoneckers Strimler til Indfatning af Medaille-Afstøbninger ere gode til deres Brug.

Med de af Graveur Holst udstillede Bøgbinderstempler ere de paa den ovennævnte, af Møller leverede, Indbinding af Thorvaldsens Bøger anbragte Guldforzinger paatrykte, og disse Stempler ere, ligesom Hr. Holst's øvrige Arbeider i dette Fag,

meget gode, uden dog at røbe den Grad af kunstnerisk Dannelse, der vilde være ønskelig ved Fremstillingen af Figurer, som findes f. Ex. ved det danske Vaaben.

De af Meyer udførte, med en Marmor efterlignende Masse overtrukne Piedestaler, Baser og Bordplader, ere meget godt behandlede, men derved kunde maaskee ønskes en mere skuffende Lighed med selve Marmoret. Hvorvidt de, især Bordene, kunne taale at udsættes for stærk Varme eller Fugtighed, hidrørende fra de paa dem hensatte Gjenstande, er et Spørgsmaal, som deres Anvendelse vil besvare.

De med Blade af presset Skind forzirede Gjenstande kunne frembyde en meget god Birkning, naar disse mørke Blade anvendes med den nødvendige Smag og Skjønsmhed, saaledes som ved de udstillede Kurve, medens en Overlæsning deraf giver uflare, ubestemte og mindre heldige Hovedformer, hvorpaa Speilrammerne, Consolerne o. s. v. frembyde Exempler.

Mezgen's Stukkatur- og Cement-Arbejder finde særdeles megen Anvendelse saavel i det Indre, som ved det Ydre af Bygningerne, og vilde blive endnu mere værdige til almindelig Udbredelse, naar Behandlingen af deres Form kunde erholde en højere Grad af Frihed, Sandhed og Smag i kunstnerisk og stilistisk Henseende.

Wartschow's Glasmaleri fortjener at nævnes, ikke alene paa Grund af den derpaa anvendte Kunstflid, men især paa Grund af, at det er det eneste udstillede Arbejde i den Retning, i hvilken der kan frembringes saa meget Skjont, saavel i den højere, som i den blot decorative Malerkunst, og hvoraaf der i Udlandet sees saa mange herlige Anvendelser, medens dette Fag hos os ikke kan erholde nogen Grad af Udvikling, af Mangel paa Leilighed til at erhverve den nødvendige Øvelse i samme.

Den af Fortling stylographerede Plade, efter Stub's Amor og Psyche, tiltrækker sig især det store Publicums Opmærksomhed, paa Grund af den høie Grad af Flid og Fiinhed, hvormed den er udført, medens det strengere Kunstnerøie deri savner den Sandhed, Correcthed og Sagkundskab i hele Gjenstandens og Enkelthedernes Behandling, som blot kan erhverves ved et forudgaaet grundigt Studium af Naturen. Et lignende Savn gjør sig meget hyppigt gjældende i Lithographier, Kobber- og Staalstik og andre Frembringelser, hvorved den tegnende Efterligningskunst anvendes paa anden Haand, og hvorved Producenterne ikke have taget selve Na-

turen til Forbillede, men hvorved malede eller tegnede, mere eller mindre gode, Billeder af andre Kunstnere ere blevne gjengivne af ukyndige Copisters Haand, saaledes som dette finder Sted ved mangfoldige engelske og andre Staalstik, som formedelst deres fine, glatte og nette Udførelse bestikke de i kunstnerisk Henseende mindre uddannede Bestuere, og derfor finde megen Affætning i det store Publicum.

VI.

Musikalske Instrumenter.

Efter de Meddelelser over Instrumentfabrikationen her i Landet, som findes i Beretningerne om de tidligere Udstillinger 1840 og 1844 og, hvad navnlig den meest cultiverede Retning af samme — Fortepiano-Fabrikationen — angaaer, i Industriforeningens Kvartalsberetninger, 13de Aarg., 2det Hefte, der indeholder en lærerig Afhandling herom af Hof-Fortepianofabrikant S. P. Møller, troe vi ikke iaar at behøve nogen vidtloftigere Indledning for vore Bemærkninger om de i 1852 udstillede Instrumenter.

Blandt Hornung og Møllers Instrumenter troe vi især at burde udhæve det fortræffelige Concertflygel samt det ikke i Catalogen nævnte Karnis-Pianoforte, der udmærkede sig ved en særdeles svær og fyldig Tone. Et Par af denne Fabriks Instrumenter erholdt ved den store Udstilling i London 1851 en „hæderlig Omtale“. De fra samme Fabrik udstillede Mechanikker, anvendte her i Tidsrummet fra 1815 til 1852, vare et Bidnesbyrd om den Interesse, som Fabrikken nuværende Bestyrer, S. P. Møller, har for sit Fag.

De af Chr. Knudsen udstillede Instrumenter forene en udmærket Egalitet i Tonen med en særdeles behagelig Spillemaade, og en Tonesylde og Styrke, som især maatte overraske, naar man sammenlignede hans taffelformede Pianoforte med Hornung og Møller's ovenfor omtalte Concertflygel; ikke som om vi dermed vilde sige, at Tonen i hiint var ligesaa stærk som i dette, men kun at den i Forhold til Tonen i et Flygel af saa stor Mensur var meget stærk. Paa disse Pianoforter har Knudsen erholdt Patent for 10 Aar. Det Siendommelige ved dem ligger i Constructionen af Jernrammen, der er gennemskaaen saaledes, at Stemmenøglerne ere frigjorte fra Jernet; dernæst er en Nabning anbragt i det forreste høire Hjørne, der ligeledes giver Plads for Befæstelsen af Bas-

strengenes Stemmenøgler i Træet. Herved er Stemningens større Holdbarhed sikket. Ogsaa samme Fabrikants opretstaaende Piano-forde vandt almindeligt Bifald, især hvad Spillemaaden og den præcise Dæmpning angaaer. Kühns fra Altona havde leveret et meget godt opretstaaende Piano-forde, hvori dog Dæmpningen lod Noget tilbage at ønske. Paa det af L. Lund udstillede Instrument var anvendt særdeles megen Glid, og Bestræbelsen efter at levere et ziirligt Arbeide traadte tydeligt frem. Dog er vel Benyttelsen af Perlemoder til Tangenter ikke at bifalde; Glandsen og Farvespillet deraf gjøre et forvirrende Indtryk paa Diet. Det af Firmaet Marschall's Sønner udstillede opretstaaende Instrument adskilte sig fra andre af samme Slags ved en til den høie Discant fortsat, paa en egen Maade tilveiebragt Dæmpning. I den nylig afdøde Harald Schröder har Faget tabt en særdeles duelig Arbeider. Den af ham udstillede Mechanik fortjener den største Roes for Arbeidets Accuratessse. Vi tage heraf Anledning til at ønske, at Fortepianofabrikanterne endnu mere end hidindtil maatte finde sig foranledigede til at benytte her i Landet forfærdigede Mechanikker til deres Instrumenter, dersom ikke den Roes, som man i andre Henseender sandelig maa yde denne Industrigreens Udvikling, skal synes for en Deel erhvervet ved fremmede Kræfter. Hvad alle disse Instrumenters Ydre, navnlig Kasserne, betræffer, da afgav det et Mønster paa særdeles godt og smukt Arbeide. Instrumenterne til høiere Priser vare i denne Henseende meget elegante. Naar vi ikke særskilt udhæve det Fortjenstlige ved de øvrige Piano-forde-Instrumenter, er det, fordi de ikke have givet os Anledning til særegne Bemærkninger, medens de dog vidnede om Fabrikanter, der gjøre deres Fag Være. Valget mellem dem vilde maaflæe meest beroe paa den individuelle Smag, der snart foretrækker den blødere, snart den stærkere Tone. Vi haabe derfor, at de ikke særskilt navnte Fabrikanter ikke ville betragte denne Tavshed som et Tegn paa Mangel af paaaffjønnende Opmærksomhed for deres Arbeide.

Denne Udstilling havde i musikalsk Henseende et Slags Arbeider at fremvise, som savnedes ved de tidligere Udstillinger, nemlig tvende Orgeler af Hof-Organbygger Ramus. Begge meget smukt forarbeidede, og det større af en Tone, der var stærk nok til at fylde en ikke liden Kirke. Det blev kjøbt af Hs. Majestæt Kongen.

Den udstillede Cornet à Piston af P. C. Schmidt var et smagfuldt, elegant Arbeide. Violinen af J. Petersen havde en meget god Bygning, og de fra Odense af H. C. Hansen hidsendte

Instrumenter, en Fløite og en Clarinet, gave et gladeligt Vidnesbyrd om denne Industrigrens Pleie ogsaa i Provindserne.

VII.

a. Dreierarbeide, udfaaarne Træsager.

Dreierhaandteringen deler sig hertillands i tvende Grene: Trædreierne, der danne et Laug, og Kunstdreierne. De Forstes Hovedbeskæftigelse er Forfærdigelsen af Spinderofke, alle Slags polerede og upolerede dreiede Træarbeider, saavel til Meubler som Huusgeraadsgjenstande og Skibsfor nødenheder, som Blokke o. dsl. — Kunstdreiernes Virksomhed er derimod henviist til mindre Træarbeider, til de finere Træsorter, Horn, Been, Elfenbeen, Parapluier, Parasoller o. dsl.

Uf Dreiere findes der efter den sidste Folketælling 1850 ialt i Kongeriget 591 med 408 Medhjælper; her i Staden 97 med 192 Medhjælper.

Næstefter Pottemagerne, der ogsaa arbeide paa en Slags Dreierbænk, er der næppe nogen Haandværker, der med større Lethed kunne tilदानe deres Materiale og variere dets Former i det Uendelige end netop Dreierne, og det er derfor let at indsee, at netop Formerne i dette Fag bør spille en meget væsentlig Rolle.

I denne Henseende maa man sikkert i denne Periode i Reglen stille Trædreierens Præstationer overst, hvad de dagligdags Gjenstande angaaer, og spørger man om Grunden, hidrører den sagtens derfra, at disse give sig saa meget af med store Arbeider, altsaa større Former, og som oftest arbeide efter Tegninger, f. Ex. for Architecter, Snekere og Andre, hvorved Diet og Haanden vænnes til rigtige Forhold, og Begrebet om Skønhed i Formen saa at sige efterhaanden læres.

Noget Saadant sporer man i Reglen ikke i hoi Grad i Kunstdreierens almindelige Frembringelser, og man kan derfor ikke noksom anbefale Mestrene at anspore deres Evende og Lærlinge til at benytte de Dannelsesmidler, der i denne Retning saa væsentlig bidrage til at hæve dette, saavelsom alle andre Fag: Frequentering af gode Tegneskoler.

Uf Trædreierarbeider havde Udstillingen just ikke mange selvstændige Arbeider, men derimod var der ved de aller fleste Meubelarbeider, Fortepianoer o. dsl., som Udstillingen indeholdt,

viist Prover paa deres Frembringelser, og man kan kun, saavel hvad disse som hine angaaer, tildele Arbeiderne i det Hele al Roes for Form og Udførelse, især naar man tager Hensyn til, at de fleste Dreierarbeider til Meubler o. dsl. udføres for en meget lav Priis.

Alf de udstillede Gjenstande maa nævnes først: den af Dreiermester J. Chr. Sørensen udstillede Mahogni Spinderok, forfærdiget for en Deel Aar tilbage til Mesterstykke. Den er endnu ikke naaet af nogen af dens Efterfølgere, hvad Form eller omhyggelig Udførelse angaaer, omendkjønt de af J. Heinrichsen og W. C. Mørch ligeledes udstillede Rokke, forfærdigede til Mesterstykke, vare smukke og gode. At der i Provindserne er stor Trang til god Tegneunderviisning, viste de fra Odense indsendte tvende Spinderokke, i Sammenligning med de ovennævnte, og man maa beklage, at disse, ligeledes til Mesterstykke forfærdigede og ellers godt forarbejdede Stykker, ikke vare udførte efter bedre Forbilleder.

Alf J. Heinrichsen var fremlagt en oval dreiet Mahogni Speilramme, som en Prove, hvorefter kan erholdes i alle Dimensioner. Det af Samme udstillede Stykerad samt hans Stibsblok vare, ligesom Rahmeyers, smukke og gode Arbeider.

Her maa endnu nævnes de af L. C. Møller i Haslund pr. Randers fremlagte Prover af Træstokopper, hvoraf Forbruget paa Landet ikke er ubetydeligt; dog synes Prisen temmelig høi.

Fra Bodker Sønnichsen i Kolding var udstillet en Ølkande og en Ølleile, der havde bevaret deres Eiendommelighed i Formen og vare net forarbejdede, men maatte dog mere betragtes som Curiositeter.

Fra Omegnen af Thisted og Frederikshavn, saavel som fra en Handlende her i Staden, var indsendt Prover af Træsko, og det bør paaafjøntes, at denne for Landet eiendommelige, og for Landboerne ikke uvigtige Industrigreen, var repræsenteret paa Udstillingen. De af Hans Hansen Myraad udstillede 6 Par afgave navnlig et Beviis for, at man selv i den aller simpleste Gjenstand kan gjengive sit Begreb om smuk og rigtig Form. Denne Industrigreen beskæftiger her i Landet henimod 2500 Hovedpersoner med omtrent 150 Medarbejdere, og man seer altsaa, at det ikke er nogen uvæsentlig Erhvervsgreen, om der end i det nævnte Antal er indbefattet en stor Mængde, der kun er beskæftiget paa visse Tider af Aaret herved, som ved anden Huusflid.

Kunstdreieriet var kun særdeles sparsomt repræsenteret ved denne Udstilling, i Sammenligning med det store Antal, der findes over hele Landet, og de forskjelligartede Gjenstande, de tilvirke.

Som den væsentligste Beshæftigelse bør Tobakspiber nævnes, der navnlig for Provindsdreierne udgjør en meget betydelig Erhvervs-green. Deraf tilføjer Udlandet os kun de aller simpleste Sorter og deraf kun Videt, men af enkelte Dele til Piber, som Porcellains-Pibehoveder, Ringe og Beslag af Metal, tilvirkes her i Landet saagodt som slet Intet. En anden Branche af Kunstdreiernes Beshæftigelse, der er meget væsentlig, er Parapluier og Parasoller, hvortil imidlertid Metalbesætningerne, saagodt som udelukkende forskrives fra Udlandet. Af færdige Parapluier og Parasoller indskrives imidlertid kun meget faa i Forhold til det ikke ubetydelige Forbrug.

Der fandtes paa Udstillingen kun Gjenstande fra 6 Indsendere her i Staden og fra 8 i Provindserne, hvoraf fra 5 indsendt deres respective Mesterstykker, et Elfenbeens Skakspil; de tvende deraf fra Odense vare imidlertid af mindre heldige Former; det fra Carl Lau i Slesvig var derimod udført med særdeles Flid og Omhu.

Fra G. Klingsley saaes et Elfenbeens Juveelskriin, prydet med Copier efter Thorvaldsens Arbejder, som havde gjæstet Londoner Udstillingen, og nu kjøbtes af en Engländer for atter at drage til London. Man maa lade den høie Grad af Kjærlighed og Ildendthed, hvormed dette Arbejde var udført, vederfares al Anerkjendelse, og glæde sig over, at Producenten ved et heldigt Salg har faaet sin Flid nogenlunde betalt.

Fra Hoffkunstdreier J. G. Schwarz & Søn var udstillet en stor Deel forskjellige Kunstdreierarbejder, der ikke med Urette fortjente dette Navn, og som paa en værdig Maade repræsenterede det Renomee, dette Etablissement i en Række af Aar har vidst at vedligeholde. Foruden mere almindelige Gjenstande, saaes udskaarne Arbejder saavel i Træ som i Elfenbeen, tilligemed Prøver af Dreining, der i tidligere Perioder ansaaes som smaae Underværker; de frembringes som bekendt ved Hjælp af Pasværket: en noget forandret Art Dreierbænk. Om end saadant Arbejde sikkert kun betaler sig daarlig directe, maa det dog paastjønnes, at det nævnte Etablissement, der beshæftiger en betydelig Deel Arbeidere, ved saadanne Frembringelser bidrager til at holde det mere Kunstfærdige ved dette Fag saa meget som muligt i Live; og at det altid maa have en god Indstyldelse paa de Arbeideres Uddannelse, der ere beshæftigede dermed, er en Selvfølge. Fra samme Firma saaes ogsaa Prøver af finere og simplere Silke- og Bomulds-Parapluier, hvoraf de sidstnævnte udgjøre en betydelig Udførselsartikkel til Landets Provindsbyer.

De af Hansen sen. og jun. i Odense udstillede Piber og af Kunstdreier H. C. Møller hersteds udstillede Parapluier, Parasoller og Piber vare gode, prisbillige Arbeider.

Fra H. M. Asfam i Odense var indsendt en Hjortetaks Lænestol, der, af en saadan at være, var ganske net, men dog altid bliver en meget kostbar Curiositet.

De af D. Glosimudt udstillede tvende udskaarne Knivskaster af Buxbom røbede megen Smag og technisk Færdighed.

Fra Stofkefabrikant P. C. Hansen saaes Prøver af forskellige saavel Spadsere-, som Parapluie- og Parasolstøffe, tilligemed Prøvefort med dreiede Rundstøkke. Man maa anerkjende saadanne Bestræbelser for at bemægtige sig enkelte bestemte Brancher, idet dette snarest fører hen imod Fuldkommenhed, og ved indøvede Arbeidere kan skaffe de laveste Priser.

Fra Riels Sørensen Nebstager i Kirkebyhøvs pr. Beile, saaes Prøver af forskellige Træpibehøveder, der vare meget godt forarbejdede, og i Betragtning heraf, just ikke dyre. Det var glædeligt, om Flere vilde tage fat paa saadanne enkelte Dele af Faget, da lignende Sager i meget stor Mængde tilføres os fra Udlandet; og at det maa kunne lønne sig, selv til de gjældende lave Priser, derfor synes den temmelig høie Løld at borge, som saadanne vægtfulde Gjenstande ere undergivne.

b. Kammageriet.

I Kongeriget findes omtrent 34 Mestere med 25 Medhjælpere, her i Hovedstaden 23 med 23 Medhjælpere. Moden udøver en ikke ringe Indflydelse paa dette Fag, og der har været Perioder, i hvilke Damernes Haarpynt i høi Grad satte Kammagerne i Beskæftigelse. I længere Tid har dette ikke været Tilfældet, og deres Virksomhed maatte derfor indskrænke sig til Nødvendighedsartikler. Nu synes det, at Moden atter har begyndt at favorisere Faget, og der forestaaer det muligen en god Periode igjen.

I Forhold til Forbruget tilføres der os kun Lidet, og det saa godt som kun af de simpleste Sorter. Jøvrigt kan man just ikke, ved at omtale dette Fag, særdeles fremhæve de Fremskridt, der i Almindelighed ere gjorte, idet kun en Gnefte af Kamfabrikanterne her i Byen er nogenlunde forsynet med de nødvendige Maskiner, der i saa høi Grad fuldkommengjøre Fabrikationen af en Artikkel, hvis Godhed i flere Henseender betinges af en saadan Accuratesse, som Maskinen bedre kan præstere end den meest øvede Haand. Hvad

imidlertid Haandarbeidet angaaer, da viste samtlige fremlagte Prover en god Udførelse og hensigtsmæssige Former, som ogsaa billige Priser.

Samtlige Udstillere havde kun fremlagt finere Kamme i alle Sorter, saavel af Horn, som af Skildpadde; desuden havde ogsaa J. G. Schwarz & Søn Prover af simplere Horn Tætte- og Sideskamme, saavel som af ordinære og fine Elfenbeens Tættekamme.

De af Haburg udstillede Blomsterbægere og Frugtkurve af Horn, vare ret kunsthøiagtigt forarbejdede, men Materialet egner sig næppe til saadanne Diemed.

c. Kurvemageriet.

Denne Industriegreen, der i Kongeriget beskæftiger 232 Personer med 51 Medhjælpere, her i Hovedstaden omtrent 24 med 44 Medhjælpere, er i de senere Aar skreden meget betydelig fremad og har hævet sig saavel i teknisk Retning som med Hensyn til Smagen, hvilket det særdeles smidige Materiale i saa høi Grad maa kunne begunstige.

Paa den foregaaende Udstilling fandtes kun Prover fra een Indsender; denne Udstilling fremviste et meget betydeligt Antal Sager fra 11 forskellige Udstillere. Medens vore Kurvemagere tidligere indskrænkede deres Virksomhed til Frembringelsen af alle Slags simplere Kurve, især beregnede paa Huusholdnings- og Landbrug, har Udlandet ogsaa i denne Henseende viist os Veien, idet man i de senere Aar der har produceret særdeles fine smaae Arbejder og større Gjenstande som: Stole, Sopheer, Blomsterborde o. dsl., der, udfyrede med Smagfuldhed, kunne være særdeles hensigtsmæssige, solide og smukke. Det er dog først i den seneste Tid, at vore Kurvemagere have givet sig af med at forfærdige disse finere Sager i større Mængde, og derved altsaa erholdt større Døvelse, og opnaaet et billigere Fabrikat, der igjen foranlediger en hurtigere Af sætning; og søger man om Grunden til Faget's Stilstand i en fjernere Periode, da kunde denne muligen nærmest ligge i den Omstændighed, at vore Udlærte her meget vanskelig kunne erholde Arbejde i Udlandet, fordi Kurvemagerne her ikke danne noget Laug, og de forældede Forhold i denne Henseende, navnlig i Tydskland, forbyde Mestrene der, at tage andre Fremmede i Arbejde end dem, der ere „zünftige“; kommer altsaa en dansk Svend til en saadan Mester, kan han ikke faae Arbejde uden først i nogen Tid at have staaet i „Forbund“ og tillige i den Anledning erlagt en vis Betaling. At saadanne Forhold naturligviis afholder de fleste her Udlærte fra at reise, og paa den Maade udvide deres Kundskaber og hærve Faget,

er indlysende. For at afhjælpe dette, ansøgte for flere Aar siden de herværende Mestere om, at deres Profession maatte danne et Laug, hvilket imidlertid negtedes.

At dette Fag desuagtet nu godt holder Skridt med Udlandets Frembringelser, hvorom de udstillede Gjenstande i høi Grad vidnede, er derfor saa meget glædeligere; men hertil turde maaskee den Omstændighed i høi Grad bidrage, at vore Kurvmagere i den senere Tid indforskrive Materialet til de finere Arbeider, hvilket tidligere ikke fandt Sted; i Udlandet lægges nemlig langt mere Bind paa Pilens Dyrkning og Opelskning til Brug som Materiale for Kurvmageriet end her, hvor den kun tilfældigviis forekommer, meest benyttes til Indhegninger, derfor vøges i Grøfter og andre saadanne Steder, hvor den mere eller mindre giver Skæve Skud. Medens derfor den fine Pæl skal dyrkes i sandet Jord, vøges vore sædvanlig i Mose, hvorfor den meget hurtigt faaer den Forlighed, at den kun egner sig til grove Arbeider. Det vilde derfor sikkert altid være meget lønnende, om Nogen, der eier Hedejod, paatog sig Cultivering af denne Træart til dette Brug, da Forbruget ikke er ubetydeligt og naturligviis vilde tiltage endnu mere, jo lettere Materialet blev at erholde.

De udstillede Arbeider vare leverede af 3 Indsendere her i Byen og 4 i Altona, og bestode saavel i mindre og større Kurve som i Stole, Sophaer, Bugger, Blomsterborde og andre større og finere Arbeider.

Hvad Gjenstandene fra de herværende Indsendere: Bülow, Reiche og J. P. Nielsen angaaer, da vare de solide og smagfulde, og stode i det Hele taget næppe tilbage for det fra Altona, af Böckmann, Hellmann, A. Müller og Schütte indsendte betydelige Antal Arbeider; dog var Farven og Raffen smukkere paa disse, Noget der væsentlig bidrager til at forskjønne Udseendet, og som vore Kurvmagere sikkert nu ville bestræbe sig for at lægge større Vægt paa. Et Beviis paa, hvor taknemmeligt det er, naar Producenten bestræber sig for, ved sine Arbeider at forene en smuk Form med Hensigtsmæssighed, afgav een af Böckmann i Altona indsendt Rænestol, der tiltrak sig enhver Besøgendes Opmærksomhed, og hvoraaf der blev bestilt et ikke ubetydeligt Antal.

Flere af de Altonaer Gjenstande, især de fra Hellmann, vare, foruden at være særdeles fine og omhyggeligt forarbejdede, tillige forsynede med en Massespaalægning af Blomster og Blade, der paa

enkelt Stykker vare ret smagfulde, men ogsaa bidrog meget til at forhøje Prisen.

Fra Müller og Böckmann i Altona var udstillet to Skjærmbrædter, der vare meget hensigtsmæssige og smagfulde men uforholdsmæssig dyre.

Al aldeles simple og billige Kurvemagerarbejder, hvoraf der produceres meget betydeligt over hele Landet, saaes aldeles ingen Prover, derimod vare fra Møen, Fyen og Jylland sendt forskellige Arbejder af Straa og Siv, saasom Stole, Sko, Biskuber o. desl., der kunde betragtes som Huusflidsgjenstande, vare net forarbejdede og til særdeles billig Pris; det bliver i hvert Fald at paaskjønne, at deslige Sager ikke savnedes paa Udstillingen.

d. Smedkerarbejde.

Smedkerhaandteringen har gennem en lang Aarrække indtaget en hæderlig Plads i Fædrelandets Industri, saavel hvad Meubelsom Bygningsfaget angaaer, og beskæftiger i Kongeriget 1236 Mestere med 2626 Medhjælpere. I Hovedstaden findes 385 Mestere med 1423 Medhjælpere.

Det er en Selvfølge, at Bygningsfaget ikke kunde være repræsenteret paa Udstillingen, uagtet dette udgjør en meget væsentlig, maafee den overveiende Beskæftigelse i Faget, navnlig i denne Periode, hvori saa særdeles mange nye Bygninger opføres. Upaatvivlelig er denne Omstændighed Aarsagen til, at det i Meubelfaget ikke er uden Vanskelighed at erholde duelige Svende, idet hiint Arbejde, der gaaer raskest fra Haanden, betaler sig bedre for Svenden end dette, der kræver mere Accuratesse og Omhu.

Den store Mængde Meubelmagaziner, der Tid efter anden ere opstaaede, foranlediger naturligviis, at der i større Grad lægges Vind paa courante Arbejder, der tilvirkes i større Antal paa een Gang, hvorved Arbejderne saavel faae større Dvæls og Fortjeneste, som ogsaa Mesteren en raskest Afsetning og større Fordeel. I de senere Aar beskæftige derfor mange Mestere sig saa godt som kun med een speciel Gjenstand, og kunne af denne Aarsag præstere meget gode Arbejder til særdeles billige Priser. Dette maa imidlertid selvfølgelig frembyde een Vanskelighed mere at bekæmpe for de Mestere, hvis Kunder gjøre Bestillinger efter bestemte Opgaver, eller hvis Bestræbelser gaae ud paa, at skaffe noget bedre og smukkere end det Almindelige; thi dels gaaer Svenden nødig til den Slags Arbejder, idet han fortjener Mere ved det, han er indøvet i, dels er Vardi-

begrebet hos Publicum blevet saa formindsket ved de courante Artiflers Priser, at Mesteren kun finder saare liden Tillokkelse til at præstere Noget udenfor det Hverdagslige, fordi han i Reglen har Tab derved. Hvad der imidlertid i høi Grad maatte bidrage til, at det kjøbelystne Publicum gav høiere Priser, og maaskee købte flere og dyrere Arbeider end nu er Tilfældet, vilde upaatvivlelig være, at der lagdes mere Vægt paa Smagfuldhed i Form og Forziring. Flere af de paa Udstillingen fremsatte Meubler godtgjorde tilstrækkelig, at Smagen som oftest er paavirket af de mere og mere om sig gribende stillose Former, som f. Ex. gennem flette udenlandske Meubeltegninger udbrede sig rundt om i Landet. At saadanne mindre gode Forbilleder blive benyttede, har naturligtviis tildeels sin Grund i, at disse ere saa let tilgængelige, medens de gode Kræfter, som man maatte ønske benyttede, ingenlunde ere det. Man kan derfor ikke noksom henvende vore talentfulde unge Kunstneres Opmærksomhed paa ogsaa i denne Retning at gjøre deres Talent frugtbringende; og vi ere overbeviste om, at Haandværkeren i Reglen søler Træng til Veiledning i denne Henseende, og derfor med Beredvillighed tager imod den, naar han kun veed, hvor han, uden al for store Vanskeligheder og Offre, kan finde den.

De her paapegede Forhold turde maaskee være den væsentlige Årsag til, at Meubelarbeidet ingenlunde kunde siges i det Hele at være saa godt repræsenteret paa Udstillingen, som man kunde ønske. Af aldeles courante og billige Arbeider, hvoraf der virkelig i stor Mængde præsteres solide og gode Sager, saaes aldeles Intet.

Blandt de fortrinligere Arbeider maa især fremhæves det af Snedker N. Nielsen udstillede Egetræs Bogskab, bekjendt fra Londoner Udstillingen; det havde forsmaaet enhver Assistance af Billedskærer og Decoupeur. Det lod Snedkeren vise, hvad Høvlen formaaer, og beviste, hvad Stort der kan udrettes med simple Former og fornuftig Benyttelse af den naturlige Skønhed, Materialet frembyder. Det er en Selvfølge, at dette Pragtstykke maatte blive dyrt, og det finder muligen vanskelig en Kjøber til 550 Rbd.

Af Snedker P. L. Wolff var udstillet et gothist Egetræs Bogskab og et Speil med Consol i gothist Stil. Det hører kun til Sjældenhederne, at saadanne kostbare Stykker, som de her nævnte, blive bestilte, og det er derfor ikke uden Vanskelighed for Producenten at tilveiebringe de gode Kræfter, der unegtelig ere nødvendige for et godt Resultat. Saameget større Roes fortjente derfor disse tvende

Arbejder, saavel hvad Tegning, Anordning, som Udførelse angaaer, især da Egetræet er et af de vanskeligste Materialier at arbejde i.

Snedker J. G. Lund havde udstillet forskjellige større Meubler som: et gothisk Bogskab, et Mahogni Buffet, en Secretair o. s. v., der vare særdeles vel udførte og fortjene al Anerkjendelse for Stræben efter at levere Noget udover det Almindelige. Om der end i enkelte Henseender kunde udsættes paa Formerne, maa man dog paaafjønne det Præstereede end mere, fordi det er et Beviis for, at dog Nogle have Lust til at anstrenge Kræfterne i en saadan Anledning, hvor den directe Fordeel kun er uvis.

Som vel udførte Arbejder maae endvidere nævnes: det af Snedker H. Madsen udstillede Mahogni Bogskab; P. Nielsens Mahogni Secretair med Solvskab; J. Rasmussens Baldnødetræes Divanbord, i ret consequent Renaissancestil; den af Snedkermesterens Meubelbazar udstillede Mahogni Secretair, et Dameskrivebord og en Mahogni Skrivestol; det af Magazinet for Meubel- og Sadelmagerarbejde leverede Bureau, og J. Knudsens Commode med Speil, saavel som hans i de sidste Dage af Udstillingen fremsendte elegante Mahogni Secretair.

Det af Snedker Herløv i Holbæk indsendte Dameskrivebord var af meget fortjenstligt Arbejde, hvad den tekniske Udførelse angik.

Fra Altona var hidsendt et Mahogni Solvskab og et Mahogni Divanbord, hvoraf især det forstnævnte viste, hvorledes Snedkerarbejde ikke bør være.

Det fra Londoner Udstillingen bekjendte, hoist forskjelligt omtalte, Palisander Dameskrivebord i Rococostil blev fremstillet ved Udstillingens Slutning. Det er at beklage, at Høfstolemager Hansen kun havde leveret dette ene større Arbejde, da dette ikke tilader nogen rosende Omtale, hvad Form og Anordning, men vel hvad Arbejdet angaaer.

Decoupeurarbejde til Forziring af Meubler finder nu ikke saa megen Anvendelse som tidligere. Det fra Snedker N. Nielsen udstillede Decoupeurarbejde: en Piedestal af Ibentræ i ældre Stil, med indlagte Messingornamenter, maatte anses som et fortrinligt Decoupeurarbejde. F. Dumont Hansen havde udstillet et Palisander Sybord med rig Indlægning af Messing og Perlemoder; saavel Tegning som Indlægning fortjene Roos. Fra Snedker L. G. Frank i Altona var udstillet et Palisander Bord med det danske Vaaben, indlagt med forskjellige Metaller og Materialier; Decoupeuren havde udviist al Flid, men var næppe endnu sin Opgave voksen. Det af

Decoupeur L. E. Møhsfeldt udstillede Blomsterstykker af indlagt Træ var en Efterligning af her næppe bekjendte Blomsterarter.

Billedskærerarbeidet, der saa væsentlig benyttes til Meubelforgjiring, og som har en ikke uvæsentlig Magt til at forøge eller forringe disses Skjønhed i Formen, har allerede funden en rosende Dmtale, idet samme mere eller mindre tilkommer en Deel af den Roes, det samlede Meubel fortjener. Billedskærerarbeidet paa flere af de ovenomtalte større Gjenstande var udført af Billedskærer Brinkhoff, hvis Præstationer fortjene megen Anerkjendelse. Den af Billedskærer Nielsen i Odense hidsendte Tobakskasse var meget tiltalende i Form og smukt udført, ligesom de af Thorm. Hansen og S. P. Sørensen udstillede Gjenstande i Billedskærerfaget vare meget lovende Arbeider.

I den senere Tid have de saakaldte Springlister været meget anvendte paa Meubler, og ofte kunne de anvendes med Held. Decorationsfædler Fister havde udstillet Prøver af saadanne Springlister og andre Forjiringer, tilligemed et Bord og to Speilrammer, der vare forjirede ved Hjælp af hans Maskine; disse Arbeider udviste, at han havde den tekniske Udførelse fuldkommen i sin Magt, og at denne Forjiringsmaade kan finde hensigtsmæssig Anvendelse, kun ikke efter den Anordning, som den var givet paa de nævnte Stykker, idet der fra Smagens Side kunde indvendes Meget.

De af Perlemorsarbeider Th. Wulff udstillede Prøver af Skildte til Meubellaase vare saavel smagfulde, hensigtsmæssige som priisbillige, finde ogsaa betydelig Affætning og bevise, at man ved en tilsyneladende ubetydelig Artikkel kan finde rigelig Betsjæftigelse.

Af Malermester J. N. Harboe var udstillet en Prøve af Spaanjalousier (Persiennes), om hvis Hensigtsmæssighed der kun kan være een Mening.

VIII.

a. Støbegods.

Blandt de i det Hele taget simple Sorter af Raskelovne fra Frederiksværks Etablisement fortjener en Cylinderovn til 28 Rbd., hvis Corpus er støbt i eet Stykke, at fremhæves. Værkets Gryder, Pander, Rjedler o. s. v. maae betragtes som udmærkede Varer og kunne som saadanne sammenlignes med de bedste udenlandske (holandske). De forholdsviis billige Priser, hvortil Værket leverer disse smukke Nødvendigheds-Gjenstande, ere noksom bekjendte.

Her saaes Gryder af den hollandske eller Marmitte-Form, i 17 forskjellige Nummere, fra 24 Sk. til 3 Rbd., sidstnævnte af en Vægt af 42½ Pd. og rummer 38 Potter. Lignende Udvalg fandtes af saakaldte rhinske, islandske og mange andre Former, Theekjedler fra 80 Sk. til 2 Rbd. 56 Sk., Mortere med Stodere fra 24 Sk. til 1 Rbd. 32 Sk. o. s. v. Endvidere et større rundt Bord og et Par Hædebænke, af hvilke sidste den ene især var af en smuk Form. Adskillige mindre Gjenstande og Ornamentstøbegods viste et ei ringe Skridt fremad til Concurrence med det Hollerske i Carlsbütte. En Jern-Strygeovn, støbt paa Frederiksværk, var udstillet af Isenframmer H. Jacobsen. Denne bestod af en lille ottekantet Ovn, fra hvis Midte Røret opstiger, den varmegivende Overplade gaaer fra alle Sider noget skraat op mod Midten, herpaa sættes Strygejernene i en Cirkel rundt om Røret. Den syntes hensigtsmæssig konstrueret, hvilket imidlertid Erfaring alene kan afgjøre.

5 forskjellige Cylinder-Kaffelovne fra Gamst og Lund, til en Priis af 10 Rbd. 4 Mk. til 50 Rbd., taale baade i Udførelse og Priser Sammenligning med de bedste Varer af denne almindelige Art.

Kaffelovnene fra Anker Heegaard vare til meget moderate Priser, som ogsaa maa siges om den udstillede Ramin til 48 Rbd. af egen Construction, med Varmekanaler af ildfast Steen, og som — hvis Varigheden af det sidstnævnte Materiale, forenet med Støbejernets, ikke skulde give Noget at frygte — fortjener at anbefales. De patenterede Strygeovne, især til Pressejern, maae, saavidt det kan sesjones uden Prøve, betragtes som hensigtsmæssige. Det udstillede Assortiment af emaillede Gryder, Kasseroller o. s. v. har tidligere, hvad Emailen angaaer, været underkastet Industriforeningens Bedømmelse, og efter de der foretagne Prøver paa Varighed, Gyne til at modstaae Syrer, Varme o. s. v., erholdt en for Etablisementet særdeles anbefalende Dom.

Holler & Co. i Carlsbütte havde udstillet Kaffelovne og Rør, Borde, Bænke, Stole, Stagerer, Copiermaskiner og forskjelligt fint Støbegods. Af Kaffelovnene vare Prøver fra 32 Ctmk. til 75 Ctmk., som vare smukt støbte; men alle udmærkede sig ved en Mangfoldighed i Stil og Tegning, overdreven Ornering og en næsten utrolig Tyndhed i Pladerne. De tilhørende Rør derimod vare særdeles anbefalelige, ikke alene som udmærket Støbegods, men tillige som practisk anvendelige, og ville vist let fortrænge de ofte hurtigt forgængelige Pladerør. Bordene, Bænkene, Stagererne etc.

vare ligeledes practiske og, som Alt herfra, godt støbte. Det fine Støbegods fortjener al Roes, saavel med Hensyn til Udformelse som til Form, f. Ex. Stativer, Skrivetøier og adskillige Ripsager, og staaer ikke meget tilbage for de berømte Berliner-Barer af denne Art.

Fra Ludvigsen & Hermann saaes en afpoleret Cylinderovn, en afpoleret Cindersovn og to Blomsterborde, hvoraf den polerede Cylinderovn var den største af de indsendte Kaffelovne; men den var tillige den smukkeste Prøve af større Støbegods paa Udstillingen. Nogle af de forsøvede Zirater vare vel ikke aldeles heldige; men betragter man det Vanskelige ved Støbningen af saa store Stykker som dem, hvoraf denne Ovn bestaaer, især naar de skulle poleres blanke, maa dette Arbeide, i det Hele taget, betragtes som meget godt. Den lille polerede Cindersovn og de to Blomsterborde vare ligeledes talende Beviser paa godt Arbeide og en Stil, som gjør Etablisementet Ære.

Jernstøber C. A. Bock havde udstillet en støbt Base og en Løve. Idet disse Arbeider betragtes, ikke fra Kunstens, men fra den techniske Side, som Støbegods, frembyder den Omstændighed, at selve Jernet's Overflade nu ikke mere er synlig, en ikke ringe Vanskelighed, især da begge Dele ere støbte og samlede af flere Stykker, hvilket i høi Grad gjør Støbningen lettere at udføre. De paa Basens Sider anbragte Figurer syntes ikke omhyggeligt nok udførte til at harmonere med denne iøvrigt smukke Form. Arbeiderne maae, i det Hele taget, staae som gode Prøver paa Støbegods.

Almindeligt godt Støbegods, anvendt til forskjellige Gjensande, var endvidere udstillet af Dhrr. M. P. Allerup i Odense, Axelsen & Bjelke i Ribe, J. A. Hermansen i Næstved, Thomas Nielsen i Hjørring, Rasmussen i Aarsens, H. Wichmann i Rønne og Former Thomsen i Odense.

b. Vogn- eller Grovsmedarbeider.

Mastinmester J. Andersen i Aarsens havde udstillet forskjellige Vognaxler. Heriblandt var en Wienervognsaxel, uden Tvivl forfærdiget som Mesterprøve, hvilket den omhyggelige Udformelse og fine Afslilning godtgjorde. Prisen, 25 Rbd., er vistnok billigere end lignende Arbeider i Reglen kunne leveres. To forskjellige Sæt Vognaxler vare godt courant Smedearbeide. Prisen 33 og 26 Rbd. er omtrent den samme, hvortil lignende forfærdiges hos vore Fabrikanter her i Byen.

H. Gamst & H. C. Lund havde leveret til Udstillingen fire halve Patent-Vognagler med støbte Bøsninger, 80 Rbd. Disse ere afdreiede med en Fordybning og en Rand paa Slutskiven, som, idet den indfattes af den dertil svarende Fals i Bøsningen, tillige forebygger Oliens Undvigelse. Da Hjulet holdes med en Møttrif paa Axlens Yderende, er Oliebeholderen heelt omgivende anbragt paa den inderste Deel af Bøsningen mod Slutskiven. Til Vognagler benytttes, som bekendt, det blødeste og seigeste Jern, for at de ikke skulle brække; disse Patent-Agler ere tillige indsatte, eller hærdede paa den yderste Overflade, hvilket forarsager en ringere Friction og en langt større Varighed, uden derfor at forringe Jernet's indre Seighed. Prisen er omtrent liig med den for engelske af lignende Construction og Størrelse.

c. Kleinsmedearbejder.

Heraf fremhæve vi Jernpengekisterne, hvoraf der fandtes et betydeligt Antal, nemlig fra Smedemester J. Basse i Kiel 2 Jernpengekister, 50 og 60 Rbd. Hertil manglede Nøglerne; Laasene kunne selvfølgelig ikke bedømmes. Smedemester J. D. L. Bærens, en Pengekiste, 170 Rbd.; efter Arbejdets Godhed en billig Priis. Kleinsmed P. F. Berg, 2 Jernpengekister, 45 og 100 Rbd.; og et Pengekabinet i Form af en Piedestal 200 Rbd. Dhrr. Bergs Arbejder ere bekendte for at være behandlede med Smag og Accuratesse, hvilket ogsaa kan siges om de udstillede Pengekister. Jernstøber J. A. Hermansen i Røstved, en støbt Jernpengekiste, 60 Rbd. Laasen til denne var en saakaldet Hage- eller Claveerlaas, der er særdeles heldig til dette Brug. Den attraaede Sikkerhed i Tilfælde af Ilds-vaade, som er en meget væsentlig Betingelse ved Pengekister, tør ei antages opnaaet ved Anvendelsen af Støbejern. Smedede Plader med et udfyldt Mellemrum af ikke varmeledende Stoffer maae her foretrakkes som en bedre Beskyttelse mod Heden; de ere ogsaa sikkrere i Tilfælde af Nedstyrtning. Kleinsmed J. G. Schmidt, 2 brand- og dirkefrie Pengekabinetter, 220 og 150 Rbd., og en Pengekiste 150 Rbd. Schmidts Pengekabinetter og Kiste vare smukt udstyrede; hvad der af Laasarbeidet var synligt (hvilket ved Pengekabinettet var Tilfældet med den hele Laas), vidnede om Dygtighed i Faget. Smedemester J. A. L. Schmidt i Altona, en Jernpengekiste som Kommode, 200 Rbd. Nøglehullets Dækning til denne syntes heldig, idet det forestillede en Stjodesløst paa Meublet henlagt Lommebog. Kleinsmedemester Ferdinand Schabel, et Jernpengekabinet, 220 Rbd. Dette var i Form

af et Consol=Stab og inddeelt i to aldeles affondrede Gjemmer, hvoraaf Overdelen med et Laag som Pengekiste og Underdelen med en Dør paa Forsiden. Laagets Oplukning til den ene Side, om endogsaar begrundet i andre Hensyn, var ikke bekvem. Kleinsmedemester Julius Gumann, et Pengeskriin, 200 Rbd. Laasen, af en ikke almindelig Construction, var smukt og omhyggeligt udført. Kleinsmedemester Ole Jensen, en brand- og dirkesfri Jernpengekiste, 230 Rbd., der maa regnes til godt Arbeide. Kleinsmedemester A. Johnsen, en dobbelt brand- og dirkesfri Jernpengekiste, 225 Rbd., var meget godt Arbeide. Smedemester N. Nielsen, en Jernpengekiste til 150 Rbd., var ligeledes godt Arbeide.

Af det meget Smedearbeide, der var udstillet, fremhæves her Smedemester J. D. L. Bæhrens's Prover af Hængsler, Laase, Nigler, Støbekroge og Strygjern. Heriblandt vare indstukne Dørlaase fra 2 til 10 Rbd. Stykket, saavelsom Hængelaase à 4 Rbd., af en meget god og solid Construction. Alt det Udstillede var godt Arbeide. Kleinsmed P. J. Berg's pressede Dørlaase, 8, 9 à 10 Mk. pr. Stk., fortjene at bemærkes. Det Særegne ved disse, hvorpaa Navnet hentyder, ligger fornemmelig i Maaden, paa hvilken de udføres, hvortil Berg, istedenfor den almindelige Maade at tilsmede adskillige af de ikke ganske massive Dele samt Laaseblikker o. s. v., afbenytter en Presse, som udfører og tildanner de forskjellige enkelte Dele, følgerlig tillige giver disse en nøiagtig eensformet Figur, som ellers ikke lettelig opnaaes ved Smedning, eller hvor Plader benyttes, ved Udhugning med Meislen. Disse Fordele kunne vel nærmest regnes at komme Producenten tilgode, idet de medføre en Besparelse af Fiilning, Maaltagen o. s. v., og følgerlig en hurtigere og bekvemmere Sammenføjning af den hele Laas. Men det tør vist ogsaa antages, at Gangen i Laasen, som er af stor Vigtighed, ved Hjælp af denne Methode maa blive mere sikker og nøiagtig, da Dimensionerne af Huller, Tapper, saavelsom de øvrige enkelte Bestanddele, stedse komme til at staae i accurate Forhold til hinanden. Kleinsmed W. J. Berg havde udstillet en Decimalvægt til 1500 Pd., 75 Rbd., og 8 forskjellige Vægte eller Veiemaskiner fra 12 til 50 Rbd. Disse Vægte, hvoraaf flere ere af Berg's egen Construction, fortjene især Opmærksomhed for deres hensigtsmæssige og efter Brugten velberegneede Former. Som et ringe Beviis paa deres Nøiagtighed tør det vel anføres, at en af de større, hvortil ikke bruges Lodder, er hver Dag under Udstillingen af det besøgende

Publicum næsten uafbrudt bleven benyttet, uden at dette i fjerneste Henseende har haft Indflydelse paa dens accurate Vægtangivelse. Fra Kleinsmed Frost i Kolding saaes en Fixeerlaas til en Chatolflap, 8 Rbd. Fixeret ved denne bestaaer i Maaden, hvorpaa Nøglen bevæges i Laasen under Oplukningen, og som en Uindviet ikke let vil kunne opdage. En Art Hammer, som virker paa en Spiralsfjer ved Nøglen's Omdreining, forarsager en stærk Lyd, der tilkjendegiver, at dens Oplukning forsøges. Arbeidets Detail var maaskee ikke udført med den store Omhyggelighed, som man sædvanlig seer anvendt paa lignende Frembringelser; men Ideen, skjønt tidligere varieret paa mange Maader, fortjener dog Opmærksomhed. Kleinsmed J. M. Meyer, en Laas af særegen Construction, 15 Rbd. Denne var i Form af en Pasquillaas, meget compliceret, med 5 Nigler, hvoraf 3 i Stolpen, en mod Døren's Overkant og en mod Gulvet. Den var udført som Svendeprove, havde en let Gang, og var meget godt Arbeide. Fra Raadvaddams Fabrik forskjelligt Smedearbeide, som Vægtballancer, alle Sorter Laase, Vinduesbeslag, Hængsler, Muurstifter, Strygejern, Ildkasser, Ildtoier, Riste m. m. m. Af alle disse, saavelsom mange flere herhenhørende Gjenstande, saaes et betydeligt Sortiment, fra de aller simpleste til de bedre courante Varer, og i det Hele taget til billige Priser. Klein- og Grovsmed W. C. Samuelsen i Allinge, forskjellige Laase, en indstufken Dørlaas, 1 Rbd. 3 Mk., to Messing-Chatollaase, 2 Rbd. 3 Mk. og 2 Rbd., en Smæklaas, 1 Rbd. 8 Sk., var, med Undtagelse af Nøglernes ikke heldige Forjiringer, at betragte som meget godt Arbeide. Fabrikant A. P. Steen, forskjellige Laase og Hængsler. Paa Forfærdigelsen af nogle af disse Laase har Steen erhvervet Patent; det Nye herved bestaaer, foruden det, at adskillige af Bestanddelene blive preskede, i Stedet for at smeddes, ligesom de omtalte af Berg's, tillige, og fornemmelig hvad Patentet angaaer, deri, at de have en Løs for sig selv dannet Fjer, som trykker Tilholderen ind mod Niglen, i Stedet for den almindelig anvendte Tilholder og Fjer, dannet i eet sammenhængende Stykke. Priserne vare fra 5 Mk. til 4 Rbd. for indstufne Dørlaase. De polerede Nøgler til Meubellaasene vare udenlandsk Arbeide. Af de meget forskjelligt formede Hængsler vare ret gode Prover, og ligesom samtlige Arbeider, til billige Priser. Kleinsmed A. V. Brems i Viborg, en Model til en Dørriver, og en Portlaas, 25 Rbd. Dørriveren vistest anbragt paa en lille Dør med Karm, og bestod i en i det øverste Hjørne af Karmen over Hængslerne anbragt, og i en Kapsel indsluttet horisontalt

liggende, Spiralsjer, som med sin ene Ende stod i Forbindelse med en fra Døren udgaaende Hage, der ved Aabning af Døren formerer Sjerens Spænding til den Grad, at den driver Døren til igjen. Man har mangfoldige og høist forskjellige Mechanismer i dette Diemed. Noget Særdeles var ikke at bemærke ved denne. Portlaasen var af meget godt Arbeide, men uden Tvivl udført som Mesterprøve. Kleinsmed Otto Schröder, forskjellige Laase fra 2 Rbd. 3 Mk. til 12 Rbd., Strygejern fra 10 til 25 Rbd., en Sukkerkniv 3 Rbd. 3 Mk., og en Skrueklub 35 Rbd. De gode Egenstaber ved Schröders Arbeider ere alt fra tidligere Udstillinger bekkende. De især for Strygejernene tilsyneladende usædvanlige Priser kunne ikke betragtes som høie, i Betragtning af Arbeidets omhyggelige Udførelse; det Sidste kan siges om samtlige fra Schröder udstillede Prøver. Af Laasene vare nogle forfærdigede som Svendeprover. Snitklubben var af en særegen Construction med et Sving, nærmest anvendelig til Skæring af Hølsfruer. Smedemester H. B. Ullerich, en større og en mindre Decimalvægt; den store til 75 Rbd. Disse vare af den almindelige Construction, Arbeidet solidt og godt udført. C. S. Sibbers i Glensborg, Prøver af simpelt Smedearbeide, som Binduesbeslag, Laase, Hængsler, Kobbelsfeder og desl.

Som almindeligt godt Smedearbeide bør nævnes fra Mechanikus C. Hansen i Kolding 2 Skruesnittapper og en Rival. Disse havde ikke blot de almindelige paa langs indfilede Fordybninger, men vare tillige paa de fremstaaende Dele, især fortil, skraat affilede, saa at kun den forreste skærende Ug kommer i Berøring med Metallet. Methoden er imidlertid ikke ny. Fra Kleinsmed H. C. W. Laasen i Holbæk, en Portlaas, 16 Rbd. Fra Kleinsmed J. P. Lund 2 Bindueskarne med smedede Sprosser à 20 Sk. pr. Allen og 20 Sk. for hver Krydsamling; disse vare af truffet eller valset Jern, og, hvor meget tynde Sprosser udfordres til Bontikker og desl., vist at foretrække for Træ.

d. Tøi- og Knivsmedarbeider.

Høfgulbsmed J. B. Dalhoff havde udstillet en Patent-Standsbrødkniv, 5 Rbd., og forskjellige Staalarbeider. Brødkniven var, hvad Bladets Form og Skæremethode angaaer, som de almindeligt brugelige. Det Nye derved ligger i Charneret, en i Forbindelse med dette og for Bladet i Vinkel staaende Bæg til Brødets Retning, og en simpel men findrig Mechanisme, som bestemmer de affkaarne Skivers Lykkelse. Den Deel af Bladet, som danner

Charneret, er nemlig forlænget et Stykke bagud, og har i sin yderste Ende endnu et Charneer for nogle tynde Jernstrimler, som hver Gang Kniven opløstes, føres i en horizontalt liggende Stilling hen foran Eggen, saa at Brødet, forinden Skæringen, bliver trykket derimod; den attraaede Tykkelse opnaaes da derved, at man efter Behag lader een eller flere af disse Skinner falde for. Fra Dalhoff var endnu udstillet en anden Brødkniv; denne havde sit Charneer i en meget betydelig Høide over Kniven, hvilket foranlediger, at Kniven ikke alene trykkes ned igjennem Brødet, men tillige føres i en fremadskarende Retning, hvorfor det maatte antages, at den var lettere at bruge og efterlod det Affkaarne mere glat; dog skal Erfaringen endnu ikke tilstræffelig have godtgjort dette. Blandt de udstillede Prover af Staalarbeider vare Bordknive og Gaffler, Barbeerknive, Penneknive, Saxe og desl. Den særegne Fremgangsmaade, Dalhoff efter egen Invention følger ved Fabrikationen af Bordknive, og især af de billigere af disse Varer, fortjener maaskee nærmere at fremhæves. I Almindelighed, saavel i Udlandet som her, gjøres Knivsbladet af Staal og sveitses tæt ved Bryttet til en Jernangel, saaledes at den Deel, der omslutes af Skafet, saavelsom det fremspringende Bryst, er Jern. Tildeels for at undgaae Emedningen, men især Paasveitsningen, hvorved ofte Staalet lider, har Dalhoff inventeret et Par Valsker, paa hvis Overflade der er indgravet corresponderende Fordybninger i Form af en Kniv eller Gaffel. En lang, glødende Jernstang, som under Valsernes hastige Omdreining og meget svære Tryk passerer imellem disse, erholder derved de respektive ovennævnte Former, i een sammenhængende Længde og paa en meget hurtigere Maade end Emedningen tillader; dog ere de efter Valsningen ikke i fuld færdig Tilstand, men behøve endnu at eftergaaes noget med Hammeren. Heraf vil kunne forstaaes, at en Paasveitsning eller Forening af to Metaller ikke finder Sted. Skulde ublandet Staal benyttes til den hele Form, vilde det ved den hertil nødvendige Hede, ligesom ved Sveitsningen, være udsat for at forringes i Godhed. Dette Metals høiere Priis vilde tillige fordyre disse billige Varer noget, saameget mere som Valsningen medfører, at Metallet paa enkelte Steder af Formen nødvendigviis saa rigelig maa fylde Fordybningerne i Valserne, at Noget trykkes ud til Siderne og maa blive et Affald, for hvilket man her endnu intet Brug har. Staalet er desuden i Sammenligning med Jern, selv i varm Tilstand, af en haard og compact Natur, taaler ikke saa høj Varmegrad, og vilde af disse Aarsager

fordre gjentagne Varmer og altsaa mere Tid. Tilbeels af disse Grunde, men især i den Hensigt, at udvinde et færdigt Staalproduct, som ikke kunde forringes ved de nødvendige Arbejdsprocesser, benytter Dalhoff reent Jern til Udvalsningen; men efter denne Proces ophører det ogsaa at være Jern, thi de udvalgte Sager bringes nu samlede i en Dvn (converting furnace), hvor de, i Løbet af nogle Dage, uafbrudt holdes i en vis Varmegrad, og ved Tilfætning af kulholdige Stoffer underkastes de samme Forvandlinger, som Jernet ellers undergaaer, for at blive til Staal. Med andre Ord, det er nu virkelige Staalknive, saavel Angelen som Bladet, og modtager, forinden Hærdningen, kun den sidste Afhamring i en glødende Tilstand. Efter flere Undersøgelser ved Smedning og Hærdning af nogle af disse Blade befandt Staalet at være af en særdeles haard Natur, som vistnok ikke tabes ved de Processer, der endnu ere tilbage for at gjøre dem til færdige Knive. Skulde Noget besejrges, maatte det nærmest være, at de kunde blive for haarde, en Feil, der dog hidtil sjelden har været bemærket. Dernæst har Dalhoff inventeret et Apparat, som paa een Gang, ved et meget svært Tryk, ikke alene giver Brystet den synlige færdige Form, men tillige trykker et Par Jordhninger ind i dette, til at modtage en Tap paa de tvende Skinner, som danne Skafstet, hvilket væsentlig bidrager til at styrke og holde disse faste. Iblandt de udstillede Knive og Gasler vare ogsaa nogle, hvis Skafter vare dannede som sædvanligt af to Skinner, lagte paa den flade Angel, men uden at være fastholdte ved de almindelige synlige Nagler. Anvendelsen af skjulte Nagler er ikke ny, den har i længere Tid været brugt i engelske Fabrikker, men Dalhoffs har dog deri et Fortrin for disse, at de foruden Naglerne erholde en væsentlig Befæstigelse ved Hjælp af det udhulede Bryst.

Frederiksværks Etablissement havde leveret til Udstillingen Prover af Knive, Leer, Skæreknive og desl. De udstillede Prover af Knive fra dette Etablissement viste et betydeligt og paa Variationer meget rigt Udvalg. Her var Bord-, Lomme- og Jagtknive fra de aller simpleste Handelsvarer til de fineste Pragtegemplarer. Værkets Knivsmedarbejder have alt i mange Aar været særdeles godt bekyndte her i Landet, og de udstillede Prover kunne ei Andet end i høi Grad stadfæste dette Ry. De simplere Varer udmærkede sig ved en reel fabriksmæssig Udforelse, saavel hvad Form og Slibning som det øvrige Udstyr angaaer; de bedre havde tillige en reen og smuk Politur; ved de mere pragtfulde viser Etablissementet i flere

Retninger, hvilke udmærkede Kræfter det har til sin Raadighed; dette gjælder, hvad dette Fag angaaer, baade om de ætsede og forgyldte Blade som om de zirkelige Skafter paa samme. Bordknive og Gasler leverer Værket i over 50 forskellige Nummere, og til Priser fra 1 Rbd. 24 Sk. til 20 Rbd. 32 Sk. pr. Dusin Par, med en Rabat for Handlende af 20 pCt. eller derover. Af Leer og Skæreknive vare Prøver af forskellige Former og forskelligt Materiale, nemlig af de almindelige med paasveitset Staal saaes Leer fra 16 til 18 Rbd. pr. Dusin, Skæreknive fra 16 Rbd. 3 Mk. til 24 Rbd. Af de bedre af heelt Støbestaal med paanittet Jernryg vare Leer fra 12 til 20 Rbd., Skæreknive med Ryg 27 Rbd. og uden Ryg 19 Rbd. pr. Dusin, med en Rabat for Handlende som ovennævnt.

Fra Raadvaddams Fabrik saaes Prøver af Værktøier, saasom Skruestikker, Dyer, Hammere, Skovsæve, samt forskellige Sorter Knive m. m. Blandt disse almindelige courante Værktøier vare Skruestikker af forskellig Størrelse à 24 Sk. pr. Pd., 16 forskellige Dyer med Skafter fra 3 Mk. 8 Sk. til 1 Rbd. 4 Mk. 4 Sk. Stft., Hammere til forskelligt Haandværksbrug o. s. v., Standbrødknive fra 3 Rbd. 5 Mk. til 4 Rbd. 5 Mk., samt Prøver af ordinære og finere courante Bordknive og Gasler i 23 forskellige Nr. fra 2 Rbd. 4 Mk. til 5 Rbd. 2 Mk. 4 Sk. pr. Dusin Par. Medens betydelige Fremskridt sporedes i mange Retninger ved flere af Fabrikfens Producter, syntes dog Bordknivene især at vidne herom. De indsendte Prøver vare af en god og jævn Elibning, og de fint afsmerglede, hvad denne eiendommelige Proces angaaer, blandt samtlige udstillede, i Udseende de engelske nærmest.

Forskjellige Knive og Sage fra Knivsmed G. Brandt i Altona vare alle finere Knivsmedarbejder, og endskjont Brandts Priser ingenlunde vare høie i Sammenligning med andre Udstilleres, i adskillige Retninger endogsaa billigere, saa viser der sig dog en mærkelig Priisforskjel mellem disse saakaldte finere Varer og f. Ex. vore gode courante Bordknive, naar Talen er om Concurrence med Udlandet. Aarsagen til denne betydelige Forskjel maa upaatvivlelig ligge deri, at Forbruget af Bordknive er meget større, og at, som Følge deraf, Productionen drives aldeles fabrikmæssig, hvormod Penneknive, Barbeerknive, Sage o. desl. her endnu kun forfærdiges mere enkeltviis, og paa en bekosteligere, haandværksmæssig Maade. Ved Brandts i det Hele taget meget smukke Prøver bemærkedes en fin Politur og gode Former. Heriblandt var en dobbelt Trancheerkniv eller Sag til Fuglevildt, Priis 14 Mk. Grt., hvormed man bekvemt

overflærer Benene uden at søge Leddet; Lommeknive fra 2 Mk. 8 Stk. til 12 Mk. Ort.; Bordknive og Gasler med Elfenbeensflaster, 36 Mk. Ort. pr. Dufin, og smukke Forskærerknive til 14 Mk. Ort. pr. Par.

Prøver af forskellige Knive og Sage fra chirurgisk Instrumentmager Haible i Odense, vare ligeledes finere Arbeider; af bedre Lommeknive med flere Blade og Instrumenter saaes her en smuk Variation, ligeledes Barbeerknive, Trancheer- og Jagtknive, samt et Stui med et Dufin fine Bordknive og Gasler til 72 Rbd. af udmærket Arbeide og fin Politur. Forskærerbestikker med Horn-, Hjortefaf- og Elfenbeensflaster med Solv- og Nysolv-Palmetter fra 4 til 12 Rbd. Samtlige Arbeider vare særdeles smukke, men som nævnt ved disse Producter i det Hele taget, til temmelig høie Priser.

De af Universitets-Instrumentmager C. Nyrop udstillede Prøver af finere Knivsmedarbeide, vare ligesom Etablisementets øvrige Arbeider umiskjendelige Præg af en omhyggelig Udførelse, som hvad de saa Prøver af dette Fag angaaer, fornemmelig viste sig ved en smuk Politur og smagsfulde Former. Af Bordknive med Elfenbeensflaster uden Gasler, saaes Prøver til 12 Rbd. pr. Dufin.

Smedemester H. Holm i Rønne havde udstillet forskellige Øger og Bor, der vare udførte med Omhyggelighed, men ikke heldige i Formerne. Paa Snekeboret var Skruen for grov i Gængerne og giver følgelig en tykkere Spaan end Borets Dimensioner bekvemt kunne taale.

Værktøifabrikant Th. Marstrand havde udstillet en Samling af Værktøi for alle Slags Haandværkere, finere Knivsmedarbeide og en Patent-Brødkniv. Disse Staalværktøier vise en smagsfuld Behandling i Udførelsen, saavelsom hensigtsmæssige Former. En Underøgelse af de udstillede Sagers Dvalitet, kan naturligtviis ikke foretages ved disse Bedømmelser, men efter den synlige Behandling at domme, er der al Grund til at antage dette Marstrands Forsøg i at eftergjøre de hidtil indførte engelske Værktøier, for heldig, saa meget mere som de tekniske Hjelpekilder, der hertilands staae til Producentens Raadighed, ingenlunde kunne sammenlignes med hvad der høves i Udlandet, især i England, som Marstrand i Gæt og Alt har valgt sig som Mønster. Her var Prøver af Haffelsemaskinknive af Støbettaal fra 2 Rbd. 4 Mk. til 4 Rbd. Stykket, Støbettaals Haffelseknive, 2 Rbd. 3 Mk., og Støbettaals Leer fra 2 Rbd. til 2 Rbd. 3 Mk. pr. Stk.; forskjelligt Garværværktøi som Falske, Skærejern, m. m., hvoriblandt Patent-Falske med løse Støbettaals Klinger à 4 Rbd. 3 Mk.; andre Værktøier for Skomagere, Snekere,

Tømmere, Blikkenslagere o. s. v., samt Strødersage med paasveitset Støbestaal, Dyrslægeinstrumenter, og finere Knivsmedarbejde m. m.

Blandt Værktoierne var ogsaa et af Hr. Marstrand konstrueret Billejern for Møllere. Billejernet er et Redskab, som med den meest omhyggelige Behandling ved Færdigelsen, dog umuligt kan beholde en reen og skarp Væg meget længe under Brug, uden at tale om de Ulemper, som vise sig, naar Staalet ei har været godt, eller ikke rigtig behandlet. I Frankrig gøres Billejernet, for saa meget som muligt at forebygge disse Uder, heelt af Støbestaal, men af en egen Form, omtrent som en Meisel med en Væg i hver Ende, og uden Skæft eller Hul til dette (en saadan var ogsaa udstillet). Hos os vil denne Form ikke godt finde Anvendelse, og forøvrigt afhjælpes de nævnte Mangler ikke ved Formen eller den Omstændighed, at de ere af Støbestaal; var dette Tilfældet, kunde man ogsaa i disse danne et Hul for Skæftet. Hvergang Væggen er til en vis Grad sløvet, maa den slibes, dette gjentages naturligviis hyppigt, og Staalet bortslibes, hvis det er indsvæitset, eller er det heelt Staal som ved de franske, da bliver Billejernet for tykt, maa atter udfædres og hærdes; det hele Redskab bliver i heldigste Tilfælde derved kortere og lettere, men ofte, især paa Landet, have ikke en dygtig Smed ved Haanden, som forstaaer at udføre dette med behørig Færdighed, og de Følger, som deraf opstaae, ere ofte meget ubehagelige for Mølleren. Det af Marstrand udstillede, hvorved maa antages, at disse Ulemper for en stor Deel ere hævede, har 2 løse Støbestaalsblade, omtrent som et Høvljern; disse danne en Væg i hver Ende, som gradviis kan rykkes frem, efterhaanden som de forkortes eller slides. Billejernet's Corpus er ligeledes efter Længden deelt i to Halvdele, som fastholdes og sammen-
twinges ved en Rille tværs igjennem den med Jern forlængede yderste Ende af Skæftet, som gaaer igjennem Billejernet; og imellem disse to sammenflemte Halvdele fastholdes atter Staalbladene.

Patentbrødkniven bestaaer af et kort, i Væggen bue- eller halvmaaneformet Staalblad, som i Oversiden er faststruet paa en Støbestaals Ryg, hvis ene Ende har et Charneer, hvorom Kniven bevæger sig, medens den anden Ende forlænges med en opad bøiet Hals, hvori er et paatværs liggende Skæft for Haandens Tryk. Kniven er omtrent saa lang som et Rugbrød er tykt, og selvfølgelig af en forholdsviis lille og bekvem Dimension. Marstrand har endnu hertil føiet en saakaldet Regulator, en Skrue, hvorved man efter Behag kan bestemme det afstaarne Brøds Tykkelse. Prisen er efter Størrelsen, med eller uden Regulator, fra 6 til 9 Rbd.

e. Bøsssemagerarbejder.

Hofguldsmed J. B. Dalhoff havde udstillet et Patent-Bisfir til en Nissel, der befandtes at være af en solid og simpel Construction, men syntes dog at have den Mangel, at det ikke kan stilles til kortere Distance end 300 Alen, hvilket gjør det fornødent, efter Skjønne at tage Sigtet betydeligt under det Punkt, man agter at træffe, naar Skydningen skeer paa korte Distancer.

Fra Bøsssemager Andersen i Lulleballe paa Langeland var der en Bagladeriffel til 50 Rbd. Det var en større Nissel af en ny Construction, og da denne formeentlig egner sig meest til Boldrisler, saa var det uden Tvivl ønskeligt, om Indsenderen vilde henvende sig til det kongelige Artillericorps, da den synes at have særegne Fortrin for de hidtil bekjendte.

Bøsssemager G. Christensen havde udstillet forskjellige Jagtgeværer fra 10 til 200 Rbd. Riflen til sidstnævnte Priis var unegtelig et udmærket Arbejde, orneret med Kunst og Geni og udført med en Driftighed, der vidner om en høi Grad af Færdighed, i hvorvel den vilde have vundet i Skjønhed, hvis de udskaarne Ornamente havde været udførte i en finere Stil. Foruden denne havde Christensen forskjellige andre Jagtgeværer, der til de anførte Priser vare at betragte som gode og courante Varer.

Bøsssemager G. F. Fjigge i Alstona havde indsendt to forskjellige Geværer til 40 og 56 Rbd.

Fra Bøsssemager J. Engel var der en Rugleriffel til 60 Rbd., der ikke syntes at udvise nogen udvortes Elegance; den udmærkede sig derimod ved Accuratesse og samvittighedsfuld Udførelse, saa at den anførte Priis endog syntes billig.

f. Maskinklippede Som og Dykker.

Fra C. A. Names saaes Prover af Som og Dykker i 15 forskjellige Nr. fra 1 til 23 Punds Vægt pr. 1000, i Størrelser fra 3 Linier til 3 Tommer, og til Priser fra 1 Mk. 2 Sk. til 3 Rbd. 1 Mk. pr. 1000 med Rabat i Partier. Denne Fabrikation blev først indført her i Landet 1840 af Hr. Names, og senere især ved Hr. Mechanicus Hansens Bistand 2 Aar efter i den Grad udvidet, at en egen Dampmaskine dertil anskaffedes. Til Fabrikationen især af de større Som viste det sig imidlertid saa vanskeligt at erholde godt og tilstrækkeligt Jern, at d. Hrr. ansaae det nødvendigt selv at tilberede dette. I den Hensigt udsøgte og kjøbtes et passende Sted i Sverrig, hvor af Hr. Hansen blev anlagt et større Værk til Til-

beredning og Bælning af Jern, og hvorfra Etablisementet siden Aaret 1849 nu udelukkende erholder sit hertil passende og fortrinlige Materiale.

Naadvaddams Fabrik havde udstillet Prover af Søm og Dykker, der kun vare af mindre Størrelser, nemlig Søm fra $\frac{1}{4}$ til 3 Pd. pr. 1000, eller fra 3 Linier til $1\frac{1}{2}$ Tommes Længde og til Priser af 14, 17, 20, 24, 32, 38 og 48 Sk. pr. 1000, Dykker fra $\frac{3}{4}$ Pund til 3 Pund i 4 Størrelser til 20, 24, 30 og 46 Sk. pr. 1000. I Betragtning af de Vanskeligheder, der kunne være at overvinde ved et nyt Anlæg af denne Art, maae disse Prover ansees som meget lovende. At nogle vare for spinkle mod Spidsen og tillige, som følge deraf, ulige i Størrelsen, er vistnok en Mangel, men ved en endnu ei eet Aar gammel Fabrikation, der er saa vanskelig som denne, dog af mindre væsentlig Betydning.

g. Naalemagerarbeider og desl.

Et Provefort med Jern-, Messing- og Kobbertvist fra Naalemager F. C. Hjort sen.; Proverne af dette Fabrikat vare, blandt samtlige udstillede, de smukkeste af sværere Traad, og ifølge Qualiteten og saavidt eensartede Prover vare tilstede til Sammenligning, til billige Priser.

Fra Naalemager J. Hoffmann var udstillet forskjellige Kurve, Bakker og lignende Ting af Staaltraad, af smukke Former og godt udførte. Knappenaalene vare af stiv Traad men ei heldige i Farven og iffe noiagtige i Længden; efter Priserne at betragte som almindelige Handelsvarer.

Naalemager C. W. Pechüles Staaltraadsarbeider og Staalbijouterier bære Fortrinet for lignende af denne Art. Der var et overordentlig rigt Udvalg, hvoraf flere Sager udførte i en meget smagfuld Stil, som Blomsterborde, Espaliers, Nischer, Fuglebure o. fl. Ting, hvoriblandt især et større Blomsterstativ til 55 Rbd. maa betragtes som et meget smukt Arbeide. Blandt de større Arbeider var ogsaa en Epheunische, et Espalier i Form af et Palmetræ til et Springvand m. m. Pechüles Staalbijouterier have tidligere været hæderlig omtalte; ogsaa de her fremlagte Prover, et Uhrfontænal og flere forskjellige Smykker, viste en stor Kunstfærdighed heri.

Godt Naalemagerarbeide af forskjellig Slags var desuden udstillet af Naalemager J. Hirths Enke, samt af dhrr. C. Jordan, G. A. Voss, J. C. Philipsen i Viborg, C. S. Sibbers og C. P. Berg, Begge i Flensborg.

Prøver af Pulvermachers hydroelectriske Kjeder vare indsendte af: Naalemager J. Hoffmann, Universitets- = Instrumentmager Nyrop, og Uhrmager L. Jørgensen i Horne pr. Faaborg. De to forstnævnte Indsendere havde tillige et Kjedebatteri med Tilbehør opstillet, hvorved en stor Deel af det besøgende Publicum daglig erfarede disse Apparaters electricke Virkning. Med Hensyn til Arbeidets Udførelse og Soliditet, vare Nyrops og Hoffmanns de bedste. Forbindelsen af Zinktraaden ved begge disse Batterier var nemlig loddet, hvorimod Forbindelsen ved Jørgensens kun bestod i Traadens Omboining.

H. Marstrand havde Prøver af forskjellige Slags Metalritter, saasom Staalritter til Klæde à 2 Mk. 12 Sk. og 3 Mk. pr. 100 Stæge, Staal- og Messingritter til Shawlsvævning, 2 og 3 Mk. pr. 100, ligeledes til Linned- og Bomuldsvævning fra 1 Mk. 4 Sk. til 2 Mk. De indsendte Prøver udmærkede sig ved Regelmæssighed og Fasthed i Bindingen. Hr. Marstrand bruger hertil Bomulds-garn, som forud er gennemtruffet med Beg og Harpix, hvilket foruden at give Ritten Fasthed og Styrke, tillige gjør den lettere at reparere, idet enkelte Stæge kunne udtages og indsættes uden at beskadige eller forrykke andre. Til denne Fabrikation har Hr. Marstrand anskaffet en Maskine. I flere større Fabrikker og Bæverier, hvor disse Ritter have været forsøgte, finde de ogsaa en tilfredsstillende og anbefalende Anvendelse, f. Ex. i d^hrr. Modeweg & Sønns Fabrik, Salmonsens Dampvæveri, Straffeanstalten paa Christianshavn o. fl. St. Ligeledes havde J. C. Philipsen i Viborg udstillet mindre Prøver fra 14 til 36 Sk. pr. 100 Stæge, som vare billigere end Marstrands, men af en løsere og mindre regelmæssig Binding.

h. Kobbersmedarbejder.

Kobbersmed N. D. Kemp jun. havde udstillet to broncerede Theemaskiner à 25 Rbd. og to Selvfogere til 25 og 28 Rbd., samt en Model til et Sukkerlogeapparat. Kobberbroncering har hidtil hos os kun bestaaet i en Række Forsøg, som endnu ikke have ledet til det forønskede Resultat. Den mindre af Hr. Kemp udstillede Maskine er for nogle Aar siden, under hans Ophold i Frankrig, hjemsendt af ham detsfra, og har tidligere været foreviist i Industriforeningen. Her paa Udstillingen afgav den, hvad de smedede eller pressede Kobberdele angaaer (de støbte Hænke og Zirater vare laferede), en Prøve af Broncering, hvormed den større af Hr. Kemp næppe taaler Sammenligning. I England, hvor denne

Kunst staaer meget høit, blive saavidt vides saavel de støbte som de smedede Dele broncerede ved varme Anløbninger. De to Selvfogere vare godt udførte, men Constructionen af Venene lader dog befragte, at de ei staae sikkert paa Bordet. Modellen til Sufferfogearraratet var efter Howards Princip.

Fra efterfølgende Indsendere var leveret forskjellige Gjenstande, som alle vare vel udførte courante Arbeider: C. Birch, P. Breum, Brødrene Haagenzen, C. Kjolbye i Hobro, S. P. C. Smith, J. P. Høstrup i Randers, Danielsen & Gorrisson i Glensborg og Fugmann.

i. Blikkenslagerarbeider.

Brødrene Haagenzen's to Messingmaskiner maae betragtes som udmærket Blikkenslagerarbeide, den ene uden Tvivl udført som Mesterprøve.

Blikkenslager J. Holm havde udstillet en Messingtheemaskine til 50 Rbd. og en Zinkbalustrade til 10 Rbd. pr. Alen. Maskinen var Mesterstykke og af udmærket Arbeide.

Blikkenslager F. Jrgens udstillede en Gardecuirasse og en Casque, i brugt Tilstand, der tidligere vare udførte for Arsenalet; et Kjøkkenapparat af en egen, brandselbeparende Construction, til 40 Rbd., samt to Raffelovnsfjærme til 6 Rbd. og 3 Rbd. 3 Mk. Kjøkkenapparatet var af Pladejern, et Materiale som til dette Brug vist næppe tør kaldes hensigtsmæssigt, sammenlignet med Støbejernet. Raffelovnsfjærmene, ligeledes af Pladejern med Støbejerns Forzinger, vare simple, courante Arbeider.

Forsøvede Arbeider, Messingarbeider og Lamper, et Patent-Watercloset og lakerede Blikarbeider fra Blikkenslager F. J. Junder bør nævnes. Den forsøvede Theemaskine var et meget smukt Arbeide, ligeledes nogle af de rislede Raffekander med Fyrfade og Lamper à 22 Rbd. samt Theepotter fra 5 til 16 Rbd.; ligeledes adskillige lakerede Arbeider, hvorimod en kantet eller i flade Facetter dreven Theemaskine ei var heldig, skjønt vistnok vanskelig at udføre.

Fra Blikkenslager Løbbers saaes blankt Messingarbeide, lakeret Blikarbeide og et Badeapparat. Heriblandt vare 3 forskjellige Theemaskiner, Caffekande og Caffesjedel med Fyrfade, Camphin-, Modérateur- og andre Lamper, samt flere lakerede Arbeider, som samtlige vare smukke Prover af Fagets Frembringelser. Blandt sidstnævnte Arbeider var et Røgelseapparat til Planter (fumigator). Det er et lille Haandapparat, som foroven har en Beholder, der fyldes med

Røgtobak; — denne antændes, og en Bistebælg, som dreies rundt, skaffer den til Tobakkens Forbrænding nødvendige Luft og driver Røgen ud gennem en Tud mod Planten, for at udrydde Insecter. Noget Lignende har alt været forfærdiget og udstillet af Blikkenslager Jrgens 1813—14 i Selskabet for indenlandsk Kunstflid, som ogsaa ved Kunstacademiets Udstilling 1835, og findes beklæbet og afbildet i forstnævnte Selskabs Skrifter. Et saadant var ogsaa udstillet af Hofblikkenslager F. Meyer, af hvis udstillede Gjenstande fremhæves: tre forskellige Badeapparater til 18, 40 og 75 Rbd.; det til sidstnævnte Priis er med tilhørende Varmeindretning til Vandets Opvarmning; forskellige Vandkander, blankt Messing- og Blikarbejde, hvoriblandt et Mælkekogeapparat med et løst, med Huller gennembrudt, Dæksel, som forhindrer Mælken i at koge over; Smør- eller Madkølere, bestaaende af en Kapsel, som paa den yderste Side har en fordybet Rand rundt om forneden, der fyldes med koldt Vand. Siderne saavel som Overdelen af Kapslen er ned til Vandbeholdningen omgivet med et vævet Stof, som foranlediger en vedvarende Circulation af Vandet over det hele Apparat, og derved beskytter de under samme indsatte Sager mod den varme Lufts Paavirkning. Fra Meyer var endvidere forskellige Moderateurlamper fra 12 til 16 Rbd., hvoraf dog de pressede Metal-Underdele vare udenlandsk Fabrikat.

Blikkenslager A. D. Meyer i Altona havde sendt fire Blik-Geleeforme, som hvis de ere drevne ved Hjælp af Hammeren og ikke pressede paa Maskine med et Stempel — hvorefter Meningerne vare deelte — maae ansees for særdeles mesterlig udførte, Falsene paa samme viste imidlertid stor Færdighed i Faget.

Blikkenslager G. F. Losers forskellige Arbejder, hvoriblandt to Theemaskiner, en Nysølvkaffekjedel, Theepotter o. s. v., vare alle gode og smukke Prover; et større Stativ til en Comfur og Kaffekjedel var af en meget smagfuld Tegning.

Al almindelige courante Varer af dette Fag var udstillet Prover saavel af Messing- som Blikarbejder, fra Raadvaddams Fabrik samt fra d'hr. Blikkenslagere: N. H. Holm i Holbæk, H. C. Poulsen i Slesvig, C. L. Pers hersteds, Sabroe i Helsingør, F. A. Riesling i Odense, J. L. F. Engmann, C. Loser og C. Wulff her i Byen.

k. Rødestøberarbejder.

Fra Röbbner & Lehmkühl i Altona fandtes Prover af Glaskekapsler af Tin, som paa en kunstig Maade var presset til en meget

høi Grad af Tyndhed, dog saaledes at Metallet endnu bevarede en fuldkommen Tæthed; de udstillede Prover i flere forskjellige Formater vare et meget godt Fabrikat.

Naalemager G. A. Løssl's Prover af støbte Linsager vare nærmest beregnede paa at gjøre en straalende Effect i Afstand ved Lys f. Ex. paa Scenen som Smykker; de deraf sammensatte skrobelige Bakker og Kurve kunne kun betragtes som heldige Forsøg, saafremt de ere bestemte til samme Brug, hvortil dog Prisen f. Ex. 1 Rbd. 1 Mk. syntes at være for høi.

Hoffandstøber H. Høy havde udstillet Arbeider af fin Composition, af Krontin og af Sneltin. Af det førstnævnte Metal var Terriner, Kruse fra 4 til 10 Rbd., en Viinkande, Theepotter, Lysfager, det danske Vaaben, Thorvaldsens Medaille o. s. v. Flere af disse Arbeider udmærkede sig ved smukke Former, og alle ved en meget fin Politur. Af Kron- og Sneltin var blandt Andet ogsaa Rips- og Vegetationsgenstande, og efter det ikke ubetydelige Antal Prover at dømme, maa det antages, at ogsaa en Deel udenlandiske Barer af denne Art nu fortrænges af vore egne; endvidere var der Prover af Medicinalapparater og Apothekermaal, samt Udstillingsmedaillen, stikken af Bag, som ved en hydraulisk Presse fra d'Err. Baumgarten og Burmeister blev præget i Localet, og hvortil i Udstillingstiden blev affat et Antal af henimod 11,000 Exemplarer.

Fra Randstøber C. M. Svanberg fandtes Arbeider af ordinært Tin, Krontin og fint Compositionsmetal m. m. Af Compositionsmetal var en Viinkande til 12 Rbd., Theepotter, 3 Rbd. a 3 Rbd. 3 Mk., Flødekander, Lysfager, forskjellige Skeer m. m.; af Krontin: Dyrerygsfæde til 12 Rbd., et Filtreerapparat, Madspande m. fl. L.; af simpelt Tin: Bægere, Skeer og Vegetoi. Fra Svanberg var ogsaa udstillet forskellige Medicinalapparater, som vare af en reen Støbning og smukke Lodninger, hvilket sidste ogsaa maa siges om en Prove af Compositionsør, trukne af en lige Plade. Endvidere var fremlagt Prover af Farvetin og Tinafke.

Ved de fra begge Indsendere fremstillede Prover saaes en kjendelig Forskjel imellem Arbeiderne af Composition, af Kron- og af Sneltin; endog ved en kort Henstand viste dette sig blaaligt og mørkt i Farven, Compositionsmetallet er stærkere, modtager en høiere og langt varigere Politur, som ved Afspudsning kan bevares meget længe.

1. Metalsløber- og Gjortlerarbeider.

Prover af Metalspiger og Som fra H. Gamst & H. E. Lund, fra 3 Tommes Længde indtil Spiger paa 15 Tommer, af en ud-

mærket reen og glat Støbning. Metallets sjældne Seighed var viist derved, at nogle vare aldeles sammenkrøllede; dog er dette kun det Halve af den Prøve, som beviser deres udmærkede Egenkab, idet de kunne taale at rettes tilbage igjen i den oprindelige Form uden Tegn til Brud.

Raadvaddam havde leveret forskjelligt Gjortlerarbejde, fornemmelig bestaaende af courante Nødvendighedsgegenstande, som Dørbeslag, Klokker, Lyseplader og Stager, Jldtøi m. m. Disse Varer stode, mærkeligt nok, ikke i samme Forhold til gangbare Priser som største Delen af Værkets øvrige Fabrikata, idet de udstillede Exemplarer næsten uden Undtagelse vare til høiere Priser end der i Almindelighed fordres hos Gjortlerne her i Byen.

Kunstdreier E. Hansen i Odense havde indsendt en Messingvægt, 40 Rbd., bestemt til fin Vægt; den var et godt og nøiagtigt udført Arbejde.

Fra Gjortler A. M. Mosfin saaes 12 Sæt Messing Jldtøi med Skildt og Kroge fra 15 Rbd. til 5 Rbd. pr. Sæt. Om de billige Jldstuffer kan bemærkes, at Skastet var for tyndt til det tunge støbte Blad; ved de bedre Sæt var denne Feil hævet, idet Bladet var af Plademesing og tillige heldigere i Formen; 14 Par uforgyldte, broncerede, forgyldte samt forsolvede Lysestager fra 25 Rbd. til 4 Rbd. Parret, hvoraf et Par forgyldte og broncerede til 25 Rbd. vare forfærdigede som Svendeprøve; Prøver af blanke forsolvede og forgyldte Lyseholdere af egen Construction, fra 1 Mk. til 2 Mk. 8 Sk. pr. Stk. De bestaae af et kort Hylster, hvis Under ere udfaaarne i 4 Flige, som med en ringe metallist Fjerkraft i den ene Ende, der sættes ned i Lysestagen, trykkes uester, og i den anden Ende, hvori Lyset nedsættes, trykkes ind for at holde dette. Hensigten med disse er at undgaae Lysets Omvikling med Papiir, hvor det ikke passer i Stagen, samt at et kortere Stykke Lys ved at trykkes lidt ned mellem Fjerene, kan brænde aldeles ud. Paa disse, saavel som paa de udstillede Spænder af en ny Construction, har Mosfin erhvervet Patent. Spænderne ere nærmest beregnede paa, at der i Baandet eller Remmen ikke behøves Huller. Istedensfor ved de almindelige Spændetorne, holdes Remmen paa disse ved en brat Boining over og imellem Kanterne af Spændets ydre Ramme og en bevægelig indre, der her træde i Stedet for Tornene. Prøverne vare af forskjellige Størrelser, forgyldte, forsolvede, broncerede o. s. v. til Priser fra 24 Sk. til 5 Mk.

Fra Sibbers i Flensborg saaes nogle meget simple Prøver af Messingarbeide.

Af godt og courant Messingarbeide fandtes Prøver af forskjellig Art fra Bøsssemager W. Perrot og Kammager H. T. Elberling.

m. Sværdfægerarbeider.

Prøver af Sabler og Kaarder fra Frederiksværks Etablissement, hvoriblandt ogsaa saaes nogle Exemplarer af de nyere Constructioner, som Værket leverer til Armeens Forsyning, samt forskjellige finere Sabler og Kaarder af bedre Handelsvarer. Naar disse Fabrikater her omtales som Sværdfægerarbeide, maa det dog bemærkes, at ogsaa Klingerne forfærdiges paa Værket, Noget som hos os ikke hører til Sværdfægernes Fag. Et pragtfuldt Exemplar, forfærdiget og skænket til General de Meza af samtlige Vaabenarbeidere ved Værket, tiltrak sig, hvad den kunstneriske Udførelse af Klingen angik, fortjent Dymærksfomhed.

Prøver af fint og almindeligt Sværdfægerarbeide vare udstillede af Sværdfæger J. Herazcek & Søn. Her kan Talen kun være om Hæftet og Skeden (Klingerne ere i Reglen udenlandske), og som udmærkede i den Retning maa her nævnes tre Sabler, nemlig een tilhørende Kammerherre Commandeurcapitain Irmingen, med drevet og gennembrudt Guldfæste, vog 19½ Lod, med Perlemoders indlagt Greb og forgyldt Solvbeslag paa Skeden, til en Priis af 600 Rbd., samt tvende af Herazcek jun. som Mesterprøve forfærdigede à 70 Rbd. Stykket, den ene med dreven forgyldt Skede og Fæste samt Perlemoders Greb, den anden med Staal-Skede og Fæste med indlagte Guldforziringer og Elfenbeens Greb med Solvforziringer. Den fortrinlige Udførelse af disse Arbeider maa være et hadrende Beviis paa, hvad der hos os ogsaa i dette maaskee i Publicum tidligere ei tilstrækkelig kjendte Fag kan præstere. Foruden disse vare Sabler, Hirschfangere, Dolke, Militair- og Civil-Kaarder udstillede, som saavel i Arbeide som Priiser kunde taale Concurrence med lignende indførte fremmede.

n. Fortinnede og forzinkede Jernvarer.

Fortinnede Jern-Arbejder fra Hofguldsmed J. B. Dalhoff, indbefattende alle Sorter af Rjedler, Pander, Kasseroller, Gade, Rager-forme, Risteskæer, Spande o. s. v., som ellers er kjendt blandt Bliffen-slager-, Jernstøber- og Kobbersmedearbeider. Producterne af sidstnævnte Fag synes disse Jernkar især at fortrænge ved billigere

Priser og Metallets Ustadelighed i Tilfælde af Dyrkning, naar Fortinningen aflides. Det udstrakte Marked, dette hertillands endnu saa nye Product allerede har vundet, kan ei andet end tjene som Anbefaling, hvilket Erfaringen uden Tvivl betydelig vil forøge, da disse billige Arbeider i Godhed, Soliditet og Formernes Hensigtsmæssighed i ingen Henseende staae tilbage for de udenlandske.

H. C. Drewsen havde udstillet Prøver af forzinkede Jernvarer (Patent), hvoriblandt fandtes Prøver af Plader, Baand, Traad, Rjeder, Spiger, Søm, Skruer, Rør, Tagrender, Spande, Sufferforme, Vinduesbeslag, Stigboiler m. m. Galvanisk Forzinking er vistnok i Betragtning af dens Barighed det bedste af alle nukkjendte Beskyttelsesmidler for Jern. I England, hvor det hidtil har været meest bekjendt, anvendes det mere og mere til Agerdykningsredskaber, i Skibsbyggeriet og i mangfoldige andre industrielle Retninger. I Bygningsfaget benyttes det ikke alene til Beslag, Render o. L., men ogsaa til Tagbeklædning, idet man søger dermed at fortrænge Zink og Tagsteen; ved enkelte Jernbaner ere endogsaa mindre Bygninger og Skure heelt opførte af dette Materiale, i senere Tid ogsaa andre Bygninger. Paa Londoner Udstillingen saaes Jernbanekarether til Personbefordring deraf. De udstillede Prøver vare med Hensyn til Overtræffets Jævnhed og Jernets fuldstændige Dækning ved samtlige Gjenstande at betragte som gode Frembringelser af denne nye og vigtige Industrigren. Priserne for Forzinking af Jernplader vare efter Pladernes forskjellige Tykkelse fra 6 til 11½ Sk. pr. Pd., Traad fra 5 til 25 Sk., Rjeder fra 3 til 8 Sk. og Spiger 6 Sk. pr. Pd., Vinduesbeslag 20 à 24 Sk. pr. Fag o. s. v.

o. Galvanoplastiske og electrometallurgiske Arbeider.

Galvanoplastikken, eller den Kunst at opløse og udsælde visse Metaller, skjønt endnu saa ny, vistes ved denne Udstilling som et allerede i flere Retninger udviklet og meget lovende Industrifag. Kobber-, Sølv- og Guldfældninger kunne herved produceres fra de tyndeste Lameller til hvilken som helst Tykkelse; de fældede Metaller ere rene, smidige og strækbare i høieste Grad, kunne udholde Lodning i Jlden og stærk Glødning uden at undergaae nogen væsentlig Forandring. Faget var repræsenteret af følgende Udstillere:

Fra Kammerraad Bang: Copi af et Ekfald af Benvenuto Cellini, galvanoplastisk udført af H. C. Drewsen. Originalen findes i Samlingen fra det tidligere Kunstammer. Dette Arbeide stod som det smukkeste Exempel paa Galvanoplastikkens uvurdeerlige

Gyner til naturtro at gjengive Fortids Kunst for kommende Slægter. De meget fine Guldforzjiringer vare af Drewsen forgyldte efter Udsælbningen og ligesom de øvrige Efterligninger af Originalens eiendommelige Farvenuancer særdeles heldigt og omhyggeligt udførte.

H. C. Drewsen havde udstillet forskjellige electro-metal-lurgiske Arbejder. Formerne af disse kunne vel ikke betragtes som Galvanoplastikerens Frembringelser, enkelte vare desuden ikke udsældede, men electro-forsøvede eller forgyldte Metalarbejder; men i Betragtning af Arbeidets Skjønhed og billige Priser er det især dem, som fortjene Opmærksomhed. Et Par forsøvede Candelabre til 100 Rbd. (støbt Messing) var et meget smukt Arbejde, hvad ogsaa maa siges om en Kaffekande og et Fyrfad, nogle Brød- og Frugtkurve, Presenteerbakter m. m. Desuden saaes Prøver af udsældede, pressede og andre forsøvede eller forgyldte Arbejder i mange Retninger, som en Theemaskine, Skaaler, Lysfester, Desertrkøbe, Thermometre, Scalaer i mange Variationer, Dør- og Daguerreotyp-plader o. s. v., pletterede Nysolvs Østersgastler af en eiendommelig Form (dannede af engelske pressede Blanketter), Form og Copi af en Landkort-Gravure, en stor Glasbolle, overtrukken med et Kobberlag, for at fordele Barmen og firkantet Glaset, m. m. Interessante vare de med forskjellige Metaller overtrukne naturlige Planter og Blomster; dog skal dette stee ved en Proces, som ogsaa er forbunden med Fare. Som Beviis paa Drewsens Dygtighed og paa hvad der ved Galvanoplastikken kan udrettes tjener tillige den udstillede store Kobbercylinder, som især formedelst Størrelsen (60 Tom. Omkreds og 19 Tom. høi), dens jævne Tykkelse og glatte Yderside, vistnok var det vanskeligste og bedst udsældede Stykke paa Udstillingen.

Forskjellige Arbejder af Electro-Plet fra Invalidfabrikken vare udførte under Veiledning af G. L. Hansen og Løfgreen. Blandt disse vare en Terrin, 100 Rbd., og en Theemaskine, 50 Rbd., som ophamrede, samt sidstnævnte ciselert paa Fabrikken. Blandt de i Fabrikken galvanisk udsældede og færdiggjorte Sager vare flere Bakker og Afsætter. Et Par større Candelabre til 100 Rbd., udførte af Gjortlermester Heinrichsen og forgyldte i Fabrikken, samt Baser og Lysfester, støbte heri Byen og forgyldte eller forsøvede i Fabrikken. De fremmede (udenlandske) pressede Skaalskåder, Stager, Sukkerdaaser, Platdemenager, Skrivebøger o. s. v., ere tildeels sammenføjede og galvanisk forgyldte eller forsøvede i Fabrikken. Desuden var udstillet nogle Prøver af Forsøvelsning paa gamle afflødte Sager, for at vise, hvorledes de ved en ny Forsøvelsning kunde blive.

Et Sortiment af galvanoplastiske Arbejder fra Mechanikus C. Møller maa nævnes som fortrinligt: der fandtes flere Basrelieffer, hvoriblandt 8 Copier fra Constantinsbuen og Capitolium i Rom; ligeledes forskjellige Byster, hvoraf især maae fremhæves som fortrinlige Prøver paa metallurgiske Frembringelser, baade i Henseende til technisk Fuldkomthed og delicat Behandling, en Copi efter Alexanders Byste i Capitolium samt en større, og af den Grund meget vanskelig, af Augustus efter Originalen; fire Skaale, hvoraf to efter Benvenuto Cellini; en Tobakskasse med Basrelieffer, en Syæske, Tallerkener, Bægere, Linealer, Monter m. m. samt en galvanisk overtrukken Statue af Merkur og en Løve. Paa denne Statue saaes en vellykket Efterligning af den Patica, som findes paa de antikke Broncearbejder.

p. Pletterede samt Nysølv-Arbejder.

Prøver af pletterede Arbejder til Bogne og Seletoier fra Pletterer G. F. Allen. Som bekjendt indføres en stor Deel af lignende Varer fra Udlandet, tildeels paa Grund af billigere Priser, men især ogsaa fordi der i Udlandets større Fabrikker findes rigere Udvalg af smukke Mønstre og Former. Blandt disse af Allen udstillede vare imidlertid flere smukke Exemplarer til forholdsviis meget moderate Priser; f. Ex. et Sæt Haandgreb med indlagt Elphenbeen, 18 Rbd., ciselerede Do. fra 5 til 16 Rbd., Bogklister fra 2 Mk. til 1 Rbd. pr. Allen. Til Seletoier vare Prøver af Røgler, Spænder, Sviroler, Rjærestænger, Rjeder, Trændsebid etc., samt Kofarder, Baaben og Kroner fra 2 Mk. til 1 Rbd. pr. Stk.

Fra Hofguldsmed Dalhoff var indsendt Prøver af forsolvede Nysølv Skeer og Gasler, de første til en Priis af 12 Rbd. pr. Douzin, de sidste fra 10 til 14 Rbd. Prøverne vare af gode Former.

q. Juvel-, Guld- og Sølv-Arbejde.

Juveler F. Dahl havde paa Udstillingen et Corsage med 1432 Brillanter og 30 ægte Perler, et Sølvkaffeservice og forskjellige Guldarbejder. Dette meget kostbare Smykke var særdeles vel udført, men vilde ved et smagfuldere Arrangement fra Tegnerens Side have gjort bedre Effect. Kaffeservicet var elegant Arbejde og vel udført. Blandt Guldarbejderne vare Armbaand, Brocher, Brystnaale o. s. v.

Rogle Guldsmykker, bestaaende af Armbaand, Brocher og andre Smykker, fra C. F. Dirksen i Altona, fortjene som Fabrik-

arbeide Prisen blandt samtlige Guldarbeider; især kunne vi som udmærket fremhæve et graveret Armbaand til 76 Rbd. Disse gode og mere fabriksmæssige Frembringelser vise tillige, at Altona har et ei ubetydeligt Marked for dette Slags Producter.

Giseleur J. Fuchs havde udstillet 4 drevne Sølvplader i Rammer à 32—38 og 50 Rbd. og en Sølvfukkerfskaal, 45 Rbd. Fuchs's Arbeider vidne om en betydelig Dvelse og Færdighed i Drivning, og i Betragtning af Producentens høie Alder maa man endmere beundre det Liv og den Dristighed, som især karakteriserer disse Arbeider, Noget, som meget ofte savnes blandt Unges Frembringelser i denne Retning.

Fra Guldsmed Herg: en Sølvbordopsats, 1450 Rbd., 2 Sølvviinkolere, 900 Rbd., og forskellige Guldsmykker. Hr. Herg har vistnok gjort sig meget fortjent, for paa saa kostbar en Maade at berige og smykke Udstillingen. Bordopsatsen var som Sølvarbeide betragtet, navnlig Skaalen, det vanskeligste og bedst udførte Stykke i denne Green af Faget; det maa derfor høilig beklages, at Noget af Arrangementet og Figurerne paa samme vare i en ligesaa hoi Grad uheldige. Viinkolerne vare et smukt og meget kostbart Arbeide. Blandt Guldarbeiderne var et Garnitur med ægte Stene og Perler til 370 Rbd., et Guld-Do., 170 Rbd., og et Guld- og Sølv-Do., oxyderet Arbeide, 60 Rbd., m. fl.

Hermann Löwenstein i Altona havde sendt Prøvefort med presfede Guldsager samt færdige Smykker og Kjeder. Löwensteins meget betydelige Udvalg af presfede Prøver til Guldarbeider var et glædeligt Beviis paa en stor og udbredt Omsætning, da uden denne et saa stort og kostbart Antal Stempler ikke vilde være anskaffet. En Deel af Guldarbeidet, især Kjederne, vare fortrinligt udførte.

Juvel-, Guld- og Sølvarbeide fra Hofsjuveleer A. Michelsen bør fremhæves. Michelsen havde saa rigeligt og med saa udmærkede Sager repræsenteret de forskellige Grene af sit Fag, at det vistnok fortjener Comiteens Paaskjønnelse i lige saa hoi Grad, som det vakte Besøgenes Interesse og Beundring. Det betydelige Antal af forskellige Ordner viste en udmærket Grad af Dygtighed i dette Fag, som næppe noget andet Sted overtræffes. Bordopsatsen var, hvad Stil og Form i kunstnerisk Henseende angaaer, en udmærket Prydelse. Et complet Theeservice af Sølv var i sine simple, mere forstaaelige Former, sin rene Smag og fuldstændige Sammenarbejdning af Orneringen et Arbeide, der udviste en Flid og Elegance, som næppe

fandtes hos noget andet (dansk) Metalarbejde af lignende Art paa Udstillingen. Guldarbejderne bestode af alle Sorter Smykker, med og uden Indfatninger, Emaille, blankt og farvet Guld o. s. v., hvoriblandt især maa fremhæves den smukke Blomst, hvori Thorvaldsens Cositaire var anbragt.

Fra dHrr. C. A. Moenichen og Lundberg fandtes tvende Guld= snuustobakksdaaser, forfærdigede som Mesterprover. I Guld= smedlauget skal man staae i den Formening, at Academiet ifkun antager Daaser af Form og Charakter som disse, hvoraf man maaskee kan forklare sig, at flere af disse Mesterstykker snarere vise, hvorledes en Daase ikke bør være.

Juveler Rudolphi i Paris havde hidsendt et drevet Bord af oxyderet Sølv. Rudolphi havde ladet forespørge hos Comiteen, om han kunde erholde Tilladelse til at udstille ovennævnte, i Paris forfærdigede, Bord, hvilket Comiteen, som Følge af, at kun inden= landste Industriproducter maatte modtages, ei kunde indromme. Imidlertid blev Bordet Hans Majestæt Kongens Eiendom, og da Allerhöjstsamme ønskede det udstillet, har det ogsaa erholdt en Plads blandt Arbejderne af dette Fag, hvor det hos Kyndige og Kunstelskende ogsaa udenfor Faget har vakt almindelig Interesse og Opmærksomhed. Det er udført med en Kunstfands og inderlig Hengivenhed for Arbeidet, som maaskee sjelden sees selv i Paris.

Godt og smukt Guldsmedarbejde var endvidere udstillet af Dhr. Guldsmede Heinrich & Nielsen i Kolding, C. J. Moenichen, C. Christensen, M. G. Nodermann, Hofjuveler C. Schröder, J. G. C. Zohrmählen i Altona, A. F. Wilcke i Hjørring.

r. Camphinlamper.

Af Hænge= og Bord= Camphinlamper var udstillet et betydeligt Antal, af forskjellige Former og til forskjellige Priser, fra Mechanikus C. Knudsen, der i den senere Tid har indført nogle smaae Forbedringer heri, nærmest beregnede paa en bedre og mindre omfindtlig Regulering af Blusset. De preskede Fodder og lignende Dele hertil forfærdiges endnu ikke her i Landet, men faaes i Almindelighed i fort Tilstand fra England. Ferniseringen eller den saakaldte Gelbbrænding er Indsenderens egen; den var maaskee bedre end hvad man i Almindelighed seer, men taaler ingen Sammen= ligning med den engelske eller franske.

s. Lakerede Arbeider.

Fra Bogbudsfabrikør J. G. Meyer fandtes Prøver af fine og ordinære lakerede Thee-, Presenteer- og Brødbakker, Ustær, Skrivetøier m. m. Meyer havde udstillet en Deel fortrinlige Prøver af disse Varer. Blandt Bakkerne, hvori der fandtes en betydelig Variation, vare adskillige, som ikke alene udmærkede sig ved en overordentlig fin Lak og udmærket jævn Overflade (hvilket maa siges om samtlige af Meyer udstillede Sager), men ogsaa ved de smukke, i forskjellige Manerer udførte, Decorationer, som Efterligninger af Malerier, Aftryk af Lithographier, zierlige Forgylninger og Indlægning af Perlemoder. Dette var altsammen anvendt paa disse Arbeider med en Smag og Dygtighed, som gjør Etablisementet Væ. Sædeles glædeligt er det tillige at kunne bemærke, at Meyer, blandt mange andre Forbedringer og Udvidelser i sit Fag, nu ogsaa selv presser disse Bakker af Jernplader. Tidligere bleve de indforskrevne fra England i presset Tilstand.

Hofblikkenslager F. Meyer havde ligeledes udstillet lakeret og decoreret Arbeide, hvoriblandt ogsaa var et betydeligt Afsortiment Presenteerbakker samt nogle Brødbakker af meget godt Arbeide.

Lakerer C. Hülbe i Kiel havde udstillet to lakerede Presenteerbakker til 30 og 36 Ctmk., som udmærkede sig ved en god og jævn Lak og en smagfuld Decorering, af hvilken vi især fremhæve de i Midten af Bakkerne meget smukt udførte Perlemoders Fugle.

t. Krigsfængtætter.

Laboratorie=Staten havde udstillet Prøver af Fængtætter til Militær=Geværer, som under Krigen have været i Handelen, men nu ikke ere det mere. De kunne, ifølge Laboratoriets Opgivende, hvad Satsen angaaer, i Godhed staae ved Siden af de bedste udenlandske.

IX.

Physiske, mekaniske og optiske Instrumenter, Uhre, Maskiner og Modeller, Agerbrugsredskaber etc.

Udstillingen var i de ovennævnte Fag, som i alle øvrige, langt righoldigere end de tidligere; navnlig vare Maskiner og Agerbrugsredskaber meget stærkt repræsenterede, hvilket ogsaa var en Selvfølge, da Fabrikationen af disse Gjenstande i Tidsrummet mellem Udstillingen 1844 og den nærværende Tid have taget betydeligt Opsving.

Forsærdigelsen af physiske, astronomiske og andre dermed beslægtede Instrumenter har i Udlandet gjort saa hurtige Fremskridt, at det vilde være ubilligt at fordrø, at vi, hvis Forhold ere saa indskrænkede i alle Henseender, skulde kunne holde Skridt med samme. Kjøtbare Maskiner ere nødvendige til dette Diemed, men det ringe Forbrug af nøiagtige Instrumenter gjør det betænkeligt, at anskaffe dem; rummelige, lyse og faste Localer kunne ikke undværes, men de ere næsten ikke til at opdrive, navnlig i Kjøbenhavn; mange Grene af denne Industri kunne kun drives med Fordeel i det Store, men dertil er her ingen Leilighed, saa meget mindre, som Fabrikker i Udlandet levere Varer, der baade med Hensyn til Pris og Godhed tilfredsstille alle Fordringer. Dette er navnlig Tilfældet med Fabrikationen af optiske Glas, der, for at drives med Held, maa staa i den inderligste Forbindelse med Glasfabrikkerne, for at man kan være vis paa, altid at have samme Glasart. Det er i Sædeleshed Paris, der leverer en stor Mængde Kikkerter af mindre Størrelser, og mange af disse overgaae i Godhed endogsaa Instrumenter af samme Størrelse fra det Frauenhoferske Etablissement, medens Prisen ikke er halv saa høi.

Med Hensyn til Metalarbeidet er vor Stilling langt gunstigere, og Udstillingen gav Exempler paa Arbeide af denne Art, der meget vel kunde maale sig med Udlandets.

Det er endnu ifkun i ringe Grad lykkedes at skaffe Afsetning herfra til Udlandet af disse Industriproducter, og som Følge heraf beskæftiges kun et ringe Antal Arbeidere derved; af disse maa en Deel, for at ernære sig, ogsaa sysselsætte sig med andre Sag; men dette virker atter hæmmende paa en Fabrikation, hvortil der fordres en vis Art af Talent, der vanskeligere vil træffes blandt et ringe end blandt et stort Antal, og vanskeligt kan udvikles tilbørligt, naar andre Beskæftigelser gribe ind i eller endog faae Overhaand over det egentlige Sag.

Alf alt dette følger, at vi, naar Talen er om den høieste Grad af Guldkommenhed, ikke kunne maale os med udenlandske Kunstnere, medens vi ved Instrumenter af anden Rang ere mindre ugunstigt stillede, i det Mindste i visse Retninger.

Sammenligne vi Udbyttet af Udstillingen 1852 med det af den, der fandt Sted 1844, saa vil man finde, at Metalarbeidets Udførelse og Instrumenternes Former have gjort et Skridt fremad.

Uhrene indtage en høi og vigtig Plads blandt alle Industri-frembringelser, hvorfor man ogsaa ved alle Industriudstillinger stedse

trækker et Udvalg af saadanne, der nødvendigens tiltrækker sig saavel det besøgende Publicums som Kjenderes Opmærksomhed.

Det er ved denne Leilighed værdt at bemærke, at Uhrfabrikationen drives paa forskjellig Maade i de forskjellige Lande, hvor en saadan virkelig findes. Dette gjælder ikke alene med Hensyn til Arten, men ogsaa til Bestaffenheden af Frembringelserne. Det er interessant at lægge Mærke til den Maade, hvorpaa Fordelingen af denne Industries forskjellige Grene er gaaet for sig, saavel som til Grundene, hvorfor Forholdet er saaledes, som det findes paa de forskjellige Steder. Medens Vommuehrfabrikationen, saavel af simplere Sorter i stor Mængde som af de gode i næsten lige saa stort Omfang, er den ene herskende i Schweiz, udmærker Frankrig sig ved de bedste Taffeluhre og adskillige af Tydsklands Provindser ved Uhre af dette Slags, af en simplere Art. Særegne i sit Slags ere de saakaldte Nürnberger Uhre, der i betydelig Mængde udfores udelukkende fra Schwargwalder-Gnen. Endelig leverer England en stor Mængde finere Uhre, navnlig Chronometre af ganske udmærket Bestaffenhed og Soliditet, hvilken Roes ogsaa bør tillægges de engelske Vommuehre.

Det Anførte gjælder om Uhrindustrien, idet denne betragtes som en virkelig Fabrikation, det vil sige, ved en Fordeling af Arbeidet saaledes, at de forskjellige Dele af Uhret forfærdiges hver især af de alene i denne bestemte Retning oplærte Arbeidere, en Fremgangsmaade, der foranlediger, at disse blive saa øvede, at de kunne levere de enkelte Stykker meget gode og til en lavere Pris end nogensomhelst nok saa dygtig Uhrmager, der selv forfærdiger hele Uhret, kan levere dem.

Naar en Fabrik, grundet paa saadanne eensidigen dannede Arbeidere, engang er opstaaet og kommen i Gang, vil det være meget vanskeligt for nogen Uhrmager at concurrere med samme. Selv andre Fabrikker, der senere skulle oprettes, ville let komme til Kort, da det er indlysende, at der vil udfordres betydelige Pengeopoffrelser, inden man erholder tilstrækkeligt øvede Arbeidere. Det er naturligviis denne Omstændighed, der har fremkaldt den Kjendsgjerning, at efterat Vommuehrfabrikkerne først vare komne til Modenhed i Schweiz, har det ikke villet lykkes at bringe saadanne i Stand i andre Lande.

Udenfor de ovennævnte Lande findes ikke egentlige Uhrfabrikker, derimod vel større Uhrmagerværksteder, der levere særdeles gode, endog udmærkede Uhre i alle Grene, saavel Pendul- og Taffel-Uhre som Vommuehre og Chronometre.

For vort eget Lands Bedkommende bør vi ikke forglemme Stueuhrfabrikationen paa Bornholm, der alt for flere Aar tilbage er opstaaet, og som for Diebliffet tegner til ikke alene at holde sig, men endog at udvide sig til andre Retninger, navnlig til Fabrikation af Tasseluhre.

Jøvrigt gjælder for den danske Stat det, som ovenfor er anført; her findes ingen egentlig Uhrfabrikation, men baade ældre og yngre gode Værksteder, der levere ganske fortrinlige Uhre, saasom Chronometre, astronomiske Penduluhre, Lommeuhre, Tasseluhre og Taarnuhre.

Hvad Fabrikationen af Maskiner angaaer, saa deses denne naturligen i tvende Dele, nemlig Fabrikationen af saadanne Maskiner, der finde deres Anvendelse i Industrien, og af dem, der anvendes ved eller staae i Forbindelse med Agerbruget. Hvad denne Fabrikation angaaer maa det bemærkes, at vi leve i et Kornland, hvis vigtigste Erhvervskilder ere Agerdyrkning, Handel og Skibsfart; Industrien er, uagtet den i det Hele staaer paa et ret antageligt Standpunkt, ikke nogen Hovederhvervskilde. Den kan væsentligen kun blomstre for saa vidt den tillige kan tjene til at udvide, opbjaelpe og fremme Handelen og Agerbruget. Her findes derfor kun saa større industrielle Anlæg, og navnlig findes her ifkun saa større Maskinværksteder, da Landet ikke har Brug for saa mange eller saa store Maskiner som de Lande, der for en stor Deel begrunde deres Velstand paa Industrien. Hertil kommer endvidere, at næsten alle de raae Materialier, der benyttes ved Maskinfabrikationen, navnlig Jern og andre Metaller, Steenful o. s. v., ikke findes her, eller dog maae indføres fra fremmede Lande. Naar hertil endnu føies den Omstændighed, at Danmark ifkun er et lille Land, der rundt om er omgivet af andre, der saa godt som alle ere mindre agerdyrkende, men mere industri-drivende end dette, og at næsten alle disse Lande have den Fordeel fremfor Danmark, at have de raae Materialier eller i det Mindste nogle af dem i Landet selv; saa maa det ikke forundre Nogen, om Fabrikationen, navnlig af industrielle Maskiner, hos os stod paa et lavere Standpunkt end i de omgivende Lande, i hvilke desuden Markedet er større end hos os. Men der er endnu andre og vægtige Omstændigheder, som virke hæmmende paa Maskinfabrikationens Op-sving hertilands. Iblandt disse ville vi nævne den iøvrigt lykkelige Tilstand, at hverken Rigdom eller fattigdom er tilstede i nogen høj Grad, en Omstændighed, der foranlediger at Arbeidsprisen er forholdsviis høj. Tages Hensyn til alle de nævnte Momenter, saa er det indlysende, at man ikke turde vente, at Maskinfabrikationen skulde

staae paa lige Trin i industriel Henseende med Lande, hvor Industrien er et Hovederhverv. Men erkjendes dette, saa maa det paa den anden Side glæde Enhver at see, at vi her ikke alene kunne forfærdige næsten enhver Maskine, om hvilken der kan blive Spørgsmaal, men at hvad her leveres, endog er saa godt, at det i mange Punkter tør maale sig med større industridrivende Landes Frembringelser. Enhver, der har fulgt Maskinfabrikationen hertilands i Løbet af de senere Aar, vil sikkert finde, at den har gjort væsentlige Fremskridt.

Men gjælder dette de Maskiner, som fordres især til industriel Bedrift, da gjælder det i endnu høiere Grad om Fabrikationen af almindelige Agerdykningsredskaber samt af Maskiner, der staae i Forbindelse med Agerbruget. Det Standpunkt, hvorpaa denne staaer, vidner om, at Agerdyrkeren, der har lært at bruge disse Gjenstande, ligeledes er gaaet væsentlig fremad. Og dog er denne Fabrikation ingenlunde gammel her i Landet. For en ikke lang Række Aar siden fandtes, paa saa Undtagelser nær, næsten overalt kun de gamle, slet konstruerede og sædvanlig paa Gaarden selv forfærdigede Redskaber. Det turde derfor vel være Umagen værd, med nogle Ord at omtale Maaden, paa hvilken denne Forandring blev tilveiebragt. Den første Impuls til Agerdykningsredskabernes Forbedring hos os gav Indførelsen af Svingploven. Denne, der allerede fra Begyndelsen af dette Aarhundrede var indført, kunde i lang Tid ikke ret finde Udbredelse; den benyttedes vel paa ganske enkelte af de større Gaarde, men kun meget lidet af Bondestanden, og selv sjelden af de aller fleste større Jordbrugere.

Dens Forskjellighed fra de hidtil brugte Plove, Siendommeligheden ved dens Brug og den deraf opstaaende Vanskelighed ved at faae Folkene tillærte i at føre den, vare de største Hindringer for dens Udbredelse. Men Hovedvanskeligheden var, at den indførte Svingplov var beregnet for tungere Jorder og stærkere Heste, end der fandtes hos os, og Hovedfordelen ved den, at den skulde kunne drives med to Heste, imedens vore gamle Plove udfordrede fire til sex, lod sig derfor paa de fleste Steder, navnlig hos Bønderne, ikke eftervise. I Aaret 1819 begyndte det kongelige Landhuusholdnings-selskab at holde Præmiepløininger omkring i Landet, ved hvilke ifkun Svingplove tilstedeedes Adgang. Den høie Præmie opmuntrede til at vinde Færdighed i Plovens Brug, og ved den af den ældre Mechanikus Winstrup konstruerede Svingplov havde man erholdt et Redskab, der passede bedre for vore Jorder end den tunge baylayske

Plov. Almindelig Udbredelse erholdt dog ikke Svingploven, før den amerikanske Plov i Aaret 1825 blev indført og eftergjort med forskellige Modificationer. Herved erholdtes et Redskab, der passede bedre end de tidligere Plove for vore Mergel- og Muldjorder, og som egnede sig til at gaae dybere, end man hidtil havde brugt, imedens denne nye Plov dog kunde trækkes af to Heste. Dens Fordele for de ældre, flodsede Hjulplove vare nu saa indlysende, at man kunde forudsee, at disse snart maatte fortrænges. Dette er i den senere Tid skeet næsten overalt, saaledes at de yngre Folk, der nu ere oplærte ved Svingploven, ikke engang forstaae at bruge Hjulploven. Dette gjælder navnlig Derne; men i Jylland bruges endnu hyppigt Hjulploven, medens dog Svingploven, især paa Østkysten af Landet, har fundet almindelig Indgang, saa at man kan vente, at den efter ikke lang Tids Forsøb vil være indført over hele Landet.

Vi have opholdt os saa længe ved Betragtningen af Svingplovens Indførelse, fordi det er derfra, at hele den vigtige Fabrikation af Algerdyrkningsredskaber væsentlig har sin Oprindelse. Svingploven med sine mange Støbejerns Dele fremkaldte i forskellige Egne af Landet Jernstøberier, der ved den almindelige Frihed, som var givet til deres Oprettelse, og de heldige Forhold med Hensyn til Indførselstolden, let fremstode; disse fandt snart, at det var dem fordeelsagtigt at udvide deres Virksomhed til at levere færdige Plove; andre Algerdyrkningsredskaber fulgte efter, og flere af de omtalte Værksteder levere for Tiden Maskiner af forskjellig Art, om hvis Brugbarhed den nærværende Udstilling vidner.

Man vilde imidlertid feile meget, om man antog, at Tilvirkningen af Algerdyrkningsredskaber var indskrænket til de egentlige Fabrikanter og Jernstøbere; saadanne Redskaber og Maskiner forfærdiges nu overalt paa Landet, ogsaa af Landsbyhaandværkerne. Selve Udstillingen bærer Vidnesbyrd om, at Smede og Hjulmænd give sig af med Forfærdigelsen af Svingplove, svenske Harver o. dsl., hvilke altid ere meget billige og ofte meget gode; selv Maskiner, saasom Rensmaskiner, Haffelsmaskiner med Hestegang o. dsl. leveres ofte af disse Haandværkere rundt omkring i Landets Sogne, og deres Pris er i Almindelighed meget moderat. Herved blive Bønder og mindre Proprietærer satte i Stand til at anskaffe sig Maskiner, som de ellers ikke vilde kunne benytte. Det maa dog bemærkes, at saadanne billige Maskiners Udførelse undertiden er saa middelmadig, at Fordelen ved deres Anskaffelse kan være meget tvivlsom.

Fabrikationen af Agerdyrkningsredskaber har i den sidste halve Snees Aar udviklet sig betydeligt, og langt stærkere end i et lignende Tidsrum tidligere. Den er i stadig Fremgang, idet ældre Værksteder udvide sig og nye opstaae. Landmændene forsynes næsten udelukkende med indenlandske Fabrikater; de faa Redskaber der indføres, navnlig især fra England, tjene meest som Forbilleder. Med Undtagelse af de meget sammensatte Maskiner, paa hvilke Affætningen her er ringe, kunne vi meget godt concurrere med Udlandet, hvad Prisen angaaer; Svingplove leveres næppe noget Sted saa billigt som her. Udforselen er dog ikke stor, den indskrænker sig væsentligt til de dansk-vestindiske Der, Norge og Skaane. — Fabrikationen befinder sig i det Hele taget i en sund Tilstand.

Al Gjenstande, som strengt taget ikke kunne henføres til nogen af de foregaaende Afdelinger, fandtes under samme Klasse nogle, som vi her i Korthed skulle omtale.

En Model af den bornholmske Redningsbaad, forfærdiget af Skibsbygmester C. P. Bonnefen. Denne er udført med Diagonalforbinding, og, saavidt vides, det første Fartøi, der hertillands er udført paa denne Maade. Modellen var smukt udført, og Modellen af Bognen til dens Transport over Land, der var forfærdiget af det Kjøbenhavnske Arsenal's Modellister, ligesaa.

Tvende gode Modeller af Tagconstructioner, af Tommermestrene A. Alpers og C. A. Hüttmann.

Fra det tekniske Institut tvende gode Modelletter, udførte af Institutets Elever.

Inden vi gaae over til at omtale i Detail de ovenfor nævnte Hovedgrene af denne Afdeling af Industriudstillingen, finde vi os foranledigede til endnu at fremsætte en almindelig Betragtning.

Forsaavidt Lovgivningen i det Hele kan have Indflydelse paa Industriens Udvikling, saa er der een Lov, Landet trænger til fremfor andre, nemlig en Lov om Patenter paa industrielle Opfindelser. Vel gives der i Landet Eneretsspatent, naar Nogen anmelder at have gjort en Opfindelse eller har i Sinde at indføre en fremmed, saavidt det af Regjeringen erkjendes, at den er ny. Men saa længe der ikke findes en Lov desangaaende, der foreskriver, hvorledes slige Eneretsspatenter under visse Former kunne forlanges, og endeligen, saa længe der ikke ved en saadan Lov sørges for, at Beskrivelsen af Opfindelsen er tilgængelig for Enhver, saa at han kan vide, hvad han ikke maa udføre, saa er det meget tvivlsomt, om Nogen kan hævde den ham tilstaaede Eneret. Det vilde sikkert være til Gavn for

Industrien og bidrage til at fremme industrielle Opfindelser her i Landet, om en saadan Lov snart maatte udkomme.

Vi gaae nu over til i det Enkelte at betragte de fire Hovedgrene af denne Afdeling.

a. Instrumenter.

Blandt de udstillede physiske og optiske Instrumenter maae følgende i Særdeleshed udhæves:

Af de fra Mechanikus Paulsen, Forstander for den polytechniske Læreanstalts Værksteder, udstillede fortrinlige Arbejder, fortjene i Særdeleshed hans Nivelleerinstrumenter at omtales, der med Hensyn til Nøiagtighed og Bekvemhed i Brugen rimeligviis kunne stilles ved Siden af Udlandets bedste Instrumenter af denne Art. Endvidere fandtes et Par Universalboussoles af Hr. Paulsens egen Construction, ved hvilke man bestemmer den Vinkel, en Sigte-linie danner med den magnetiske Meridian. Fremdeles to Kathetometre, bestemte til at maale lodrette Høider, vel i det væsentlige efter fransk Construction, men dog med forskellige Modificationer, der bevirkede større Bekvemhed i Brugen og større Nøiagtighed i Indstillingen. Endelig en Theodolith, forfærdiget til en Frauenhofer'sk Riffert, hvor Alt, hvad der angik Indstillingen, atter var af egen Construction, og, ligesom ved de nysnævnte Instrumenter, yderst vel udtænkt. Det er kun beklageligt, at de tre sidste Instrumenter endnu manglede Inddelingen, saa at Constructionens Fortrin for de tidligere ei kunde bevises ved Instrumenterne selv.

Det maa bemærkes, at Alt hvad der var udgaaet fra Paulsens Værksteder, udmærkede sig saavel ved smukt og ziirligt Arbejde, som ved særdeles smagfulde Former, i hvilke Retninger selv Udlandets bedste Kunstnere næppe overgaae ham.

Fra Julius Rissén var udstillet en stor Mængde Gjenstande, hvoriblandt de finere Vægte vare meget smukt udførte og synes at kunne staae ved Siden af Udlandets bedre. Forskjellige Barometre og Thermometre, der som Handelsvarer ikke lode Noget tilbage at ønske; nøiagtige Barometre, et Sympiezometer, to Psychrometre og et Alkoholometer, som vare smukt udførte og synes at være i Forhold til Prisene meget antagelige. Endvidere fandtes en Luftpumpe, forskjellige electromagnetiske Apparater og et Planetarium, hvilke, nærmest bestemte til Brug i Skoler, præsterede Alt, hvad man efter Prisene turde fordr.

Fra Chr. G. Hoffmann jun. fandtes 7 mathematiske Tegnebestykker, som udmærkede sig ved en omhyggelig Udførelse, smukt Arbejde og meget rimelige Priser.

Professør Smiths Etablissement havde udstillet en Bægt og to Sextanter, der vare af en noget forældet Construction; desuden nogle Rifferter, der i det Hele kunde sammenlignes med de franske Fabrikfifferter, og deriblandt en større, hvor Metalarbejdet var smukt udført.

Fra F. A. Thiele fandtes forskjellige Rifferter, der omtrent vare af samme Bessæffenhed som de fra det Smithske Etablissement; forskjellige Korn- og Brev-Bægter, Barometre og Thermometre, der samtlige vare gode courante Handelsvarer; men man maa beklage, at ingen Priser vare opgivne.

I de udstillede Compasser sporer man en roesværdig Bestræbelse efter at bringe dette for Sømanden saa særdeles vigtige Instrument til en større Fuldkommenhed, saavel med Hensyn til dets Installation i Skibet, som med Hensyn til dets Construction og praktiske Anvendelse.

Seil-, Flag- og Compassmager Weilbach havde blandt Andet udstillet et Compass med transparent Rose og paa Stativ. Hensigten med dette er at bringe Magnetnaalen saa meget som muligt udenfor Localattractionens Omraade. Hvorvel dette næppe i alle Skibe vil kunne opnaaes i tilstrækkelig Grad med det nævnte Compass, antages det dog i mange Tilfælde at være særdeles hensigtsmæssigt.

I de af Mechanikus Paulsen udstillede Compasser er anvendt Kobber for at formindste Rosens Vandring og gjøre Compasset mere roligt. To af dem ere udførte efter engelsk Construction med en tyk Kobberring anbragt inden i Compasskappen, to andre ere af Paulsens egen Construction (en Forbedring af først nævnte) med selve Rappen af Kobber, uden anden Ring. Disse antoges paa Grund af deres større Rolighed at besidde betydelige Fordele for de tidligere, idet ved Paulsens Bestræbelser de Hindringer ere fjernede, som i Begyndelsen vanskeliggjorde Anvendelsen af dette Princip.

Samtlige Compasser vare udførte med Omhu og Smag, og det fortjener at fremhæves, at de i alle Henseender kunne sættes ved Siden af de bedste i Udlandet forfærdigede.

Af Cand. philos. Ramsing var udstillet en Detant til at maale Høider ved ufsjendelig Horizont. Maalingen skeer ved Hjælp af et Niveau, anbragt paa Alidaden, og ved i et Spiel at bringe Billedet af Boblen i Niveauet til at falde sammen med det Himmellegete,

hvis Høide skal maales. Niveauet og Speilet ere anbragte paa Bagsiden af en almindelig Octant. Det er ikke sjældent, at Observationer til Søes gjøres usikre ved Horizontens Utydelighed eller ved Forandringer i Straalebrydningen langs Jordens Overflade; mange Forsøg have derfor været gjorte for at maale Himmellegemernes Høide over en kunstig Horizont. Det nævnte Instrument horer med til disse Forsøg. Det har aabenbart ikke været Opfinderens Hensigt at opnaae nogen høi Grad af Nøiagtighed, da Opfindelsen er anbragt paa det mindst nøiagtige af alle nu brugelige Reflexionsinstrumenter; men heri maa man give ham Ret, og Instrumentet fortjener at prøves paa en Søreise, uden hvilket man ikke vil være i Stand til at dømme om dets praktiske Anvendelighed.

b. Uhre.

Al Uhre fandtes der, som ovenfor anført, ikke faa Repræsentanter paa Industriudstillingen, som tydeligt vidnede om den danske Uhrmagers Kunstfærdighed og Uddannelse, hvorved det lader sig forudsee, at den Berømmelse, de danske Uhre i det forløbne halve Aarhundrede erholdt ved afdøde Urban Jürgensen, vil stige ved de forenede Kræfter af hans Søn og de øvrige, navnlig kjøbenhavnske Uhr- og Chronometermagere.

Bed en Betragtning af de udstillede Uhre træffe vi ikke mindre end 10 Penduluhre, hvoraf de 8 vare til astronomisk Brug. Dette viser tydeligt nok, at nøiagtigt Arbeide har noget mere Tiltrækkende for den danske Uhrmager end det sædvanlige Fabriks- eller Godtjæbsarbeide. Og man finder ved nøiere Undersøgelse, at disse astronomiske Penduler, alle som eet, ere ganske fortrinligt udførte; det er imidlertid Skade, at man ikke for hvert enkelt Uhr har kunnet erholde nogen Oversigt over dets Gang i længere Tid, hvorved man egentlig først kan bedømme et Uhres indre Værd. Da de her udstillede Gjenstande kunne betragtes som enkelte Exemplarer af dem, som hvert Etablisement leverer, saa vil man paa anden Maade kunne komme til et sikkert Resultat, nemlig ved at henholde sig til tidligere Arbeider, naar saadanne findes. Saaledes er det muligt at bedømme Pendulen fra Urban Jürgensens Sønners Etablisement, ved at bedømme to andre fra samme Etablisement, som findes i det astronomiske Observatorium; disse have ifølge den over dem holdte Fortegnelse over Gangen i længere Tid, vist sig at være yderst tilfredsstillende. Imidlertid kunde der være Grund til at antage, at Prisen er ansat vel høi, da der i Sammenligning med de

andre Uhrmageres Angivelser viser sig en ikke ubetydelig Differenti, f. Ex. et fra A. Junck til 500 Rbd., og 2 fra Ranch à 400 Rbd., medens Jürgensens er til 800 Rbd.

Af Stueuhre fremhæves især et Exemplar fra Jespersen i Rønne, hvor Godhed og Priisbillighed ere forenede. At forhøje Prisen ved at forsyne saadanne Uhre med Compensation eller lignende Indretninger, maa vistnok ansees som uhenigtsmæssigt.

De ni Boxchronometre, vi træffe paa, have mere Betydning for den høiere Uhrmagerkunst her til Lands end nogen anden Deel af samme; thi medens det astronomiske Penduluhr naturligviis kun kan vente at blive anbragt paa meget faa Steder, i bestemte Diemed, vil Chronometret kunne finde en desto større Udbredelse til Søs, naar det kan erholdes for en rimelig Priis, der igjen er betinget ved Arbejdsfærdighed. Med Hensyn til deres Godhed have vi for os en Deel tilsendte Fortegnelser over Gangen, navnlig fra Jürgensen og Ranch, hvoraf det fremgaaer, at de kunne sættes ved Siden af de bedste udenlandske. Ved Chronometrene træffer man heller ikke den store Priisdifference, der tidligere bemærkedes ved Penduluhrene, omendstjont Prisen paa de fleste danske Chronometre endnu er temmelig høj i Forhold til de udenlandske. Dette gjælder dog ikke de indsendte Chronometre fra Krille, Kessels Efterfølger i Altona.

Mindre vigtig for Danmark er Forfærdigelsen af Lommechronometre som ogsaa af fine Lommeuhre, ja overhovedet af Lommeuhre. De bedste fordrer megen Tid til deres Fuldbendelse, blive altsaa meget kostbare. Luxus er i denne Retning mere fremherskende end Nytten. Det er vist, at man erholder et lige saa godt og smukt Lommeuhr fra Udlandets Fabrikker til en langt ringere Priis — og man kan selv ikke være sikker paa, ved Kjøbet af „dansk Arbejde“ at erholde dette aldeles indenlandsk, fordi enkelte Dele, der hos os medtage megen Tid til deres Forfærdigelse, kunne faaes fra Udlandet, til forbausende billig Priis, hvorved vedkommende Uhrmager let vil foranlediges til at bruge dem. Naar man samler de udstillede Lommeuhre under Et, og betragter dem saaledes, vil man ogsaa bemærke, at de næsten alle ere Mester- eller Svendeprover. Om saadanne gjælder naturligviis ikke hiint Ovenstaaende, at de muligen ikke vare fuldkommen danske.

Af originale Opfindelser ved Uhre findes her ikke mange, især ved Lommeuhrene. En compenserende Spiralholder af Wildschjodts maa vel først prøves i længere Tid og i større Mængde, før

den kan erkjendes for bedre end det, man tidligere har haft i samme Retning.

Saad der er sagt om *Commeuhre*, gjælder tildeels ogsaa om *Taffeluhre* og *maaskee* i en endnu høiere Grad, idet den *Lurus*, hvormed det udenlandske Fabrikat er udstyret, netop er det, der søges. Det lille *Penduluhr* af *Krille*, i Form af et *Taffeluhre*, tiltrækker sig imidlertid vor *Opmærksomhed* formedelsk den deri anvendte Gang og det Heles Udstyring. *Otte*dags-*Taffeluhret* fra *Esperen* i *Ronne* udmærker sig ved den i Forhold til det anvendte Arbeide lave *Priis* af 40 *Rbd.*

Taarn- og *Gaarduhre* havde ogsaa deres værdige *Repræsentanter* fra *Funch* og *Kyhl*, hvoraf hiin har leveret det meget store til 1200 *Rbd.*, denne derimod nogle mindre, ganske udmærket godt forarbejdede. Vi heller overse vi det *Geniale*, der altid frembyder sig ved *Hr. Kyhls* Arbeide. Med Hensyn til *Prisen* troe vi, at den svarer aldeles til det anvendte Arbeide og den Udstyrelse, der er bleven *Uhrene* givne.

Et Arbeide, ifkun tildeels henhørende til denne *Afdeling*, var en *Tappedreiestol*, forfærdiget af *Uhrmager Jensen jun.* Den var særdeles godt udført.

c. Industrielle Maskiner.

Paa Udstillingen fandtes i det Hele 4 *Dampmaskiner*, som vare forfærdigede og udstillede af tre forskellige Fabrikanter. Den første i *Catalogen*, en *Dampmaskine* af 10 Hestes *Kraft*, var udstillet af *Hr. Baumgarten & Burmeisters Maskinfabrik* i *Kjøbenhavn*. Denne *Maskine* har en paa *Fundamentet* faststaaende *Grundplade* hvorpaa *Cylindren* staaer, en høitliggende *Svinghjulsaakel*, som paa *Maskinens* *Forside* hviler paa et *Iverstykke* af *Støbejern*, der støtter sig paa tvende ved *Siden* af *Cylindren* opreiste støbte *Søiler*, og paa *Baggsiden* ligeledes paa et i *Bygningens Muurværk* indlagt *Iverstykke* af *Støbejern*. *Maskinen* arbeider med *Expansion*, der kan forandres, naar den standses i nogle *Minutter*. Ved sit elegante Udseende gjør denne *Maskine* et behageligt *Indtryk*, *Constructionen* er solid og simpel, og tillader en let *Oversigt* over alle *Maskindelene*. *Arbeidets* *Udførelse* maae vi erklære for det meest fyldestgjørende i denne *Afdeling*.

Fra Gamst & Lunds Etablissement i *Kjøbenhavn* var leveret tvende *Dampmaskiner*, hvoraf den ene, paa 6 Hestes *Kraft*, ligeledes har en opretstaaende fast *Cylinder*, hvis *Fundamentplade* er befæstet

paa 4 Soilefødder, som atter slutte sig til Hovedfundamentpladen. En ved Maskinens Standsning forstilbar Expansion mangler heller ikke ved denne Maskine, men Svinghjulakslen og sammes Krumtap ligge her under Cylinderen, og den sædvanlige Trækstang erstattes der ved et langt og stærkt Tverstykke, som svinger paa Krumtappen; dette bærer en med samme fast forbunden Jernstang, som føres op til Krydshovedet for Stempelstangen og Paralleledningsrullerne, hvorved disse antage en passende svingende Bevægelse under Maskinens Gang. Paralleledningen ved denne Maskine udmærker sig ved sin Soliditet og derved, at den giver en forholdsvis lille Friction. Den anden fra sidstnævnte Etablissement udstillede Dampmaskine, paa 4 Hestes Kraft, overrasker ved sin sammentrængte og dog ukunstlede Construction. Den har en svingende Cylinder og Glidestase, hvortil Dampen føres igennem den ene af de med Cylinderen i eet Stykke støbte, og paa Maskinen horisontaltliggende Svingtapper, og efter Dampens Virkning føres den bort gennem den anden af disse Tapper. De ved denne Construction nødvendige bevægelige Rørforbindelser ere udførte saa vel, at det ikke er forbundet med nogen stor Vanskelighed at holde samme i den fornødne Orden. Denne Maskine er ligeledes forsynet med forstilbar Expansion. Med Hensyn til Udførelsen af de to fra Gamst & Lunds Etablissement udstillede Maskiner, da maa vi især ansee den sidst omtalte for den bedste, og vi maae derhos bemærke, at saa vidt os er bekjendt, er denne Dampmaskine med oscillerende Cylinder den første, som er udført her i Landet af denne Construction.

Fra Høller & Co. i Carlshütte ved Rendsborg var udstillet en transportabel Dampmaskine paa 6 Hestes Kraft. I Betragtning af, at Constructionen af transportable Dampmaskiner frembyder mange Vanskeligheder, maa den her omtalte Maskine ansees for ret godt udført, navnlig fortjener den ved samme anbragte Rjedel at nævnes som et godt Stykke Arbeide. Tøvrigt kunne vi ikke tilbageholde den Bemærkning, at ved at antage en noget forøget Længde af hele Bygningen, kunde den Fordeel have været opnaaet, at man havde erholdt et større Rum for den egentlige, meget sammenpressede, Dampmaskine og en større Jldpaavirkningsflade for Rjedelen, medens tillige Maskinens Ydre vilde have vundet. Og saa om denne Maskine maae vi bemærke, at den saa vidt os bekjendt er den første transportable Dampmaskine, som er bygget her i Landet. Den for denne Maskine anførte Priis af 1860 Rbd. maae vi ansee for billig.

Af Maskinbygger Beck i Lyngby var udstillet en stor Kartemaskine. Denne Maskine maae vi i sin Heelhed ansee som godt udført; den vidner om Fabrikantens Duelighed i dette Fag.

Paa Udstillingen fandtes forskjellige Prøver af Brødsfæremaskiner. Een var udstillet af P. Berthelsen Borecop, og tvende andre af Snekker J. C. Rosenlov. Af disse 3 Maskiner maae vi fremhæve den førstnævnte som den fortrinligste, da den baade var den solideste og den hurtigst arbejdende.

Af forskjellige Sprøiter var udstillet: en Karresprøite fra Kobbersmed P. Breum, en Brandsprøite fra Blikkenslager A. M. Lehmann, og fire forskjellige Sprøiter fra H. Gamst & H. C. Lunds Etablissement i Kjøbenhavn. Den første af disse Sprøiter maae vi fremhæve som hensigtsmæssig og let at behandle; men særdeles maae vi fremhæve de fra Gamst & Lund udstillede 4 Sprøiter, som hver især vare hensigtsmæssigt konstruerede og godt udførte.

Af Mechanikus J. G. A. Gickhoff i Kjøbenhavn var udstillet en Bogtrykker-Haandpresse, af Mechanikus Lind i Kjøbenhavn tvende Bogtrykker-Haandpresser, af Maskinbygger E. Nissen i Kjøbenhavn en Bogtrykker-Hurtigpresse samt en Satineer- eller Glittepresse, og endelig var af H. W. Köbner & Lehmkuhl udstillet en Presse for Bog-, Steen- og Kobbertrykning. Den første af disse Presser, som var udstillet af Gickhoff, ligesom ogsaa den ene af Lind udstillede, maae vi ansee for meget tilfredsstillende udførte. Den anden af Lind udstillede lille Accidens-Haandpresse, der var saaledes konstrueret, at selve Pressen ved dens Bevægelse trykkede Farven paa Formen, maae vi paa Grund af dens complicerede Indretning ansee for mindre hensigtsmæssig, hvoriimod Arbeidet var ret tilfredsstillende udført. Den af Maskinbygger E. Nissen udstillede Hurtigpresse ansee vi for det meest fuldendte mechaniske Stykke, som fandtes paa Udstillingen i denne Afdeling. Den af samme Fabrikant udstillede Satineer- eller Glittepresse henregne vi ligeledes iblandt de bedre af de udstillede Maskiner. Den af H. W. Köbner & Lehmkuhl i Altona udstillede Presse, der sandsynligviis vil kunne benyttes med Fordeel i et mindre Etablissement, maa vi ansee for ret godt udført.

Paa Udstillingen fandtes fremstillet tvende Kjedler, begge færdigede af Kobbersmed Fugmann i Kjøbenhavn. Den ene var en mindre selvfødende Kobberkjedel, og den anden var en lille Destilleerkjedel af Kobber med hamret Linhat og Linsvaleslange. Ved begge disse Kjedler fandtes Kobbersmedarbeidet godt udført. Fra Kobber-

smed Fugmann var ligeledes udstillet Prover af trufne Kobber- og Zinkrør, som i enhver Henseende vare fortrinligt forarbejdede.

Fra H. Gamst & H. C. Lunds Etablissement i Kjøbenhavn var udstillet et Balseværk for Tobaksstikke, hvilken Maskine fandtes at være af en hensigtsmæssig Construction, og tillige solidt og godt udført.

Fra H. Gamst & H. C. Lunds Etablissement var ligeledes udstillet en roterende Knivslibemaskine efter engelsk Construction, hvilken Maskine fandtes hensigtsmæssig og godt udført.

Fra H. Gamst & H. C. Lunds Etablissement var fremdeles udstillet tvende Kraftmaalere. Den ene af disse er bestemt til at maale den Arbeidsmængde, som medgaaer til en fremadskridende, retliniet Bevægelse, og den anden maaler paa en lignende Maade den Arbeidsmængde, som medgaaer ved en omdreieende Bevægelse. Begge disse Kraftmaalere, der vare smukt udførte, vare tillige særdeles hensigtsmæssige, idet de paa en meget net og simpel Maade angive den Kraft, som var udøvet i ethvert Dieblis af Bevægelsen; og hvoraft altsaa Middelkraften under hele Arbeidet, og Arbeidsmængden let lader sig beregne.

Fra N. Hendrichsen i Eltang pr. Kolding var udstillet et Sæt Mølleto, bestaaende af et smedet og afdreiet Langjern med Segle og øvrigt Tilbehør til Overgangstøi, hvilke Dele befandtes at være af den almindelige Construction og godt forarbejdede.

Paa Udstillingen fandtes fremstillet en Maskine til Fabrikation af Hægter, forfærdiget af Maskinmester J. Knudstrup i Viborg, efter egen Construction; ligeledes en Maskine til Fabrikation af Kartetænder, af Smedemester Lind i Svendborg.

Köhner & Lehmkuhl i Altona havde udstillet en større og en mindre Papiirskæremaskine af forbedret Construction, der afvige fra de almindelige Beskæringsmaskiner deri, at Kniven er givet en mere skærende Virkning end ved de sædvanlige, idet den ledes ved Hjælp af en Skraaplan, og derved samtidig med at nedtrykkes erholder en Sidebevægelse; Maskinerne forekom os derfor i deres Heelhed hensigtsmæssige.

Af mekaniske Værktøier vare udstillede: a) En Dreiebænkspindel med Pinol og Forsætter af Mechanikus N. F. Nissen i Kjøbenhavn, indrettet til mindre Arbejder, hvilke Dele vise en omhyggelig Udførelse. b) Tvende smaae almindelige Dreiebænke med Træstativer og Trævanger, af Mechanikus L. Weitemeyer i Kjøbenhavn, hvoraft den mindste især var indrettet til at bore smaae og

dybe Huller paa, til hvilket Arbeide en lille Forsætter tjente, som blev bevæget ved en Tandstang i Retning af Bænkens Axe. c) En Dreiebænk, udstillet af Mechanikus N. Lundberg i Kjøbenhavn, hvilken Bænk var heelt af Jern. Paa de afhøylede Jernvanger førtes Forsætteren ved Hjælp af en langs med Bangerne løbende Ledestruer, som blev bevæget paa den almindelige Maade ved en Overføren af Bevægelsen fra Dreiebænkspindelen ved Hjælp af Tandhjul. Tænderne ved denne Dreiebænk ere udfrænsede, og fortjene at fremhæves for deres smukke Form. Bangerne forekom os vel svage i Forhold til deres Længde, og Skrueens Forsyning med skarpe Gewinder maa ansees for mindre hensigtsmæssig. d) Af Kleinsmed Nielsen i Kjøbenhavn var fremlagt tre Snitklupper med Bakker. e) En Haandboremaskine var udstillet af Kleinsmedmester Otto Schröder. Stativet var udført af Smedejern, og Boreaglen bevægedes ved et Sving og tvende koniske Hjul. Ved denne Maskine vilde et Støbejernstativ have givet det Hele et bedre Udseende og mere Stabilitet.

Af Mechanikus H. Petersen i Kjøbenhavn var udstillet en Maskinrulle, som forekom os at være af en hensigtsmæssig Construction og godt forarbejdet.

Fra Philipsen i Viborg var udstillet en Overskæremaskine for Farvere. Maskinen frembød i det Hele taget ikke noget Nyt, men vi maae dog specielt fremhæve Knivaglen som et vel udført Arbeide. Endvidere var af samme Udstiller leveret forskellige Prover af Farvekradsere, Hattetradsere, Maskinrensere, Maskinkarteblade, Maskinkartebaand, Ritter, samt Jern- og Messingtvist, hvilke Sager alle vare godt udførte i Forhold til de for samme opgivne Priser.

Af Raadvaddams Fabrik var udstillet Prover af Karter og Pustere, der ligeledes forekom os meget godt udførte.

Af Maskiner til Fabrikation af Grundrør (drains) var udstillet: en større og en mindre fra Sweffel & Howaldt i Kiel, en fra Allerup i Odense, og en fra Holler & Co. i Carlshütte pr. Rendsborg. Iblandt disse Grundrørs-Maskiner maae vi fremhæve den største af de af Schweffel & Howaldt udstillede Maskiner som den bedste.

Forskjellige Kaffemøller og Kaffebrændere vare udstillede af Kleinsmed Otto Schröder i Kjøbenhavn. Ligeledes havde Frederiksværks Etablissement udstillet en stor Kaffemølle. Iblandt disse maae vi særlig fremhæve den sidstnævnte som den bedste, baade paa Grund af dens Soliditet og gode Udførelse.

Mechanicus Weitmeier i Kjøbenhavn havde udstillet fire Sats Fortepianoruller, der kunde stilles ved Siden af de bedste udenlandske, ikke alene paa Grund af deres gode Udførelse, men ogsaa formedelst deres Billighed.

En Badskemaskine var udstillet af Allerup i Odense. Vi maae ansee den her udstillede Maskine for at være af en af de bedre Constructioner, idet Tøiet i denne ikke udsættes saa meget for at blive bestadiget, som Tilfældet er ved flere andre Constructioner af denne Slags Maskiner.

Fra Frederiksværks Etablisement var udstillet forskjellige Vogn-axler, der fandtes solide og godt forarbejdede.

Af Tobaksfabrikant Alex. Becker i Kjøbenhavn var udstillet en Model til en Røgtoaks-Skæremaskine. Modellen var net udført og Constructionen hensigtsmæssig.

En mechanic Vogn til at drives ved Menneskekraft var udstillet af Smed Peder Beck Frenderup i Stege.

d. Agerdyrkningsredskaber og Maskiner.

Idet vi gaae over til en nyere Betragtning af de enkelte Stykker, ville vi begynde med Plovene, som de vigtigste. Med en enkelt Undtagelse ere alle de udstillede Plove Svingplove, og ere tilsendte fra forskjellige Dele af Landet baade fra større og mindre Fabrikanter. De forskjellige Localforhold ville ikke være uden Indflydelse paa Plovenes Form; det er derfor vanskeligt at udtale nogen bestemt Dom om, hvilken der især bør tillægges Fortrin. De Plove, der især tiltalte vort Øie, vare de to, der vare indsendte af Jørgen Nielsen paa Frederiksværk; de vare heelt af Jern, som de fleste nyere Plove, og meget vel udførte. Ogsaa de fra Frederiksværks Etablisement og fra M. P. Allerup i Odense indsendte Plove vare meget vel udførte og havde det lette og characteristiske Præg, som udmarker de nyere danske Svingplove og har forskaffet dem et godt Navn i Udlandet. De fra Smed Søren Christensen i Farslev pr. Aalborg indsendte 3 Jernplove havde længere Aas, Plovlegeme og Stjærter end de, der almindelig bruges paa Øerne, dog vare de ikke tunge; i Stedet for Riler var ved Langjernet anbragt 4 Skruer, hvorved dette med stor Lethed lader sig stille. Med disse Plove havde den af C. Jensen i Viborg indsendte Jernplov megen Lighed. Af særegne Plove ville vi fremhæve den af H. Høller & Co. i Carlshütte ved Rendsborg indsendte Jern-Vendeplov med dobbelt Plovlegeme, hvorved man bliver i Stand til altid at lægge Juren til

samme Side, og som navnlig anvendes ved Ploining af steile Bakker. Constructionen er oprindelig engelsk, og det er vel den Vendeplow, der bedst opfylder de Fordringer, man kan stille til en god Plow; dog var den, som det forekom os, baade for sammensat og for dyr til at kunne skaffe sig nogenlunde almindelig Indgang; den anden af samme Firma udstillede Svingplow var meget tungere og dyrere end den, der almindelig anvendes hos os.

Fra Landvæsenstommisair Rosoed paa Hingaard ved Ringkjøbing var indsendt, men for seent til at optages i Catalogen, en almindelig vesterjydsk eenhjulet Plow, hvorpaa var anbragt et Skær, der kunde flyttes op og ned, hvorved man blev i Stand til at benytte Pløven baade til almindeligt Brug og som Undergrundsplov, en Forbedring, som under mange Forhold skal have viist sig meget hensigtsmæssig.

Vi forlade nu Pløvene, for med nogle Ord at omtale Harverne. Af disse manglede naturligtvis ikke de i de senere Aar saa almindelig anvendte svenske Harver; disse, der først ere indførte hertil 1844, have fundet en saa stor Udbredelse, at der nu næppe findes noget Sted i Landet, hvor de ikke ere kjendte, og i mange Egne ikke en Gaard, som ikke eier et Exemplar deraf. Fra Allerup i Odense var indsendt 4 Stkr. af forskjellig Construction, dels af Træ, dels af Jern; ved Træharverne vare Side- og Mellemstykkerne anbragte paa en Maade, hvorved hele Harven faaer større Fasthed, og er mindre udsat for Bræk. Ved Jernharverne havde man forsøgt at gjøre det samme Princip gjældende, som gaaer igjennem alle vore Algerdykningsredskaber, nemlig at erstatte Træ saa vidt muligt ved Jern; den ene af de to udstillede Jernharver er af Smedejern, den anden af Støbejern. De ere tungere end Træharverne, dog kan dette ikke betragtes som nogen Feil, da man ofte lægger Vægt paa Harven for at forøge Løndernes Indgribning. Fra Frederiksværk var foruden to smukke Harver af den almindelige Construction, men som ere solide og gode, indsendt en almindelig dansk Løbharve og en Scarificator, et Redskab som siden Indførelsen af den svenske Harve er traadt noget i Baggrunden, men som altid fortjener Opmærksomhed, navnlig ved Foraarsbehandling af stærke og fugtige Jorder.

Af Saamaskiner vare 4 udstillede, hvoraf de 2 til Korn, een til Grosorter og een til Roer. Kornsaamaskinerne vare bestemte til Bredsaaning, den ene fra Allerup, den anden fra Maskinbygger Rasmussen i Næstved; ingen af disse Maskiner kunne siges

at være egentlig originale, da den første er construeret efter det saakaldte Ducketske, den anden efter det Goofske Princip, men de have modtaget saadanne Forbedringer, som have gjort dem praktisk anvendelige for vore Forhold, de ere vel udforte og ikke dyre, saa at man tør antage, at de, der allerede have fundet Landmændenes Bifald paa flere Steder, efterhaanden ville finde en almindelig Udbredelse. Grosaamaskinen var udstillet af Allerup; den er bestemt til Kloverfrø og Raps, og anvendes allerede almindeligt i mange Egne. Roesaamaskinen, der er forfærdiget i H. Gamst & Runds Etablissement, er en Efterligning af den i Skotland almindelig udbredte Turnipsaamaskine. Den er særdeles vel udfort, ligesom den udstillede Røvadstemaaskine og Damplozeapparat til Kartofler og Rør; de synes særdeles hensigtsmæssige, og fortjente at indføres overalt, hvor Rør i større Udstrækning anvendes til Kvægfoeding.

Af Tærskemaskiner fandtes 4, der vare forsynede med Hestegang, og alle transportable. Sammenligner man de her udstillede Maskiner med dem, der indtil for ikke mange Aar siden almindelig anvendtes paa de større Gaarde, da vil man finde en paafaldende Forskjel i Henseende til Lethed i Constructionen, Simpleshed og Billighed, og dog udrettes med disse Maskiner langt mere end med de ældre. Det Samme gjælder om Hestegangene, maaskee i endnu høiere Grad; hvor meget de her fremstillede bekvemme og vel udforte Hestegange af Jern, som kun optage meget lidt Plads, ere at foretrække for de sammensatte og flodsede Træ-Hestegange, som man indtil de seneste Aar overalt anvendte, hvor en Rørn, en Tærskemaskine eller selv kun et Rørværk skulde sættes i Bevægelse, behøver intet Beviis. Af Tærskemaskinerne er Allerups efter det nyere engelske Princip, hvor man ikke bruger Valser for at føre Sæden ned i Slagcylindren, og hvor dennes Diameter kun er lille, men bevæges meget hurtigt rundt. Kornene blive saaledes mere afrevne, medens de paa de ældre Maskiner, hvor Valserne fastholde Straaet under Slagene, mere udtærskes paa en Haandtærskningen lignende Maade. Der er vist ingen Tvivl om, at de første Maskiner udrette meest, men man bebrejder dem paa enkelte Steder, at de ikke tærske fuldkommen reent, og mishandle Halmen for meget. I midlertid vinde de Landmændenes Bifald og udbrede sig mere og mere, og navnlig have de Allerupske Maskiner fundet Indgang ikke alene i Fyen, men ogsaa paa mange Steder i Sjælland. Den af Allerup udstillede 2-Hestes Tærskemaskine med Hestegang er meget vel construeret og Prisen, 200 Rbd., ansee vi for særdeles billig. Vi tvivle

paa, at man nogetsteds i Udlandet leverer en lignende Maskine billigere. Ved den af Andersen udstillede Tærskemaskine maae vi fremhæve Halmrysteren, der er efter en amerikansk Idee, og som vi ansee for særdeles hensigtsmæssig, da den er billig, ikke koster megen Kraft, og bringer Halmen langt bort fra Tærskemaskinen. En af Jernstøber Løwener udstillet transportabel 2-Hestes Tærskemaskine er smukt udført og optager kun lidt Plads. Den af Frederiksværks Etablissement indsendte Tærskemaskine er solid udført, men noget mere colossal, end Diet nu er vant til; ved den medfølgende Hestegang er der, ved Anbringelsen af flere Tandhjul, sørget for, at Forskjellen imellem Hjulenes Hastighed ikke bliver for stor. Det Samme finder i endnu større Omfang Sted ved den af Schwefel & Howaldt i Kiel indsendte Hestegang, der er meget smukt construeret, og hvorpaa vi ikke finde Andet at udsætte, end at Prisen (240 Rbd.) er for høj.

Af de 4 Rensmaskiner vare de 2 borttagne forend Bedømmelsen. Af de andre 2 var een fra Frederiksværk af en sædvanlig men vistnok hensigtsmæssig Construction, og den anden, indsendt fra Maskinbygger B. Petersen i Præstø, var forsynet med et Apparat lig en lille Tærskemaskine, for at tørre Byg, en Operation, som paa de større Gaarde sædvanlig skeer ved at lade det udtærskede Byg endnu en Gang gaae igjennem Tærskemaskinen, men hvorved let en Deel Kjærner knuses.

Hakkelsesmaskinen er den af alle Maskiner, der er meest udbredt hertillands, og den var ogsaa godt repræsenteret paa Udstillingen, idet der fandtes 11 Stkr. fra forskjellige Dele af Landet; de vare næsten alle af forskjellig Construction, men dog efter eet Princip (det Resterste), hvor Knivene ere anbragte paa Svinghjulet; Forskjellen viste sig i Knivenes Form, der vare concave eller converge i Eggen, og i Mechanismen for at bringe Halmen frem og bestemme dens Længde. I Henseende til Arbeidets Udførelse vare de temmelig forskellige, men Priserne varierede ogsaa meget. Man var her i det heldige Tilfælde, at kunne underkaste flere af Maskinerne en Prøve, og man valgte dertil dem, hvis Construction meest afveg fra hverandre. Forsøget foregik i Livgardeeskadronens Caserne den 24de September, og foretoges med haandtærskt Rughalm. 10 Lpd. Halm skæres af:

Allerups Maskine, til 4 Liniers Længde i 24 Minutter	
Andersens, til 4 Liniers Længde i	21 —
Gamsts, til $\frac{1}{2}$ Tommes Længde i	19 —
Hollers mindre, til 3 Liniers Længde i ..	48 —
Lunges, til 3 Liniers Længde i	26 —

I den af Mechanikus Winstrup construerede og udstillede, findrige selbelskrivende Kraftmaaler havde man imidlertid et bekvemt og paalideligt Middel til at maale den Kraft, der anvendtes ved de forskjellige Maskiner, hvor Axlen var lang nok, til at den kunde anbringes; dette var imidlertid kun Tilfældet med de tre første af de ovennævnte, og Resultatet var følgende:

Allerups Maskine, med 2 concave Knive, skar i 2 Minutter 14½ Pd.

4 Liniers Haffelse med et Middeltryk af..... 25,346 Pd.

Andersens Maskine, med 1 concav Kniv, skar i 2½ Minut

14 Pd. 4 Liniers Haffelse med et Tryk af..... 25,779 —

Gamsts Maskine, med 2 converge Knive, skar i 2 Min.

15½ Pd. 6 Liniers Haffelse med et Tryk af..... 28,711 —

Det af Kraften gennemløbne Rum (bestemt ved Enden af Svinget) var 980 Fod ved alle 3 Maskiner. De concave Knive synes herefter at have Fortrinet, da den sidste Maskine, der er en Efterligning af en engelsk Model, var særdeles vel udført; og med Hensyn til Apparatet for at føre Straæet frem, er der Intet, der kan forklare den større Kraftanvendelse.

Af Redskaber til at knuse Korn fandtes en Mollekværn fra Maskinbygger Andersen, hvilken var af en særegen Construction, og som havde det Fortrin, at den var lettere at regulere end de almindelige. Den fra Frederiksværk udstillede Havrekværmaskine hører til de Redskaber, der for Fremtiden vistnok ville findes paa enhver større Gaard; den her udstillede er vel udført, synes hensigtsmæssig og optager kun ringe Plads.

En Maskine til at skære Roer var udstillet fra Andersen. Den var af en almindelig men hensigtsmæssig Construction.

Af Smørfjærner fandtes sex, hvoraf tre bestemte til at sættes i Forbindelse med en Hestegang. De vare alle roterende, men i Maaden, hvorpaa Fløden sættes i Bevægelse, er der stor Forskjel. De fra Maskinbygger P. Andersen og Kleinsmed Jørgensen i Randers ere af den almindelige Construction med verticale Axer, forsynede med Binger, der sættes i hurtig Bevægelse ved Tandhjul. De ere begge to godt udførte, og Prisen, der er angiven ved den sidste, er billig. Den fra Tømmermester Conradsen i Roeskilde, den fra Høller & Co. i Carlsbütte ved Rendsborg, og den fra Bødker Lassen i Kjøbenhavn ere Lustfjærner, hvor igjennem den hule Axe indledes en Luftstrøm, som forøger Flødens mekaniske Bevægelse, og saaledes fremskynder Kjørnningen. Vi troe ikke, at der foreligge Data nok til at kunne udtale nogen afgjørende Dom om Lustfjærnens Fortrin;

men den fra Carlshütte er i ethvert Tilfælde en fortrinlig Kjerne, og Conradsens fortjener at fremhæves som en bekvem Haandkjerne for mindre Landbrugere. Kjernen fra Maskinmester J. Andersen i Alsens adskiller sig fra de andre derved, at Aksen er horizontal, hvorved Bevægelsen forplantes umiddelbart uden Mellemorgan. Hvad der imidlertid udmærker denne Kjerne er, at Aksen i Midten er deelt, saaledes at hver Halvdeel, der er forsynet med Binger, kan dreies i sin Retning. Derved fremkommer en Dobbeltbevægelse i Floden, som vi maae antage fremmer Kærningen, og da dette skeer, uden at Kærnen bliver mere sammensat, maae vi ansee det for et utvivlsomt Fortrin.

Af skærende Redskaber var der udstillet Leer og Haffelsknive; af disse maae vi fremhæve en Høstlee med Stobestaalsæg fra Smed N. Hennigsen i Hersnap ved Kjerteminde, baade fordi den er let og synes at maatte arbejde godt, og tillige er billig.

En Røvesax var indsendt fra Smed P. Bendt i Hjørring, der ogsaa havde udstillet Leer og Skæreknive; den er af almindelig Construction, men vel udført.

X.

Vognfabrikationen.

Af alle her afholdte Industriudstillinger var denne den første, der paa Grund af de locale Forhold tillod Vognfabrikanterne at fremstille deres Arbejder. Dog blev denne Leilighed just ikke benyttet i meget stærk Grad.

Af dette Fag iøvrigt for nærværende Tid staaer høit, i Sammenligning med den nærmest foregaaende Periode, kan man uden Overdrivelse paaatae. Vore Fabrikanter levere i Reglen saa durable og elegante Arbejder, som man kun kan forlange, og tillige til meget billig Priis, i Sammenligning med Udlandets.

I senere Tid benyttes til de bedre Vogne som oftest engelske, saakaldte Patentagler, fordi de ere særdeles fortrinlige i alle Henseender og i Betragtning heraf billige. Det var imidlertid at ønske, at et af vore Maskinværksteder vilde bemægtige sig denne Fabrikation, da denne Gjenstand i senere Tid finder mere almindelig Anvendelse.

Hvad vi her have udtalt som ønskeligt om Vognaglerne, har alt fundet en Anvendelse paa Vognlygterne, idet Blikkenslager G. Løser har lagt Bind paa disses Tilvirkning, og Udstillingen havde meget gode og smukke Prøver fra ham, ligesom disse finde almindelig Anvendelse nu.

Bognfabrikant J. Lassen havde udstillet en toføddig Kareth og en Phaeton; Bognfabrikant A. Madsen en toføddig Kareth; Karethmagermester P. Nielsen en Jagtvogn; Smedemester J. N. Larsen en Wiernervogn og Karethmager J. Andersen en Karethfadning i Træarbejde alene. Disse Bogne vare i det Hele meget godt udforte, saaledes som Vogne af de bedre Arter almindelig udføres her i Staden.

Ovenstaaende Beretning er udarbejdet under Medvirkning af efternavnte Herrer:

Dreier Aulum, Assessor Bech, Apotheker Benzon, Hofmaler-mester Berg, Organist Berggreen, Graveur Bunzen, Maskin-mester Busse, Mechanikus H. Caspersen, Sadelmager Christensen, Bandinspecteur A. Golding, Hofguldsmed Dalhoff, Buntmager le Doux, Etatsraad Ehlers, Hofbogbinder Falk jun., Etatsraad Forchhammer, Glashandler Frigssche, Organist Gade, Proprietær Guldberg, Skomager Hall, Bognfabrikør C. Hansen, Maler Constantin Hansen, Professor Hartmann, Sadelmager Hauschildt, Professor Hetsch, Havnebygmester Holmberg, Professor Holten, Snekker og Mechanikus Juul, Professor B. S. Jørgensen, Handstøkmager Lander, Uhrmager Lindbom, Dreier Lohse, Theatermaler Troels Lund, Capitain og Sadelmager Mundt, Julefabrikør Naylor, Kurvemager Nielsen, Commmerceraad Olsen, Snekker Olsen, Mechanikus Paulsen, Sofortstifter Petersen, Bognfabrikør P. W. Petersen, Bager Piper, Bogbinderne Rasch sen. og jun., Observator Schjellerup, Bogsmed N. M. Schmidt, Uhrmager Schulz, Kunstdreier Schwarz jun., Candidat Thomsen, Capitainlieutenant Tugen, Handstøkmager Verdier, Dr. phil. Zedeler.

De chirurgiske Instrumenter ere ikke blevne bedømte her, fordi et Løste derom fra den Universitetslærer, der særlig maatte anses som competent dertil, ikke blev opfyldt.

At Hr. Naylor's saa bekjendte fortrinlige Jule ikke ere omtalte i denne Beretning, hidrører derfra, at det Affnit, hvori de høre hjemme, nærmest skyldes Hr. Naylor's egen Medvirkning. Disse Arbejder ere imidlertid saa hæderligt omtalte andensteds, at denne Bessedenhed ikke kan komme dem til Skade.

En Bedømmelse af Snekkerværktøi var ogsaa lovet, men kom ikke.

